תלמוד בבלי · ראשונים · ראש · מפרשים · קרבן נתנאל · סדר נשים

קרבן נתנאל על כתובות

רבי יעקב נתנאל ווייל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרבן נתנאל על כתובות

רבי יעקב נתנאל ווייל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרבן-נתנאל-על-כתובות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

סעיף ב 7
סעיף ג 7
סעיף ד 8
סעיף ה 8
סעיף ו 9
סעיף ח 9
סעיף ט 10
סעיף יב 11
סעיף יג 12
סעיף טז 12
סעיף יח 12
סעיף יט 13
סעיף כ 14
סעיף כא 15
סעיף כג 15
סעיף כד 15
סעיף כה 16
סעיף כט 16
סעיף לא 16
סעיף לב 17
סעיף לד 17
סעיף לה 17
סעיף לז 18
סעיף לח 18
סעיף לט 19
סעיף מ 20
סעיף מא 20
סעיף מב 21
סעיף מג 21
סעיף מו 23
סעיף מז 24
סעיף מח 25
סעיף מט 26
סעיף נ 26
סעיף נא 27
סעיף נג 28
סעיף נד 28
סעיף נה 28
סעיף נו 29
סעיף נח 29
סעיף נט 29
סעיף ס 31
סעיף סא 31
סעיף סג 31
סעיף סד 32
סעיף סז 33
סעיף סח 33
סעיף עא 33
סעיף עה 34
סעיף עו 34
סעיף עז 36
סעיף פא 36
סעיף צד 37
סעיף צה 38
סעיף צו 38
סעיף צח 38
סעיף צט 39
סעיף קא 39
סעיף קב 40
סעיף קג 40
סעיף קה 41
סעיף קז 41

סעיף קט 41
סעיף קיא 41
סעיף קיב 42
סעיף קיד 43
סעיף קכו 44
סעיף קכט 45
סעיף קל 45
סעיף קלא 46
סעיף קלב 46
סעיף קלג 46
סעיף קלד 47
סעיף קלה 47
סעיף קלח 48
סעיף קלט 48
סעיף קמ 49
סעיף קמא 49
סעיף קמב 49
סעיף קמג 50
סעיף קמד 50
סעיף קמו 50
סעיף קמז 51
סעיף קמח 52
סעיף קמט 52
סעיף קנ 52
סעיף קנא 53
סעיף קנג 53
סעיף קנז 54
סעיף קנח 54
סעיף קס 55
סעיף קסא 55
סעיף קסב 55
סעיף קסג 56
סעיף קסד 56
סעיף קסה 56
סעיף קסו 57
סעיף קסח 57
סעיף קסט 58
סעיף קעא 58
סעיף קעב 58
סעיף קעג 59
סעיף קעה 59
סעיף קעח 60
סעיף קעט 60
סעיף קפ 60
סעיף קפב 61
סעיף קפג 61
סעיף קפד 61
סעיף קפה 62
סעיף קפז 63
סעיף קפח 63
סעיף קפט 63
סעיף קצ 63
סעיף קצא 64
סעיף קצב 64
סעיף קצג 65
סעיף קצה 65
סעיף קצו 66
סעיף קצז 67
סעיף קצח 67
סעיף קצט 68
סעיף ר 69
סעיף רא 69
סעיף רג 69
סעיף רה 70

סעיף רח 70
סעיף רי 71
סעיף ריב 73
סעיף ריג 73
סעיף ריד 73
סעיף רטז 73
סעיף ריח 73
סעיף ריט 75
סעיף רכא 76
סעיף רכג 76
סעיף רכד 76
סעיף רכו 77
סעיף רכז 78
סעיף רכח 78
סעיף רכט 79
סעיף רל 80
סעיף רלא 80
סעיף רלג 80
סעיף רלה 81
סעיף רלו 81
סעיף רלז 83
סעיף רלח 83
סעיף רלט 83
סעיף רמ 84
סעיף רמב 84
סעיף רמג 84
סעיף רמד 85
סעיף רמה 85
סעיף רמו 86
סעיף רמז 86
סעיף רמח 87
סעיף רנ 87
סעיף רנא 87
סעיף רנג 88
סעיף רנד 89
סעיף רנו 89
סעיף רנז 89
סעיף רנט 89
סעיף רס 90
סעיף רסא 90
סעיף רסב 90
סעיף רסד 91
סעיף רסה 91
סעיף רסו 91
סעיף רסז 91
סעיף רסח 92
סעיף רע 94
סעיף רעא 96
סעיף רעב 96
סעיף רעג 97
סעיף רעה 98
סעיף רעז 98
סעיף רעח 98
סעיף רעט 100
סעיף רפ 101
סעיף רפא 102
סעיף רפב 102
סעיף רפג 103
סעיף רפד 106
סעיף רפה 106
סעיף רפו 106
סעיף רפז 106
סעיף רפט 107
סעיף רצ 107

סעיף רצב 108
סעיף רצג 108
סעיף רצד 108
סעיף רצה 109
סעיף רצו 109
סעיף רצח 110
סעיף רצט 110
סעיף ש 111
סעיף שא 112
סעיף שב 112
סעיף שג 113
סעיף שד 113
סעיף שה 114
סעיף שו 115
סעיף שז 116
סעיף שח 116

סעיף ב

משום צנועות ומשום פרוצות. טעמא דעיקר תקנתא אמרינן אבל לא פלוג רבנן וה"ה אפילו היכא דליכא למיחש משום צנועות ופרוצות [וכן נראה] מכל הלין ראיות דמייתי ר"ח ורי"ף בסמוך דהתם לא שייך תקנת צנועות ופרוצות א"ו דלא שנא:

אלמא אין אונס בגיטין. וא"ת מת תוך י"ב נמי יהא גט אף דאין גט לאחר מיתה מ"מ לפקעינהו רבנן לקידושין מיניה מהאי טעמא דזימנין דלא מית וסברה דמית ומעגנה ויתבה וי"ל דמיתה קלא אית לה. תוס'. ויש מקשין ממה שכתבו התוס' בגיטין דף ע"ו ד"ה דהא אקיים ליה תנאי כי אין העולם יודעים שמת ויתמהו על המתירין ע"ש והבל יפצה פיהם דהכא והתם חשו חכמים לחומרא לאוקמה בחזקת אשת איש ולא הוי גט וק"ל:

אלמא באונסא דלא שכיח קאמר רבא דיש אונס בגיטין. מקשין העולם הא התם במיתה לא שייך טעמא דצנועות ופרוצות כמ"ש תוס' דמיתה קלא אית ליה. ונראה דלק"מ שזה שכתבו תוס' דמיתה קלא אית ליה אינו אלא לפי האמת שהעלו דבאכלו ארי ודומיהן כיון דאונס דלא שכיח כלל הוא לא שייך למימר טעמא דתקנת עגונות ופרוצות. וכמ"ש רבינו בסמוך שאמרינן אפילו ללישנא קמא יש אונס בגיטין. אלא באונס דשכיח ולא שכיח כמו חלה אמרינן אין אונס וא"כ מיתה נמי שכיח ולא שכיח קשיא להו דלהוי גט מטעם תקנת עגונות ופרוצות וע"ז כתבו שפיר דמיתה דרך העולם ע"י חולי מסתמא קלא אית ליה דבאותו מקום שמת במקום ישוב בני אדם אינהו מפקי לקלא. אבל רבינו בקושייתו מפ' מי שאחזו עדיין לא נחית לחלק בין אונס חלה לאכלו ארי וא"כ וודאי באונס ארי וכל אונסים ומקרים שמתרגשות בעולם וודאי אונסים כאילו אין להם קול כי אם ינשכו נחש או ארי יאכלו או יפול באחת הבורות או יטבע בנהר מי יוציא קול ושפיר שייך תקנת עגונות: @11ה"ג

ואי לאו פיסקא דר"ח. רצונו אי לאו הני ראיות דר"ח:

סעיף ג

וי"ל משום ברכה לחודה לא היינו מתקנין ימי זמן קבוע מדפריך הש"ס לעיל ותנשא בא' בשבת כו'. קשה עדיפא מיניה ה"ל לרבינו להוכיח סברא זו דאל"כ קשה על תנא דמתני' דקתני בתולה נשאת כו' שפעמים בשבת בתי דינין יושבין הל"ל משום ברכה וא"ת לינשא בה' הא קי"ל דאין דנין בע"ש וכ"פ בש"ע ח"מ סי' ה'. ונראה מדברי רבינו דס"ל דדנין בע"ש. וכ"מ בסמוך שכתב וכן נמי לכנוס בששי ולבעול בשבת לא דאין בתי דינין קבועין בשבת ולא הזכיר שאסור מטעם זה לכנוס בחמישי וצ"ע: @11ה"ג

סעיף ד

ה"ג ולא נהירא לריב"ם דע"כ אסורה לבעל. וכ"ה לשון תוס' בסנהדרין:

וכשיתקשה עושה מעשה בידים. ואם נתקשה לאשתו ואנסוהו עובדי כוכבים והדביקוהו על ערוה ואי אפשר להנצל מן העבירה עד שימסור עצמו להריגה אין מחויב לשון רבינו בפ' הבא על יבמתו סי' ב':

קמ"ל אע"ג דלא קרינן ביה ונטמאה לבועל קרינן ביה ונטמאה לבעל. ולא ניחא לרבינו לפרש קמ"ל דמקנאין וכשם שאסורה לבעל אסורה לבועל אע"ג דבלאו הכי אסורה לבועל. דא"כ לא לישתמיט תנא בשום מקום לאשמועינן כמו כן דאסורה לבועל עובד כוכבים. וליכא למימר דתנא סמך אזה דכל היכא דלא קרינן ביה חד ונטמאה לא קרינן ביה אידך ונטמאה. דהא בועל שני יוכיח דאמרי' להדיא בפ"ה דסנהדרין דף מ"א שהיא אסורה על בועל שני אע"ג דלא קרינן ונטמאה לבעל דבלאו הכי אסורה לבעלה מבועל ראשון מ"מ קיימינן אידך ונטמאה שאסורה לבועל. אבל הא קשיא לי מהא דיבמות דף צה ושכב איש אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה שיכול והלא דין הוא ומה במקום שבא על איסור קל נאסר האוסר וכו' משמע דהטעם דנטמאת לבעל כיון שהבעל הוא האוסר על הבועל. והלא אם הבועל עובד רוכבים אין הבעל הוא האוסר עליו ולמה היא אסורה לבעל. אע"כ צ"ל דלא כפסק ר"ת אלא שהוא אוסר על העובד כוכבים לכשיתגייר שהיא אסורה עליו וכיון שיש שם אוסר על הבועל נאסר עליו וצ"ע. והואיל ואתא לידן נזכיר משו"ת ר' אהרן ששון סי' קע"ה שרוצה לדמות דין בועל שני שלא לאסור עליו מהך דינא שצידד רבינו לענין בעילת עובד כוכבים. ושמעתי מאדמ"ו הגאון הגדול שתפס עליו שנעלם ממנו ש"ס ערוכה סנהדרין דף מ"א דבועל שני אסורה לו ע"ש:

סעיף ה

אלא שהיה צריך להפסיק באבלתו. אבל אם היה אבילות יום ראשון דאורייתא משום הך סברא שצריך להפסיק לא הוי דחינן אבילות יום ראשון אבל הר"ן כתב זו אף למ"ד אבילות יום א' דאורייתא ע"ש:

כתב הראב"ד תרוייהו דוקא. ובזה הסכים רבינו עם הראב"ד להחמיר להצריך שני שמירות ובין ביום ובין בלילה ודלא כהראב"ד שכתב דוקא בלילה וביום מתיר יחוד אפי' חיבוק ונישוק. ע"ש בפ' ואלו מגלחין סי' פ"ג. שהשיג עליו רבינו ול"נ להליץ בעדו

דביום אם היה צריך שימור או להרחיק במזיגת הכוס הוי כמו דבר בפרהסיא. ולא מקרי דבר שבצנעא:

סעיף ו

דתניא באבל רבתי. והר"ן והרא"ה הביאו ג"כ קושיא זו זו ובמס' שמחות פרק ז' שלפנינו ליתא להך ברייתא אך ביבמות פ' החולץ (יבמות דף מ"ג) ד"ה במקום שמותר הביאו תוס' בשם בה"ג שגרס בברייתא דפ' בתרא דמועד קטן והאשה מותרת בנטילת שער לאחר ז' ע"ש ובמהרש"א שם ועיין במ"ש רבינו בפ' ואלו מגלחין ס"ס ק':

ומוכח התם דכל דין שלשים דהיינו תספורת וגיהוץ אינו נוהג בא"א. ואני לא מצאתי שם הוכחה לדין זה. אבל מן השכל הוא כי היכי דשרינן תספורת כדי שלא תתגנה על בעלה ה"ה גיהוץ דמ"ש:

והיא מתקשטת ככלה אפילו בתוך שבעת ימי האבילות. ויש לדקדק לפי מה דמסיק רב אשי כיון דאקילו בה רבנן אתי לזלזולי מ"ה ישן בין האנשים א"כ בהך אבילות אקילו רבנן בה יותר דתתקשט עצמה ככלה אפילו תוך שבעה מן הסברא נמי דאסרינן ביחוד ולא מצינו בשום פוסק שזכר דין זה. ויש לחלק דעיקר קולא שחייש רב אשי שהתירו לו שמחת חופה וביאה כדי לדחות האבילות מעליו שהיה לו קדימה כמ"ש רבינו בסמוך בהשגתו על הרמ"ה. אבל בכלה כל שלשים יום כ"ע ידעי הא דמקלינן משום דהוי ככלה כל שלשים יום והחופה והנשואין היו חלי' קודם לאבילתה:

דהתם נהג דין שלשים שהוא גיהוץ ותספורת תוך הרגל. שהרי מתורת רגל מותר ללבוש כלים מגוהצים חדשים ולבנים ונוטל צפרניו במספרים אבל מתורת אבל אסור בהם דהוי דבר שבצנעא דמי יאמר שיש לו בגד מגוהץ כ"כ הרמב"ן. ועי"ל אע"פ שאין נוהג איסור מחמת אבילות טפי מרגל אלא מה שאסור ברגל מ"מ עולה הרגל למנין ל' כיון דעכ"פ נוהג בו איסור:

וגם כתבתי שם מי שמת אביו ואמו דמותר לישא אחר שלשים. היינו בשיש לו בנים ע"ש:

ושמעינן מהא כו' עד שבעת ימי המשתה ברישא. ע"כ דברי רב אלפס: @11ה"ג

סעיף ח

ובחתן שפרסה אשתו נדה מיירי. וקשה מאי קמ"ל דהא עלה דרש רב יוסף לא שנו אלא שלא בעל משמע דבחתן מיירי וע"ק דבסנהדרין אסמיך אקרא דסגה בשושנים דנדה

שרי ביחוד. וי"ל דקמ"ל דבחתן שפרסה אשתו נדה מיירי אפי' אלמון כיון דאשה חדשה היא לו ולא בעלה עדיין אסורים ביחוד:

סעיף ט

הלכך חתן שמת אביו או חמותו בין בעל בין שלא בעל הוא ישן בין האנשים. ק"ק דלפ"ז משמע דנוהג שבעת ימי משתה ואחר כך ימי אבילות אפי' בלא בעל א"כ אמאי תני בברייתא בועל בעילת מצוה וי"ל דוודאי היכא דחל עליו אבילות קודם הנשואין לא אלימא האי שמחת חופה לדחות ימי אבילות לנהוג בתחילה שבעת ימי המשתה אם לא ע"י צירוף שמחת בעילת מצוה ורבינו איירי היכא שמת אביו של חתן אחר החופה כי מאחר שבירך כבר ברכת הנשואין כבר חלה עליו ימי משתה ובזה הוא ישן בין האנשים אפי' בלא בעל. והיינו דוקא אביו של חתן או חמותו אבל בשאר קרוביו הביא רבינו ירוחם בחלק חוה נתיב כ"ב בשם רבינו הלכה למעשה שנוהג אבילות תחלה ע"ש והכי דייק לישנא שמת אביו או חמותו דוקא:

וכיון דהאי אבילות קיל מנדה אינה מוזגת לו את הכוס. רבים מקשים בזה גם בש"ך סי' שמ"ב דברי רבינו אהדדי שם בפרק אלו מגלחין סי' פ"ג שכתב על הראב"ד מאד הפליג החכם להחמיר בלילה להצריך שתי שמירות והפליג להקל ביום להתיר יחוד ואיפכא מסתברא כי למראית העין היצר מתגבר הלכך בלילה או ביום קתני והיחוד אסור ביום כמו בלילה אבל בימי פרישות אינו צריך להרחיק עכ"ל שם. משמע מלשונו שהסכים בזה עם הראב"ד דמזיגת הכוס והרחצת פניו שרי ולי לק"מ דודאי בגוף הדין סמך רבינו במה שכתב הכא בכתובות דמזיגה אסור והתם במ"ק אינו אלא שהשיג בזה אראב"ד כלומר לדידי אפי' שאר הרחקות אסור ויחוד נמי אסור ביום ובלילה כי כל מה שיש לנו לעשות להרחיק מן העבירה עושים. אלא לדברי התכם שהפליג מאד להצריך שני שמירות בלילה מפני איסור יחוד והפליג ביום להתיר אפילו חיבוק ונישוק וס"ל דדי לנו בזה בהרחקת האיסור לפי דבריו איפכא מסתברא דיחוד אסור אפילו ביום כי למראית העין היצר מתגבר ולהתיר שאר הרחקות והיינו כו' לדבריו אבל רבינו אוסר היחוד ביום ובלילה ואוסר שאר הרחקות. ויש לי ליישב דברי החכם שלא אוסר ביום היחוד ומתיר אפילו חיבוק דאי הוי אוסר ביום אלו הדברים הוי דבר בפרהסיא וק"ל:

והרמ"ה כתב אע"פ דאמר הכא חתן שבעל ופרסה אשתו נדה דישנה עמו בבית למשנה אחרונה שאמרו בועל בעילת מצוה ופורש הוא ישן בין האנשים. והרב ט"ז בסי' שמ"ג ס"ק ג' כתב וז"ל כיון דבזמן התלמוד היה חיוב בשמירה (והיינו למשנה ראשונה)

אין לנו להקל עכ"ל ורבים תפסו עליו דהרמ"ה וגם רבינו מיאנו בסברא זו ולק"מ דהם איירי בלא אבילות א"כ מעולם לא הצריכו בזה שימור למשנה ראשונה ובזה מחולקים הרמ"ה ורבינו אבל כשמת אביו של חתן או חמותו איכא למימר דמסכימים עם הרב בעל ט"ז אבל אי קשיא הא קשיא הא דמייתי ראיה מדלא מפליג רב יוסף ברישא בין משנה ראשונה למשנה אחרונה ולפי דברי ט"ז איך מכאן ראיה דרישא לענין אבילות איירי אפי' למשנה אחרונה הוא ישן כו' דמשנה אחרונה לא להקל אמרו אלא אדרבה החמירו וכיון דלמשנה ראשונה חייב בשמירה אין לנו להקל למשנה אחרונה ובספר נקודת הכסף השיג על ט"ז מהא שכתבו תוס' דאי משום דם נדות כיון דבעל אשתו ישנה עמו כדאמר רב יוסף בסמוך עכ"ל ר"ל אלא ברייתא מיירי למשנה ראשונה אבל למשנה אחרונה הוה דם בתולים כדם נדות דחמיר ליה ואשתו ישנה עמו באבלו ע"כ. וסכין מהירות פולטתו דדברי תוס' אזלי לפי' דמסיים ליה לר' יוחנן דדבר שבצעא נוהג מ"ה צריך שימור דאי משום דם בתולים אין צריך שימור ואשתו ישנה עמו דהא למשנה ראשונה משום דם בתולים מותר ביחוד א"כ למשנה אחרונה נמי מותר ביחוד כיון דבעיל אלא ש"מ משום אבילות הוא ישן וא"כ למשנה אחרונה באבילות הוא ישן בין האנשים כסברת הט"ז:

כ"ש באיסור נדה. דהא אין לבו נכנע כמו באבילות:

מדתני פירסה נדה. יש לדקדק לשיטת הרמ"ה צריכה רבה הך בבא דפירסה נדה דה"א כיון דחמירי לא צריך שימור משא"כ דם נדות מבתולים כיון דקיל הוא ישן בין האנשים. ע"כ נ"ל להגיה וכצ"ל משום פירסה נדה וה"פ דפורש דתני בברייתא אינו אלא משום אבילות ולא משום איסור נדה ורב יוסף ניחא ליה לפלוגי במה דאיירי מתני':

סעיף יב

ויש שכתבו שצריך ל ברך ברכת אירוסין קודם קידושין. הוא דעת הרי"ף בתשובה והביאו רבינו בתשובותיו ריש כלל ל"ו:

ויש שכתבו שצריך לעשות אחר הקידושין. הוא דעת ר"ת בפ"ק דפסחים דף ז' ד"ה בלבער וכו' ולכאורה מדהביא דעה זו באחרונה נראה שהסכים עמו ועיין בכללים ואין זה דהרי רבינו ריש כלל כ"ו הביא תשובת הרי"ף והסכים עמו שהמברך אחר קידושין טועה הוא ומחזירין אותו וע"כ צ"ל דלא הביא רבינו דעת ר"ת אלא לסמוך עליו בדיעבד שאם לא בירך קודם קידושין. וזה שכתב רבינו בשו"ת שהמברך אחר קידושין לכתחילה טועה הוא והעד לזה שמסיים ומחזירין אותו וע"כ רצונו שמחזירין אותו מאותה הוראה

מאז והלאה ולנהוג שיברך קודם האירוסין וב"ח דחק בזה והנלע"ד כתבתי וכ"כ בית שמואל:

ה"ג ברוך מקדש ישראל ונהגו. כן היא גרסת הרי"ף ורבינו האי ונימוקם לפי שאין ראוי להזכיר ע"י חופה שאינה נעשית עכשיו:

ונהגו האידנא מקדש ישראל ע"י חופה וקידושין. טעם למנהג זה מפרש רבינו בסמוך שלא יטעה לומר שהברכות של קדושין נתקנו להתירה לו לכך הזכיר חופה לומר כו':

ואם לקח פלגש וקיים פריה ורביה אינו מחוייב לקדש אשה. ובטוא"ה סי' כ"ו למד מזה בעל בית שמואל דס"ל לרבינו דליכא איסור בפלגש. ויש לדחות דאיירי בענין שאם לקח באיסור פלגש וקיים פריה ורביה אינו עוד מחוייב לקדש אשה ע"ש:

וכן סריס חמה. משא"כ סריס אדם הוא מפסולי קהל לא יבא פצוע דכא. וע' בש"ע אה"ע סי' ה': @11ה"ג

סעיף יג

שאינו מנהג יפה. שאינו נקרא פנים חדשות אא"כ מרבים בשבילם אלא שאין איסור בדבר דשבת חשיב פנים חדשות ואמרו מברכין ברכת חתנים כל שבעה והוא שבאו פנים חדשות. א"נ יש לפרש שאין מנהג יפה שמא לא יהיה שם פנים חדשות אלא שאין איסור שא"א שלא יהיה בשבת אחד שלא היה מאתמול:

ובמס' סופרים יש. הוא בפ' י"ט הלכה י"א. וה"ג שם נהגו רבותינו לומר בבקר ברכת חתנים על הכוס בעשרה ובפנים חדשות כל שבעה כן בערב קודם הסעודה:

עד תריסר ירחי שתא. והאידנא ערבה כל שמחה ואין לומר אותה כלל אחר שבעה. סמ"ג:

סעיף טז

והורה רבינו נסים אם הוא מקום שאין מצוי בו יין. אשבע ברכות קאי:

סעיף יח

והכא ליכא מיגו. ותימה דהא הכא לענין איסור נמי אית לה להאי מיגו דאי בעי אומרת מוכת עץ אני תחתיך וא"ל דה"ק דלגבי איסור לא אמרינן מיגו ועיין מהרש"א [ד"ט סע"ב תוד"ה לא] א"כ הול"ל הכא לא אמרינן מיגו ולפנינו יבואר בס"ד:

אבל הכא ליכא חזקה דתחתיו נבעלה שהרי קיבל אביה קדושין פחות מג' שנים. דברי רבינו תמוהים מאד אדרבה כיון דקיבל אביה קדושין פתות מג' שנים א"כ באותו

פעם בתולה היתה ואוקמיה אחזקתה בחזקת בתולה וצדקת ונאנסה. ונראה לפרש דברי רבינו שסמך בזה אהך סברא שכתב בסמוך דאונס לא שכיח ויש קול לאונס ורובא עדיף מחזקה ומשו"ה הכא נמי ליכא מגו דלא אמרינן מגו במקום חזקה כ"ש במקום רוב. אלא הא דרובא ברצון אינו רוב גמור אלא הוי מדרבנן הלכך במקום ספק ספיקא שרי ובמקום חד ספק חשבי רבנן רצון לגבי אונס רובא והתוס' הביאו ראיה לסברא זו בד"ה ואיבעית אימא. ומשו"ה בהך דר"ג ע"כ צריך לאוקמה בחזקת היתר לבעלה מטעם ס"ס שמא אינו תחתיו וא"ת תחתיו שמא באונס נבעלה ולית לן למימר לאוקמה בחזקת היתר לבעלה מטעם דאינו תחתיו נבעלה דהוא נגד חזקת הגוף דטפי י"ל דעד השתא בתולה היתה וע"כ לקיים הני תרי חזקות צ"ל דתחתיו נאנסה ומשו"ה אמר ר"ג התם דהיא נאמנת ויש לה מאתים וזהו שכתב רבינו אבל הכא ליכא חזקה דוודאי תחתיו נבעלה שהרי קיבל אביה קדושין פחות מג' שנים וא"כ לא הוי אלא חד ספק ובמקום חד ספק חשבי רבנן רצון לגבי אונס רובא:

ומיהו נראה לי לקיים דבריהם מהאי דהיתה מעוברת. ולא מטעמיה שהרי הוא נותן טעם לדבריו דברי ושמא ברי עדיף כאילו זה כלל גדול בדין ואינו אלא הכי ה"ל למימר ולענין אסורא בהא קיי"ל כר"ג דברי עדיף:

וכן בההיא דמשארסתני נאנסתי אע"ג דחזקת ממון מסייעא לרוב דרצון. אין הכוונה על מתני' דלקמן גבי היא אומרת משארסתני נאנסתי דהא כבר כתב רבינו דאין משם ראיה אלא קאי על הנדון במשארסתני נאנסתי לענין פתח פתוח שהיא טוענת שנאנסה תחתיו באשת ישראל נאמנת דאלים ליה ברי. וראיתי לר"י מטרני ור"י בית הלוי ושו"ת שערי אפרים סי' ש"ך שעמעמו בה הרבה בשמועה זו ואין בהם מחוור לפי דעתי ע"ש:

דמוכת עץ לא שכיח. והא דאמר לקמן (דף י"ב) אמר לך רב נחמן אנא דאמרי אפילו כר"ג ע"כ לא קאמר ר"ג התם אלא דאיכא מגו כגון גבי משארסתני נאנסתי הוה טוענת מוכת עץ אני היינו לאלומי טענתה דידה בצירוף שהיא טוענת ברי והוא טוען שמא משא"כ הכא בטענת פתח פתוח הוא נמי טוען ברי ולא מהימנא משום מגו לחוד כיון דלא שכיח מוכת עץ:

וחזינן לגאון כו' עד הלכך לא מהימן. דברי הרי"ף: @11ה"ג

סעיף יט

ומיהו למה שפרש"י דדריש הכא מלישנא דכמוהר הבתולות. אבל עיקר הכתוב אתא למילף אונס ממפתה ומפתה מאונס וסמכו לכתובת אשה מדקרי ליה מוהר:

א"כ ליכא לאוכוחי מידי דר' עקיבא ור' יוסי הגלילי לא איירו למידרש לישנא דמוהר. רצונו דלפירש"י לר"ע ע"כ צ"ל דקרא כמוהר הבתולות אתיא לדרשא אחרינא ומה שתאמר לר"ע דדריש לישנא דמוהר לכתובה הלא ר"ע ור"י הגלילי לא איירו למדרש לישנא דמוהר ומהיכי תיתי נאמר לר"ע דדייק לישנת דמוהר טפי מר"י הגלילי ושאר תנאים ועיין שלהי מס' יבמות מ"ש שם.

ובפ' הזהב יש הרבה כאלו. ותמה אני מאד שבפ' הזהב לא מצינו לאפוקי אלא בסוגיא במנא דכשר למקניה ביה דף מ"ז. דקאמר במנח לאפוקי מדרב ששת. דכשר לאפוקי מדשמואל. למקניא לאפוקי מדלוי. ורבינו גופיה שם סי' ז' פסק דלא כרב ששת ודלא כשמואל ולוי. ובדף נ"ה ונ"ו לאפוקי מדרב קטינא ולאפוקי מדרב כהנא דאמר אין אונאה לפרוטות ורבינו כמו כן פסק שם דלא כרב קטינא ודלא כרב כהנא ודוחק לומר דכוונת רבינו על הרי"ף ורמב"ם שפוסקים כרב קטינא וכדרב כהנא דהא רבינו גופיה שם סי' כ' לא ס"ל כוותייהו וה"ל לומר ובפרק הזהב מנינו כיוצא באלו להרי"ף ורמב"ם וכמ"ש בפ' היה קורא סי' ה' וז"ל ולגמור נמי הוי קריאה כמו ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה לפר"ח. אף שרבינו בעצמו בפ"ק שם סי' י' חולק אר"ח ונ"ל להגיה ובפ' הזה יש כאלו וכוון למה שאמר בריש מכילתין דלמא לאפוקי מדרבותינו דסברי כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ואנן קיי"ל כר' יוסי.

והכותב כסף זוזי מאתן דחזי ליכי לא הפסיד. אבל לר"ת כיון דכתובת אשה מדאורייתא אם לא כתב דחזי ליכי מדאורייתא פסול הכתובה. ב"ח:

סעיף כ

והיינו כפי' קמא. מדקאמר בחור לא גמיר ולפי' שני מהימן אלא שמלקין אותו שחשוד על העריות. ולפי' קמא צריך לומר להפסידה כתובתה איירי דאי לאוסרה עליו הא שוויתה אנפשיה חתיכה דאיסורא:

דשמא קים ליה מתוך השמועה. אבל מ"מ מלקינן משום הוצאת שם רע אם לא שהוא בקי בודאי:

אבל אם היה משיב לו יודע אני שלא הטיתי ובודאי פתוח מצאתי היה אוסרה עליו. אפי' בבחור והא דאמרינן דבחור לא מהימן היינו להפסידה כתובתה וכדפרישית:

סעיף כא

אמרה לו רבי עדיין בתולה אני. ובס' בית שמואל סי' ס"ח מפרש שאינה מכחישתו ואומרת שלא בעל עדיין אלא שאומרת שבתולה היא אע"ג דבא עליה הארוס אלא שהטה ע"ש. ושגגה היא דבהא לא מהני בדיקת חבית דאלת"ה אמאי לא בדיק לה ר"ג ע"פ תבית כדי לאברורי בהאי עובדא שטען פתח פתוח מצאתי וא"ל ר"ג שמא הטית. אלא כל שנבעלה אפי' בהטיה לא מהני בדיקת חבית. ועוד הבאתי ראיה לזה דאל"ה אמאי מהני בדיקה זו לבנות יבש גלעד שמא בא עליה בהטיה אע"כ אפי' בהטיה ריחה נודף. אבל קשה דפ"ק דחגיגה דף י"ד קאמר בתולה שעיברה מהו לכהונה כגון שבדקוה ע"פ חבית ולא היה ריחה נודף מי חיישינן לדשמואל דאמר יכולני לבעול כמה בעילות בלא דם. משמע כשנבעלה בהטיה מ"מ אינה ריחה נודף וצ"ע:

הבוגרת יש מהם שיש להם דמים. והא דאמרי' ביבמות שכ"ג אסור בבוגרת מדכתיב בתולה פרט לבוגרת שכלו בתוליה דיש מהם שכלו בתוליה ומ"ה אסור כ"ג בנשואתה לכתחילה:

ומ"ה אמר רב נותנין לה לילה הראשון. ואין לתלות בדם נדה כיון שהוא בלא שעת ווסתה וטפי ניחא לן לומר שהיא מאותן בוגרת שיש להם בתולים:

וכן הלכה. ע"כ הוא לשון הרי"ף:

דכל הבוגרות יש להם דמים. והא דאמרי' פרט לבוגרת שכלו בתוליה היינו מקצת בתולים וכ"פ בתוס' שם:

סעיף כג

ותימה הוא. והרמב"ן הליץ בעדו שהוא מפ' דברי רב יוסף לגר שנתגיירו בניו עמו אבל לרב הונא כשהטבילוהו ע"ד ב"ד אינו יכול למחות דא"כ מה כח ב"ד יפה עכ"ל ויש לדקדק א"כ מאי פריך אביי ורבא אימא דהני משניות בגיורת שהטבילו אותה ע"ד ב"ד. וי"ל דאין מטבילין גר קטן ע"ד ב"ד אא"כ הוא תובע להתגייר וזאת פחותה מבת ג' אין בה דעת לתבוע וכ"כ תוס' דף מ"ד ד"ה הגיורת בפ' נערה שנתפתתה ע"ש:

סעיף כד

מדקבע הש"ס למילתייהו אמתני' דהכא. אבל אי קבע הש"ס פלוגתתם לענין איסור הלכתא כוותיה דרב וכ"כ רבינו פ' ואלו נדרים סי' ה' וזהו שיעת ר"ת:

יש לה כתובה מנה בין הכיר ובין לא הכיר. בהכיר בה מדמה לבעולה אבל בלא הכיר בה לא הוי מקח טעות כמו כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה דאינו מקפיד כ"כ במוכת עץ שיהא מקח טעות. תוס'. ואפשר בקטן הבא על הגדולה והשיר בתוליה הוי קפידא ובלא הכיר בה לית לה ולא כלום:

סעיף כה

ור"ת פירש שאני הכא. טעות הוא וכצ"ל ור' חננאל פי' וזהו סיום דברי ר"ח שפסק לעיל סי' י"ט כרב נחמן אבל ר"ת פסק שם כרשב"ג דכתובה דאורייתא ודלא כרב נחמן מהא דרב אשי דלא ס"ל כרב נחמן וכפי' ריב"ם ע"ש:

סעיף כט

ועוד דקי"ל כר' יהודה. כ"פ רבינו בפ' עשרה יוחסין סי' י"א ע"ש:

אלא הכי פירושו כו' עד אסור בכשירה. כל זה מדברי תוספות ישנים:0הדרן עלך בתולה נשאת

סעיף לא

לפ שאינו יכול לומר פרעתי כו'. היינו במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין כתובה ונאבדה כתב הרי"ף דיכול לומר פרעתי ולזה הסכים רבינו בפ"ק דב"מ סי' מ"ד ועיין בטור סי' צ"ו מה שהקשה הב"ח מזה על דברי הטור ע"ש.

הלכך האי מנה דמודה ביה הוי ליה הילך כיון דאין לו טענה לפטור הימנו ואאידך מנה ה"ל כופר הכל ופטור משבועה. וז"ל הרמב"ם פ' ט"ז מהל' אישות דין כ"ד ואם היה הבעל קיים יש לה להשביעו שבועת התורה שהרי הודה במקצת הטענה. ובמגיד משנה תמה בזה דהא אינו נאמן לומר פרעתי בעיקר כתובה וכיון שכן היאך נקרא זה מודה מקצת וניבר נתבאר פ"ד מהל' טוען שאין מודה מקצת חייב שבועת התורה אלא בדבר שאפשר לכפור בו ע"ש. ותמהני שלא זכר מה שכתב הוא עצמו שם בשם הרמב"ן לפרש דברי הרמב"ם בשטר דווקא דה"ל שעבוד קרקעות שגובה בו מן הלקוחות אבל אם הודה בחמשים שהם בכתב ידו אפי' בנאמנות חייב כיון שאינו גובה בו מנכסים משועבדים אף שאין לו טענה לכפור ולפטור הימנו. ואם כן כאן דהוי במקום שאין כותבין כתובה וכיון שגובה גם מן המטלטלין לא הוי כפירת שעבוד קרקעות בלבד מה שאין כן בחוב דהוי בשטר ועיקר השטר לשיעבוד קרקעות הוא עשוי אע"ג שגובה ג"כ מן המטלטלין

וע"כ צריך לחלק כן וכמ"ש הרב בעל לח"מ דאם לא כן מ"ש כאן משאר בעל חוב שאפי' מדין הגמרא גובה ממטלטלין ע"ש:

וחכמים אומרים אין ההודאה ממין הטענה. פי' שההודאה בקרקעות הוא נהי נמי דשטרא לית בו אלא שנים מ"מ כיון שהודה בשלישי ה"ל כאילו נכתב בשטר. ובריתא זו מייתי בסוגיא דהילך בפ"ק דב"מ דר"ע פליג אבן עזאי ואמר משיב אבידה הוי ופטור ורבינו שם סי' ז' כתב הלכה כר"ע דקי"ל הלכה כר' עקיבא מחבירו. וקשה טפי ה"ל לפסוק דפטור משבועה דהלכה כחכמים. ונראה דסבירא ליה דדברי חכמים אינו עיקר לתלמודא דידן דאי כגרסת הירושלמי מאי פריך הא שטר דקמודה ביה הילך הוא הא ע"כ ידע דמה שכתוב בשטר הוה ליה הודאת שעבוד קרקעות מחכמים דאמרי אין ההודאה ממין הטענה אבל קשה מי הזקיקו לרבינו לפירוש זה הוה ליה לפרש דהכי קאמר דמשום שלישי משיב אבידה הוא ואי משום שתים כיון דמדינא דשטר חייב ה"ל כהודה בקרקעות ואיהו טעין בחמש שהן מלוה ע"פ וכן פי' הרא"ה בחידושיו ודברי חכמים הן הן דברי ר"ע:

סעיף לב

הוי אומר ישבחנה בעיניו. ומ"מ אינו אומר שקר שבדעתו נאה וחסודה במעשיה:

סעיף לד

מעבירין את המת מלפני הכלה. וכתב הרא"ה ה"ה שמעבירין את המת מלפני מילה ובמס' שמחות פרק יו"ד מפני שכבוד החיים קודם את המתים:

סעיף לה

אין חבורות אחרות צריכות להתבטל ממלאכתן. וכ"ש שאין מבטלין ת"ת:

כולן צריכין לבא. אפי' למאן דלא קרי ותני וכמ"ש רבינו בסמוך ובפ' אלו מגלחין סימן ק"ח:

ואי כל אדם חייב לבטל ת"ת מאי רבותא דר"י. ואין לומר דר"י היה מבטל ת"ת אפי' כשהיה עמו כל צרכו. דא"כ הכא ה"ל לתנא לסדר הך אמרו עליו על ר"י בתר בד"א בשאין עמו כל צרכו הא יש עמו כל צרכו אין מבטלין אמרו עליו על ר"י שהיה מבעל שהיה משמעותו אפי' יש עמו כל צרכו:

ועוד מביאין ראיה מן הירושלמי. והך עובדא דהירושלמי בפ' מי שמתו הלכה א' מהו שיטמא כהן לכבוד התורה ר' יוסי הוי מתני ועאל מיתא מאן דנפיק ליה לא א"ל כלום.

מאן דיתיב ליה לא א"ל כלום משמע דהך עובדא איירי שאין מצריכין לכהן לצאת מפני הטומאה דמותר לטמא לת"ת צ"ל דס"ל דתרי עובדא הוי:

והוו תמן. באותו העיר:

מאן דנפק לא א"ל כלום. למה אתה מפסיק מלימודך:

מאן דיתיב לא א"ל כלום. למה אינו עוסק בהוצאת המת:

וההיא דר"י מייתי סייעתא מיניה. לענין החיוב אשאר העם שמבטלין ת"ת להוצאת המת. אבל למי שתורתו אומנתו אין התיוב לבטל מלימודו דאל"כ מאי רבותיה דר"י בן אלעאי אלא ודאי מי שתורתו אומנתו רשאי. ואמרו עליו על ר"י שהיה מנהיג עצמו כחיוב ומבטל תמיד. ודלא כב"ש סי' ס"ד ס"ק ג' שכתב אפילו מי שתורתו אומנתו חייב לבטל:

וההיא דירושלמי הכי פירושא. וא"ת דה"ל למדחי דההיא דירושלמי תורתו אומנתו היה. וי"ל לדברי היש מפרשים קאי אהתלמידים שלא אמרו להם כלום וכי לא יש מהם שאין תורתם אומנתם:

אבל טומאה דאורייתא לא. ואפשר לומר דהירושלמי איירי בטומאת המשכה דהיא נמי לא הוה אלא מדרבנן כמ"ש הש"ך טוי"ד סי' שע"ב בשם כל הפוסקים:

התלמוד קודם למעשה. ומיירי למאן דלא קרי ותני בה"ג:

סעיף לז

ליתני אם הוא יודע שהיתה של אביו. ואם נפשך לומר דנקט ליה רבותא טפי בשיש עדים אפילו לא תבעו לו ע"ז מסיים ועוד דאמרינן בגמרא:

אלמא אין חילוק בין שהוא יודע ובין שאין יודע. לשון תוספות דף ט"ז ע"ב מדפריך וליתנו שדה זו שלך היתה משמע דבהלה תובעו אייריי ולכך משיב ודאי שלך היתה ולקחתיה ממך אבל אם לא היה תובעו אין שייך לומר שלך היתה כי מסתמא הוא יודע בעצמו דבר זה ע"כ ועיין מהרש"א דף י"ז ע"ב ד"ה וליתני:

סעיף לח

פסולי עדות היינו כגון שהיו קרובים באותו פעם ועתה נתרחקו. אבל אין נאמנין לומר פסולי עדות מחמת שהיו גזלנים (אינן נאמנין) לפי שאין אדם משים עצמו רשע:

סעיף לט

פשיטא כל כמיניה. ורבא דמשני ליה כדרב הונא מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו השמיט רבינו תי' זה לדינא. דהא כבר פסק בפ"ק דב"מ סי' ט"ו כרבי דצריך לקיימו [וכ"א בקיצור]:

וכגון שחב לאחרים. חייב לאחרים מבעיא ליה. כדדייק בריש ב"ק דף ו' חב המזיק חייב המזיק מבעיא. ע"ז פי' רבינו כלומר שחב לאחרים בדיבורו:

וי"ל דהאי לאו מגו הוא שאין דעתו למחול. ובתשובותיו כלל ס"ח כתב וז"ל אף אם האלמנה רוצה למחול ליתום אינה יכולה כי כבר נשתעבדו כל מי שחייב לה לנושיה מדרבי נתן. וזהו כתי' השני שבתוס' והביאו הטור סי' פ"ו. והב"ח מיישב דרבינו בפסקיו איירי קודם שנודע שחב לאחרים דלא נשתעבד עדיין מדרבי נתן ועיין. ובתשובותיו מיירי לאחר שנודע דאז נשתעבד מדרבי נתן ועיין בש"ך סי' מ"ז ס"ק ז'. השיג עליו מהא דכתב רבינו ואף אם לא נודע לנו כו' ואיני רואה בזה שום סתירה דוודאי כשנודע אח"כ שחייב לאחרים משתעבד מדרבי נתן. אבל באותו פעם שאמר שטר אמנה היה אז לא נודע ולא משתעבד אותו פעם מדרבי נתן ואז שפיר קשה להימני' במיגו ומש"ה צריך רבינו לתרץ כתירוץ ראשון. והש"ך שם מסיק דהטור ס"ל דחזר רבינו בתשובתו ומש"ה פסק הטור כתירוץ השני. זה ג"כ ליתא דהב"ח בי"ד סי' רצ"ג סעיף א' כתב דדברי רבינו בפסקים המה עיקר כשמחולק עם התשובה שהמה אחרונים ועי' בכללים. ואני תמה מאד על כל גדולי המחברים אלו. דהא התוס' כתבו להדיא אם נאמר שמכירות שטרות הוא מדרבנן הוי אתי שפיר דמש"ה יכול למחול משא"כ מדר' נתן הוא שיעבוד מדאורייתא. אבל למ"ד דמכירות שטרות מדאורייתא נפל תי' זה דמאי שנא דתרוייהו מדאורייתא נינהו. ומש"ה רבינו כאן בדרב יהודה לא סגיא בתי' זה. דתקשי לך להנך פוסקים שהביא רבינו לקמן בפ' הכותב סי' י' דס"ל דמכירות שטרות דאורייתא היאך תי' אבי' הא דרב הא יש לו מיגו ומ"ה צריך לתרץ דהאי לאו מיגו הוא כו'. משא"כ בתשובותיו לפסק הלכה קי"ל כהנך דפסקי מכירות שטרות דרבנן כמו שהעתיק הטור ברמזים פ' הספינה סי' ד' דרבינו ס"ל הכי מש"ה לדינא פסק הטור ורבינו בתשובותיו כתי' הב' וזה נכון:

וי"ל דכבר איתחזק בבי דינא ותו ליכא מגו. היינו שראינו בידו קודם שנפל החילוק ביניהם ודלא כהסמ"ע שפי' הוחזק פי' נתקיים בב"ד וכ"מ דהא רבינו מייתי ראיה מהא דזה בורר. ובפ"ק דב"מ סי' נ"ד ז"ל כדאמרי' בפ' זה בורר דאיתחזק בב"ד פי' שראוהו ב"ד בידה קודם שאמרה פרוע ושוב אינה נאמנת ע"י מגו שהיה קודם לכן ע"כ. ומשמע

דווקא שראינו בידו קודם לכן אבל בשעה שמראה אותו בב"ד אף שאמר אמנה הוא יש לו מגו דלא הראה ועיין מזה באריכות בש"ך סי' מ"ז ס"ק ה' ודבריו נכוחים:

והיכא דפרע לב"ח אחר שאמר שטר אמנה הוא כו'. ה"ה אחר שאמר שטר פרוע הוא אלא דרבותא קמ"ל לפסק רבינו יונה דאם אמר המלוה בלא תביעת ב"ח דאינו גובה מלוה דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי אע"ג דאמנה עולה הוא וה"א דאין נאמן על עצמו:

סעיף מ

אבל אי אמרי שלא ידעו כו' ושוב נתברר להם מהימני. אפילו בשכתב ידן יוצא ממקום אחר שאין זה כחוזר ומגיד אלא עדות אחרת היא זו שנודע להן אח"כ ה"ל כמעידים על השטר שחתומים עליו שפרע או מחלו לו. כ"כ הש"ך סי' מ"ו ס"ק קי"ד:

סעיף מא

מה פשע בזה. ויש לדקדק דהא פשע בזה דלמא שכיב ונפל שטרא קמי יתמי ויגבו בזה כל החוב. כמו דאמרינן בפרק איזהו נשך (בבא מציעא דף ס"ח) לית הלכתא כשטרי מחוזנאי וכ"פ בי"ד סימן קע"ז ע"כ נראה לי דהא דמותר לשהות שטר פרוע על פשיטי דספרי היינו שנותן לו שובר על כל סך ההלואה פחות שיעור פשיטי דספרא. א"נ כשכותב ע"ג שטר בינו לבין עצמו שפרוע הוא או קורעו בינו לבין עצמו. ודלא כמו שפסק הש"ך סי' ג"ז ס"ק ו' דכשנשאר חייב לו שום דבר מסך שבשטר מותר לו להשהות אע"פ שאינו כותב עליו שובר כלל ע"ש באריכות ונפל ברברבי דא"כ תקשי ליה הך דאיזהו נשך. ועפ"ז אני אומר דרבינו והר"ן מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי לדינא דמ"ש הר"ן דאין רשאי לעכב השטר בשביל פשיטי דספרי וכ"ה בש"ע סנ"ז. היינו כשאינו קורע ואינו כותב עליו פרוע או שובר ורבינו איירי בחד מהני גווני. ובזה ניחא מה שהקשו על הר"ן מפ"ק דב"מ דף ט"ז א"נ משום פשיטי דספרי זייר ליה משמע דמותר להשהות בשביל שכר סופר. ודלא רש"ך שם ס"ק ה' דדייק מדברי הג"ה שם שכתב ובלבד שיקרענו. משמע הא במקום שהלוה נותן שכר סופר אין לו למלוה לעכב השטר בשביל פשיטי דספרי אפילו כשיקרענו דליתא. וה"פ ובלבד שיקרענו בפני הלוה. משא"כ במקום שמעכב השטר בשביל פשיטי דספרי אינו קורע בפני הלוה כדי לשלם לו שכר סופר. אמנם כדי שלא לשהות שטר פרוע קורע בפני עצמו וזהו הנכון:

דאם נמצא טעות בגמרא או בספר מפוסקים. ואשתמיטתיה להרב ב"י יו"ד סימן רע"ט דברי רבינו הללו ע"ש:

סעיף מב

ומיירי באין כתב ידן יוצא ממקום אחר. וא"ת א"כ אמאי אמר רב נחמן מודעא היה דברינו אין נאמנין הא אית להו מיגו וכמו כן באמנה היה דברינו דהא לרב נחמן ניתן לכתוב. תירצו בתוס' הואיל ומודים שהשטר כדין נכתב ונחתם לא אתי ע"פ ומרע לשטרא. ולא דמי לאנוסים וקטנים היינו דמתני' דאין מודים שהיה שטר כלל אלא סותרין אותו מש"ה נאמנים במגו:

הא ניתן לכתוב מהימני. בתמיה הא אנוסים היינו מחמת נפשות נמי כיתן לכתוב ומ"מ אי כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין. ויש מקשין אמאי לא הוכיח רבינו דאי כתב ידן יוצא ממקום אחר אמאי אמר מר בר רב אשי מודעא היה דברינו נאמנין. וי"ל. דודאי לפרש"י יש להוכיח כן. אמנם לאינך פירושים שהביא הר"ן דאפילו כתב ידן יוצא ממקום אחר לא מעקרי סהדותא לגמרי דאכתי מהני לאהדורי זוזי אפומיה דההוא שטרא וכן לפי' רבינו נסים גאון קאי ניתן לכתוב אשטר מודעא דלא הוי חוזרין ומגידין מה שאין כן באנוסים מחמת נפשות כשכתב ידן יוצא ממקום אחר הוי חוזרין ומגידין:

עדים שאמרו תנאי היו דברינו נאמנין. לשון רבינו ירוחם ח"ב נתיב ב' הסכימו הגדולים כי דוקא כשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר אבל יוצא אין נאמנין ע"כ ובסי' כ"ט הביא הטור גם הרמ"א בשם רבינו דיכול להוסיף בתנאי אף כשיוצא כתב ידן ממקום אחר וע"ש בש"ך שהביא גדולי אחרונים שהשיגו על הטור בזה שאין במשמעות רבינו כן. ונראה מה שהביא רבינו וכי אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו זילו קיימו תנאייכו וחותו לדינא הא כבר פסק למילתא ואמר נאמנין. אלא להורות אע"ג דרגיל רב נחמן דכי אתו לקמן לדינא אמר להו קיימו שטרייכו וחותו לדינא מ"מ נאמנין העדים ומש"ה אמר קיימו תנאייכו אף שכתב ידן יוצא ממקום אחר:

סעיף מג

לאו דווקא דה"ה נמי אם הוחזק בלא ערעור דכיון דמקויים בב"ד. והא דדייק בגמרא ערער אין לא ערער לא צ"ל דלא היה לרבינו גירסא זו אלא סתם מסייע לרב אסי. ואם תקשי לך הלא רב אסי אמר אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער וליכא למימר דאתי לאפוקי הך דנהרדעי דהא רבינו מסיק בסמוך סי' י"ז דרב אסי לא פליג אנהרדעי. י"ל דהא דקאמר רב אסי אלא קאי אקיום ב"ד כלומר דאינו מקיים אלא כשנתקיים בב"ד אבל בלא קיום חיישינן שמא אותו שטר ג"כ זיוף הוא אע"ג שהוא ביד אחר ועפ"ז ניחא מ"ש ב"י דה"ל לרבינו לומר דלרבותא נקט קרא עליו ערער דהא איתרע

טפי דחזינא דמערערין עליו ואיכא למימר דטרח וזייף קמ"ל דאפ"ה מקיימין ממנו כיון דמקויים בב"ד ע"כ. דא"כ כיון דרבותא קמ"ל לא ה"ל למימר אלא. אפילו קרא עליו ערער ה"ל למימר: @11ה"ג

אלא מיירי דקאמרי פסולין היו כשחתמו השטר ועכשיו כשרין הם. מכאן תשובה למ"ש הסמ"ע בדרישה ופרישה והב"ח שרצו להסב דעת התוס' דבמתו אפילו אמרו שהם גזלנים לא אמרינן לפסול העדות באו דהא מתו. ולא אתו אלא לפסול השטר ואינן נאמנין דתרי ותרי נינהו. דלדבריהם הלא ברייתא תני ומתו ואמאי מוקי התוספות שעכשיו כשרין הן והש"ך מייתי עוד ראיה מהא דמקשין תוספות ד"ה ואם כתב ידן וא"ת מ"מ אמאי אין נאמנין להימנו במיגו דאי בעו אומרים עדיין הם פסולים ומאי קשיא. הא ברייתא תני ומתו יש לדחות דקושית תוס' אזלי אליבא דרב ששת דאמר כך און מכחישין את העדים אלא בפניהם משמע אפילו שהם חיים אלא שאינם לפנינו ע"ז קבעו קושייתם וא"ת להימני במגו. והרמ"א בהגהותיו סעיף ל"ז דמחלק בין מתו בין עדיין חיים הוא דעת הר"ן עי' בב"י:

אלא מגרעין את השטר בפסול אחר. ובזה אין מי שמכחיש אותן:

דאנן סהדי דכל שטר שנכתב ונחתם בלא שום פיסול נחתם. ומה"ט אפילו מתו אינן נאמנין לפסול השטר דלא כדעת הר"ן. וליכא לאקשויי א"כ אמאי קתני בברייתא ומתו. משום דאם הם במדינה ואפשר שיבואו בקרוב לא מקרעינן לשטרא אלא נמתין עד שיבואו ויקיימו חתימתן:

אלא דלא קרעינן ליה ואי תפיס מדידיה והדר אתי האי ותבע מיניה לא מפקינן מיניה. ואי הדר האי ותפס מדידיה לא מפקינן מיניה. וצריך לחלק דהא בפ' חזקת הבתים סי' כ"ב גבי כל דאלים גבר מי שגבר ידו בפעם הראשונה היא שלו עד שיביא ראיה. דהתם הב"ד פסק כל דאלים גבר ולא מסתבר שתקנו חכמים שיהיו כל ימיהם במריבה משא"כ הכא אמרינן לבעל השטר שאין יכול לגבות ולהוציא ממון וכל אחד שמוחזק תמיד אינו יכול ב"ד להוציא ממנו: @11ה"ג

דתפיסה לא מהניא. אפי' קודם שנולד הספק וטענת ברי:

ולא מהניא תפיסה. דהא האלמנה תפסה בברי וקודם שנתייקר הוי כקודם שנולד הספק מ"מ לא מהני תפיסתה:

ה"ג או שהתפיס הלוה. וכ"ה בטור. ותפיסה בגוונו אלו מהני הואיל ובהיתר אתא לידו: @11ה"ג

סעיף מו

מאחר שמקוים משנים. והאי דקאמר אלא עיין מזה ריש סי' י"ג:

ה"ג מאי אולמיה זה שרוצה לקיים ממנו מדידיה. ואת"ל דרב אסי הדיוק קמ"ל דאם לא קרא עליו ערער מקיימין מאחד אפילו לא הוחזק בב"ד ע"ז מסיים ואזיל ועוד דמשמע כו' והשגת רבינו בדרך ממ"נ:

ועוד דמשמע דאם לא קרא עליו ערער מקיימין מאחד. וכ"ת ה"נ הא נהרדעי סבירא ליה דאין מקיימין אלא משני שטרות. והר"ן מיישב קצת דאיירי דשתק הערער וסד"א כיון דשתק הערער מקיים ממנו אפי' בלא הוחזק בב"ד קמ"ל:

שאין לקיימן אלא בטביעת עין ולא בדימוי. מטעם שהזכיר ר"ת דשמא זייף אחד מחבירו וכפרש"י. לפ"ז אפילו אותן שהם תחת ידו שנים ומקוימים מ"מ אין לקיים השלישי בדימוי להם דשמא זייף השלישי מהם כיון שאותן השנים תחת ידו. וכ"פ הב"ח ופרישה והש"ך וכ"פ הרמ"א: @11ה"ג

או מעיד לו בה. והאי דקתני ומעיד עליה כמו חלץ ועשה מאמר: @11ה"ג

ואין לחוש לפרעון או למחילה דלוה. וההיא דהמוצא שטר חוב אפי' כתוב בו הנפק אמרי' בפ"ק דמציעא דף ט"ו דלא יחזיר דחיישינן לפרעון משום דנפל איתרע. והא דאמרינן שם דף י"ז בין צא תן לו או חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי נאמן לפיכך אם בא מלוה לב"ד לכתוב לו אדרכתא אין שומעין לו. התם היינו טעמא כיון דב"ד פסקו לו לשלם צריכין הב"ד לשמור שלא יבא תקלה על ידם ושמא פרע. אבל בנדון דידן שהוא עשה הקנין אם לא מיחה בעדים איהו דאפסיד אנפשיה ועיין בהר"ן:

לעצמו מאי. כלומר שמדכר לחבירו בדבר הנוגע להמדכיר. ובהש"ס הגי' עצמו מהו. והיא היא:

ואם אינן זוכרין ההלואה ע"י ראיית השטר אפי' רבנן מודו. יש מקשין לפ"ז מאי פריך אשמואל מהאי שטרא דנפיק מבי דינא דמר שמואל התם איירי בענין שלא היו זוכרין על ההלואה אפי' ע"י ראיית השטר ובכה"ג רבנן מודו דצריכין לצרף עמהם אחר. לק"מ דמדכתב בהנפק באיזה דרך שנתקיים בו למה צריך לפרש באיזה דרך נתקיים בשלמא כשנתקיים ע"י אחרים שמא ע"י זה יודע ללוה שלא נתקיים כראוי והיינו שיברר שעדי הקיום פסולין הן וכה"ג שנתקיים [ע"י] שטר אחר פן יטעון שאותו שטר זייף משא"כ כשעידי השטר עצמן העידו על חתימתן ועיין ח"מ סי' מ"ו ס"ק כ"ז בסמ"ע. אע"כ צ"ל דשמואל בהא ס"ל כרבי ומש"ה פי' בו שנתקיים השטר ע"פ צירוף דעמיה ולהורות שפסק כרבי בהא:

הא דאמרי' דלדברי רבי על כתב ידן הן מעידין כו' ואפי' אמרו בפירוש שמעידין על מנה שבשטר. דהא לפי מה דמסיק רבינו ע"פ דרך הירושל' דפליגי היכא שזוכרין המלוה ע"י ראיית השטר שסובר רבי דזכירתו לאו זכירה ואין מעידין אלא על כתב ידם א"כ עם היות שאומרים בפירוש על מנה שבשטר הם מעידין לא מהני דאינן יכולים להעיד על מנה שבשטר דהא זכירתן לאו זכירה היא. והתוס' שנאדו מפי' הירושלמי היינו לפרש פלוגתא דרב הונא ור"י ע"ז כתבו תוס' דף כ"ד הלשון כותב אדם לא משמע כפירושו אבל בפלוגתת רבי וחכמים איכא למימר דהתוספות מפרשי כהירושלמי. ויש לדקדק דה"ל להוכיח דלרבי אפי' אומר בפירוש לא מהני מדקתני צריכין לצרף עמהם אחר ולא קתני שיאמר בפירוש. וי"ל דהוי כמו חוזר ומגיד. אבל אם אמר בתחילה בפירוש איכא למימר דמהני לרבי. והפשוט בהבנת דברי תוס' ורבינו דמדרבנן נשמע לרבי דכמו לרבנן אפילו אמרו בפירוש על כתב ידן הן מעידין דלא מהני ה"ה לרבי אם אמרו בפירוש על מנה שבשטר:

סעיף מז

דלמא משכח אינש דלא מעלי וכתב עליה מה דבעי. מכאן הוכיח הגאון מוהר"ר העשיל נר"ו דאם הוציא עליו חתימת ידו בלא כתב עליו דלא מהני דא"ל ממני נפל דהא איכא ריעותא מדלא כתב עליה מדקאמר הכא דווקא וכתב עליה מאי דבעי וכ"ת להימניה במיגו שכותב עיליה מה דבעיא דהוי מיגו להוציא. עיין בש"ך ח"מ סי' ס"ט ס"ק י"ז:

שפסק רב אלפס ז"ל. הביא רבינו בפרק ג"פ סי' מ"ט:

וכן ר"י ז"ל. ט"ס הוא כי בתוס' שלפנינו ר"י ס"ל כדעת י"א וצ"ל וכן הרמב"ן ז"ל שמשיג על בעל המאור שם בפרק גט פשוט עיין שם:

מ"מ איכא למיחש שמא יטעון האמת. או שמא יכתוב עליו השטר בנאמנות או יתבע אותו תוך זמן:

וי"א דלא מצי למימר פרעתי. דעת הר"י ובעל המאור ורשב"א:

מתוך שאין עליו עדים לא חשש לתבוע כתב ידו. שאין שם שטר עליו משא"כ בשטר שאין בו אחריות מ"מ שם שטר עליו ועוד דמכח עדים יצא עליו קול וזילי נכסי משא"כ בשאין מליו עדים וכ"פ הש"ך בסי' ס"ט:

אבל כתב ידו פעמים שאדם שוכח. וכ"כ רבינו בתשובה כלל ס"ז סי' כ"א:

סעיף מח

עד ודיין מצטרפין אם עד א' החתום כו'. וה"ה אם שנים מן השוק מעידין על עד א' ועל דיין אחד מצטרפין:

אפי' לרבנן. דאמרי לעיל (דף כ"א) נאמן אדם לומר זה כתב ידי ואין צריכין שיצטרף עמו אחר. שאני התם דעל מנה שבשטר מעיד העד החתום. אבל הדיין אין מעיד על מנה שבשטר אלא על כתב ידו מש"ה צריך להצטרף עמו אחר:

אלא לא מצטרפין. ואפי' בכה"ג ששנים מן השוק מעידים על עד אחד ועל דיין אחד. משום דמאי דקמסהיד סהדא. כלומר מה שנתקיים חתימת העד שמעיד על מנה שבשטר עדיין לא נתקיים אפילו מחצית השטר. כיון שלא העיד על כתב יד העד השני. לא קמסהיד דיינא. דהא אם נתקיים חתימת הדיין הוא מעיד יחידי על שני עדי השטר ונתקיים מחצית קיום השטר נמצא דמאי דמסהיד סהדא לא מסהיד דיינא. וכן כתב הר"ן מה שאמר בירושלמי ס"פ דיני ממונות וחרינא אמר אפילו בכתב ידי עד אחד ודיין אחד כמאן דאמר דעד ודיין מצטרפין ואנן לא קי"ל הכי אלא כרבא דאמר אין מצטרפין. ומה שכתב הר"ן מקודם בשם הרא"ה וכן הדין כשאין הדיין מעיד על חתימתו אלא ששנים מן השוק מעידין על העד ועל הדיין דהשתא כולה סהדותא חד הוא דמצטרפין ע"ש ט"ס הוא. אלא כצ"ל אלא ששנים כו' מעידין על הדיין ומיירי דעד א' מעיד על חתימת שני עדים וב' מן השוק על דיין אחד. וכך מגיה הב"י וב"ח. ודלא כש"ך סי' מ"ו ס"ק מ"ו דלדבריו קשיא דברי הר"ן אהדדי דהא בתחלה מסכים עם דברי הרא"ה ולבסוף מסיק דהירושלמי אתיא דלא כהלכתא ואם נפרש דברי הרא"ה אם שנים מן השוק מעידין על עד אחד ועל דיין אחד דמצטרפין למה הסיב הירושלמי שלא אליבא דהלכתא:

היינו בעדים המעידין לפני הדיינין. בשאר עניני שטר. אבל לא העדים החתומים והעדים המעידים על חתימת ידם:

וטעמא דהזמה לא שייך הכא. ואין להקשות כשעדי השטר בעצמם מעידים על כתב ידך שייך הזמה וי"ל דמ"מ דזה הוי דבר רחוק מש"ה לא חיישינן זה בקיום שטרות שאינן אלא מדרבנן. הר"ן. וע' דרישה ס"ק ח"י:

כל אחד מעיד על כתב ידו השטר מקוים. וקשה הא רבינו כתב לעיל בסמוך אבל הדיין לבדו לא. וצ"ל דר' יונה חולק אזה וס"ל דהדיין לבד יכול להעיד על כתב ידו והב"י מחלק דשאני הכא ששני הדיינים מעיד כל אחד על כתב ידו. ודוחק:

סעיף מט

ויש לדקדק מכאן שא"צ להעיד על חתימת העדים בפני כל שלשתן יחד. ובד"מ הביא בשם ב"י וז"ל ולדעת רבינו צריך לכתוב בקיום במותב תלתא הוינא כד נפק שטרא קדמנא ומדאתברר לנא דדא הוא חתימת ידייהו אשרנוהו וקיימנוהו כדחזי. כי אע"פ שלא היו ביחד כשהעידו לפניהן על חתימת העדים מ"מ צריכין להיות ביחד להודיעו זה לזה ששלשתן יודעין שהוא חתימת ידי עדים עכ"ל:

אלא די שיעידו בפני כל אחד ואחד בפני עצמו דלא פסלינן הכא אלא מפני שחתמו שקר. אבל בתשובת הרמב"ן ס"ס צ"א חולק על רבינו ומה שמדקדק רבינו אינו כיון דהכא מיירי ששנים מכירין החתימות מעצמן והן בעצמן מעידין בפני השלישי ה"ל כאילו קבלו שלשתן העדות יחד. ועי' בש"ע ח"מ סי' מ"ו סעיף כ"ה: @11ה"ג

משום דהוי שקר גמור כיון שחתמו. ובתוס' דמשחתמו דמו לנוגעים בעדות. ע"ש. ורבינו נאיד מטעמא דאפי' עדים אחרים אין מעידין בפני השלישי כיון דבשעה שחתמו שנים הוי שקר גמור. אבל להטעם נוגעים בעדותן אחרים רשאין להעיד בפני השלישי:

והכי פירושא ליתא להך פירכא דפריך מרב פפי לרב ביבי בר אבייי כו'. קאי לתרוצי סוגיא דפרק כל הגט. דשמעתתא דהכותב מפורש ממילא דרב פפי פריך לרב ביבי מהא דאמר רבא האי אשרתא דדיינא והא מילתא דרבא שאני בקיום שטרות חיישינן למיחזי כשקרא אבל בדבר שאינו מעשה ב"ד רבא בעצמו לא חייש. אלא דרב פפי דפריך ליה מדרבא לא מחלק. וע"ז אמר התלמודא ליתא לסברת רב פפי דע"כ רבא מודה דבדבר דליתא מעשה ב"ד לא חיישינן למחזי כשיקרא והא דרב נחמן ודר"י דלא תקשה אדרבא אלא דבפרק כל הגט צריך פי' דהא דפריך מדרב פפי אדרב ולא מרבא דאשרתא שאני דקיום שטרות הוא משא"כ בטופסי שטרות אלא דפריך מרב פפי דלא מחלק. ע"ז קאמר הש"ס וליתא לדרב פפי דמיחש בכל מילתא למחזי כשיקרא אלא דוקא בקיום שטרות וזה ברור דלא כש"ך בסימן מ"ו ס"ק ס' שהשיג שם אדברי רבינו מדקאמר וליתא לדרב פפי משמע דליתא כלל אפילו בקיום שטרות: @11ה"ג

סעיף נ

ורב אלפס ז"ל פי' כו' עד שלא חתמו מעידין עליו. עדים אחרים או הדיינים: @11ה"ג

נתבטל ועד המושב. אבל אם יתקבלו עדות מחדש ויצטרפו שלשתן יחד מהני באשרתא חדתא. ומזה הקשה הש"ך בסי' מ"ו ס"ק ס"ו דלדברי רב אלפס קשה לא ה"ל למימר בסתמא משחתמו אין מעידין עליו וחותם. בשלמא לפרש"י דמטעם נוגעין בעדותן

איכא למימר אפילו רוצים לקבל עדות מחדש לא מהני ואפי' לשום עדות שבעולם אינה מתכשר ע"י עדות הדיינים שהמה נוגעים בעדות ניחא. ויש לדחות דה"ק אין מעידין עליו וחותם הוא לבדו. הא אשרתא חדתא מהני:

ודוקא ערער דגזלנותא הוא דמבטל לצירופא דידהו. אע"ג שעשה תשובה קודם שנתוועדו יחדיו. מ"מ מאחר שהמה מודים שגזל חל עליו הערעור ולא נתכשר אלא עתה משעה שהועד עליו בב"ד והלאה:

אבל ערער דפגם משפחה. כגון שהעידו שהוא ממשפחה שנתערב בהם עבד וכל המשפחה בספק פסול. ואיתברר השתא דכשר הוא כגון שעדים מעידין שזהו אין מן הספק כיון דמעיקרא כשר הוי גילוי מלתא בעלמא הוא ולא בטל צרופם:

מוקמינן כל חד מנייהו אחזקתיה. דהא חד מנייהו עדות כשרים הם. ודומה לשני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלכו שני ב"א בהם כשבא כל אחד בפני עצמו אמרינן לכל אחד שהוא בשביל טהור הלך:

לא מוקמינן ליה אחזקתיה. דכוותיה בשני שבילין אם באו לשאול שניהם בבת אחת טמאים אלא שיש לבעל דין לחלוק שאני התם לענין טומאה מחמרינן מספק אבל לא לענין ממון. ע"ז כתב דכל תרי ותרי. אע"ג דאית ליה חזקה דכשרות ספיקא דרבנן היא ולא מפקינן ממונא מחזקת מריה:

וכן מוכח לקמן. ולכאורה אין הבנה לראיה זו דהא קאמר התם אנן אחתינן אנן אסקינן פי' בקונטרס אע"ג דתרי ותרי נינהו. אוקי תרי לגבי תרי ואוקי גברא אחזקתיה. ותוס' מפ' דתרי ותרי ספיקא דרבנן ולגבי תרומה מדרבנן הקילו. וא"כ אין ראיה משם דלפ"ה ניחא טפי. וצ"ל כי בפ' ד' אחין יש שם גי' אחרת תרי ותרי ספיקא דאורייתא היא כדאיתא במלחמות וע"ז מסייע ליה מהא דלקמן דע"כ ליכא למימר דספיקא דאורייתא היא דא"כ למה אסקיניה:

והכי אמרינן לקמן. ד' כ"ג וע"ש בתוס':

וכן בפ' האומר בקידושין. ורש"י דחה ראיה זו וע"ש בתוספות שחולקים על רש"י וכן לקמן בפרק זה (דף כ"ו ע"ב) ד"ה אנן ותמצא דברי רבינו מבואר:

סעיף נא

תדע מדקאמר ואי כתיב בי דינא תו לא צריך. והרמ"ה כתב דלא דמי דבי דינא כשרים משמע אבל היכא דכתב במותב תלתא ולא כתב וחד ליתוהי פסול משום דלא ניחוש

שהיו שלשה אלא שאחד מהם היה קרוב או פסול ומפני זה לא חתם עמהם כדי שלא יתברר ויתגלה פסולו. ריב"ש סי' תי"ג:

ומיירי דלא כתיב ביה וחד ליתוהי מדפריך ודלמא ב"ד חצוף הוה. ומיירי נמי דלא כתיב ביה במותב תלתא מדפריך וכו':

סעיף נג

אם אמרה אחר כדי דיבור. ועיין בטי"ד סימן קפ"ח שהביא ב"י זה בשם ר' ירוחם והרב בהג"ה ג"כ בשמו. ולא ראו שרבינו מחלק בכך:

ואפ"ה לא עביד שמואל עובדא בנפשיה. לא כתב הרי"ף ורבינו זה אלא ללמד שמי שרצה להחמיר על עצמו מדת חסידות היא לו ולא תימא דחסידות של שטות היא דהא אשכחן דשמואל החמיר על עצמו. כדדייק לישנא דלא עבד עובדא בנפשיה ואפשר דאי הוו בעיא מיניה אורי נמי הוה מורי דנאמנת כרב. ואפי' את"ל דפליג עליה דרב הא קי"ל כרב באיסורי וכ"פ הרמב"ם והרשב"א דנאמנת:

סעיף נד

דהיכי קאמר רב אשי עכשיו מת לא תצא הא קי"ל דכל הנשים צריכות להמתין ג' חדשים. אע"ג דאם לא נידו אותו או קיים בנידויו עד לאחר ג' חדשים קיי"ל דלא תצא מ"מ היכי קאמר אם נשאת לא תצא הא היו מנדין אותו לכוף לגרש אותה תוך ג' חדשים:

סעיף נה

רב אשי אמר לעולם תרי ותרי ואיפוך שנים אומרים ראינוה שנתקדשה וב' אומרים לא ראינוה. קשה לפי מ"ש תוס' לקמן (דף כ"ו) ד"ה אנן אחתינן בשם ר"י בר ברוך דלהכי פריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא דשנים שאומרים נתקדשה העידו תחלה ובשנים אומרים נתגרשה אע"פ שהם העידו תחלה מ"מ היתה בחזקת אשת איש. ופי' מהרש"א דזהו לפי ס"ד דמקשן מדלא פריך כלפי לייא איפכא מסתברא. אבל לפי האמת בעדות שבתחלה נמי נימא דהורע גם חזקת האיסור ע"ש. א"כ לפ"ז כיון דרב אשי צריך להפך למה ליה לאוקמיה בדוחק דשנים אומרים לא ראינוה ה"ל לפרש כפשוטא לפי' ר"י בר ברוך דרישא בנתקדשה כיון דהם העידו תחילה תצא ובסיפא שנים שאומרים נתגרשה הם העידו תחילה המה הוציאו אותה מחזקת אשת איש ולפיכך לא תצא. וי"ל בדוחק דרצה לאוקמיה הברייתא ככ"ע אפילו כר' מנחם בר' יוסי דאמר תצא בשנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה:

סעיף נו

לא תצא מהיתרה הראשון. ותינשא כדמשמע גבי בנתיה דמר שמואל שהתירן לכתחילה. תוס':

סעיף נח

ועל כרחך היינו לבעלה כהן מדקאמר אף אנן נמי תנינא. ובריש פרק אין מעמידין כתב רבינו עוד הוכחה לזה דאי באשת ישראל אייריי א"כ היאך שבויה מותרת לבעלה ותנן בכתובות ואם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לאנתו. וגם הרא"ה והר"ן בנו יסודם על זה הראיה:

דלכהונה אין חילוק בין פנויה לאשת איש. וקשה הא בפרק קמא דף י"ג אמרינן לענין לכתחילה מעלה עשו ביוחסין ואין מוציאין מתחת בעלה מפני היחוד. ונראה דהכי קאמר דבהך דינא דמתני' דהכא ע"כ אין חילוק בין פנויה לאשת איש מדפריך ממתני' דהכא אהא דהעיד ר' יוסי על בת כהן שהורהנה ממתני' דעדיות שאני דפנויה הוי כדגרסינן על תינוקות בת כהן שהורהנה ומעלה עשו ביוחסין ומתני' דהכא מותרת לבעלה קתני אבל פנויה באמת אסורה אלא ש"מ דס"ל לתלמודא אפילו פנויה שנחבשה מותרת לכהונה:

סעיף נט

כל הכהנות שבתוכה פסולות. וקשה הא בסי' הקודם פסק רבינו ע"י נפשות אפי' לבעלה ישראל אסורה דחיישינן שמא מחמת פחד נפשה נתרצית להן למצוא חן בעיניהם ומ"ש הכא בעיר שנכבשה הא איכא נמי סכנות נפשות מדכייל התנא בגיטין דף כ"ח עיר שכבשוה כרכום עם ספינה שאבדה בים ובספינה אמרינן בב"ב דף קנ"ג שרובן לאיבוד. ובבית שמואל הניח זה בצ"ע ובהגהת מרדכי סוף קדושין סי' תקס"ח תירץ דהאי דגיטין דרובן למיתה היינו באנשי מלחמה אבל בנשים וטף לא ונכון הוא. ועיין בפ' כל הגט סי' ה':

ואין אדם נאמן ע"י עצמו. וא"ת הא בירושלים מסתמא היו מחבואות א"כ נאמנת על עצמה לומר טהורה אני במגו דנחבאתי וי"ל דבמקום שיש מחבואה נמי לא שרינן אלא בצירוף מי יימר דאיטמי משא"כ בשעת חורבן ירושלים וודאי איטמי כדכתיב נשים בציון ענו:

והא דקתני כל הכהנות. משום דבעי למיתנו עובדא דר' זכריה בן הקצב. וה"ה דמצי למימר דקתני כהנות דקמ"ל דפסולות אפילו מלאכול בתרומה:

ומשני להו כדרב מרי ולא כשינויא אחרינא. רי"ף ורבינו סבירא להו מדקאמר כאן באותה מלכות כאן במלכות אחרת שינויא היא ולא שבא רב יצחק לפרושי מתני' דהכא. והרב המגיד תפס עליהם וז"ל ואי משום סוגיין דמסכת ע"ז דלא מיפרקי הנך פירוקי אינו מוכרח משום דאיכא למימר דסמכי התם אסוגיא דהכא ע"כ. וליתא דאם רבינא ורב אשי סמכו אסוגיא דהכא א"כ הוה להו למסמיך אכולה מילתא אדהכא ואת"ל שבקיצור סדרי תרוצם חדא אמתני' דע"ז א"כ ה"ל לרב אשי לסדר התם שינויא דרב יצחק שהוא אליבא דהלכתא אלא ש"מ דהלכתא כשנויא דרב מרי ומסדרי התלמודא באו להורות לנו את הדרך שנלכו בה ומש"ה כתבו להא דרב מרי לשם שהוא עיקר:

לפי שאין מחלק בין אותה מלכות למלכות אחרת. וקשה דמ"מ ה"ל להרי"ף ורבינו להביא הך קושיא ודלמא ערקא חדא מינייהו ופירוקא דשמואל ולוי וי"ל דס"ל דכולהו אסורות אע"ג דלא הדרא למתא כלום דשמא יש להם אימות הגייסות ואינם בורחות וכ"כ המ"מ בשם הרמב"ן והרשב"א ובטא"ה סי' ז' ס"ק י"ז בבית שמואל כתב שמשמע מטור ורי"ו להדיא שהרי"ף ורבינו מתירים כשיכולה לברוח והא דלא כתבו השריותא דסמכו שהיינו בכלל מחבואה ע"כ ולדעתי אינו נכון דהאי מחבואה מתיר רבינו מטעם ס"ס משא"כ בספק בורחת דלא הוי ס"ס המתהפכת ע"כ נ"ל שלא להקל בזה דלא כב"ש וכן מדויק לשון רבינו אלא בכל ענין הכהנות אסורות:

כיון דדחי הש"ס הכא מי יימר דאיטמי אלמא דמקלינן ביה דאמרי' כו'. טעם זה הוסיף רבינו מדעתו. וקשה הל"ל עוד טעם לדברי הרי"ף מדפריך והא אי אפשר דלא ערקא חדא מינייהו ש"מ דפשיטא לשמואל ולוי דמחבואה חדא מצלת על כל הנשים ומה דמבעיא ליה לר' ירמיה פשיטא לשמואל ולוי:

שמא נחבית ואת"ל לא נחבית שמא לא נטמאת. ויש לדקדק דהא הוי ס"ס שאינה מתהפכת וי"ל דספק נחבית הוי כמו ספק ביאה כמו שכתב הר"ן דאם היא נחבית הכהנת הזו הוה כמו לא היתה בעיר שכבשה כרכום:

גם כאן פסק רב אלפס לקולא. ז"ל הר"ן כיון דדבר דרבנן הוא אזלינן לקולא:

ויש שפוסקין כרב אשי דבתרא הוא. ועוד דתרי נינהו רב פפי ורב אשי וזהו דעת הראב"ד הובא בהר"ן ולא בהשגות:

סעיף ס

לא ישאנה. ואם אינו יודע שהוא כהן עיין בשו"ת שערי אפרים סי' ק"ו:

סעיף סא

דבשבויה הקילו אבל בגרושה לא דתניא. מסתימות הלשון משמע אפילו גרושת ישראל ולא נשאת לא תדור בחצרו והכי דייק לישנא דברייתא לא תנשא בשכונתו הא קודם שנשאת מותרת לדור בשכונתו ולא בחצר:

אבל בגרושה לא. והא דלא קא מבעיא ליה התלמודא אם זינתה י"ל דהיינו האי דגרושה דמסתמא מגרש לה אם היא זינתה. א"נ י"ל דאם זינתה לא חיישינן שיבא עליה דהיא מאוסה בעיניו וכ"כ בתשובת הר"מ הובא בב"י סי' קי"ד:

דתניא המגרש את אשתו לא תינשא בשכונתו. והרמב"ם בפי' גורס לא תדור עמו בחצר. אבל בגרושת ישראל אם נשאת מזה לא דיבר ויש פנים מחמת חומר האיסור שצריך להתרחק מכל המבוי במכ"ש מאשת כהן שלא תדור עמו במבוי. וזה שכתב הרמ"א בסי' קי"ט סעיף ז' בהג"ה אלשון הרמב"ם ואם נשאת לאחר אפילו בישראל לא תדור עמו במבוי. ואי נמי י"ל כיון שיש לה בטל בעלה משמרה והר"ן הזכיר מסברא זו ולפ"ז צ"ל זה שכתב הרב בהג"ה ואם נשאת לאחר וכו' רצונו גרושה לאחר שנשאת יהיה מה הוא דלא כב"ש סי' קי"ט ס"ק ט"ו שאם נשאת צריך ריחוק מכל השכונה וזה ליתא דא"כ לא לשתמיט המיימוני לאשמועינן דין זה:

שכונה גדולה ממבוי. דהא דקאמר מבוי היינו מבוי לענין שבת בשני חצירות פתוחים לתוכה:

ובאשת איש החמירו טפי מגרושה שהיא בלאו. וכפרש"י. ואין להקשות א"כ למה מוסרין להו תלמידי חכמים בדרך הא ק"ו מנדה הוא שהיא בכרת מותרת ביחוד לכ"ש סוטה שהיא בלאו הא פרכא להו האי ק"ו בפ"ק דסוטה דף ז' דשאני נדה שיש היתר לאיסורה וע"ש בתוספות

סעיף סג

אבל בתרומה לא בעינן אחר עמו דהא מוקמינן לה בתרומה דרבנן. כ"כ תוס' ודלא כהר"ן וכבר השיגו הרב הר"מ מטיקטין עיין שם ונכון:

ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר. עיין בחידושי להרמב"ם מ"ש בזה וישבתי שם דברי הטור א"ה סי' ג':

מסייע ליה לריב"ל דאמר אסור לו ללמד לעבדו תורה. עיין בחידושי להרמב"ם פ"ח מהל' עבדים ע"ש:

מ"ט אפוקי ממונא לא מפקינן. וקיום שטרות מפקינן ע"פ ממון דקיום שטרות דרבנן הימנו רבנן בדרבנן. וכן בהינומא שאני כדאמר רוב נשים בתולות נשאות: 0הדרן עלך האשה שנתארמלה

סעיף סד

אמר ריש לקיש אמר קרא נער נערה הנערה. כ"ה ברי"ף. וזהו גרסת ר"ח. ובתוס' הקשו עליו דלא כתיב נערה מלא בה"א אלא ההוא דמוציא שם רע לחודיה כדמוכח בסוף פרקא. ועוד הקשה רבינו יצחק מאי צריך חד לגופא הא איכא נערה אחרינא בפרשה עכ"ל. והר"ן הלי"ק בעדם דמהנערה עבדינן תלתא דרשא דרשינן מקרא ומסורת וה"ק חד לגופיה כלומר דאי נמי לא כתיב נערה אית ליה למיכתב ונתן לאביה ואייתר שני לימודים לחייבי לאוין וכריתות. והקרא קמא כי ימצא נערה לא דרשינן דפשיטא דלגופיה איצטריך ולא דרשינן ביה מקרא ומסורת דלאו לדרשה אתי לא דרשינן ביה מידי אבל בתרא דלדרשה אתא דרשינן ביה כל מה דאית לן למדרש ע"כ. ובזה ניחא מה שיש לתמוה על הרי"ף ורבינו הא בש"ס פריך עליו דמבעיא ליה להא דאמר אביי בא עליה ומתה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי מתה ובפ' זה סי' ה' מייתי להך דאביי לדינא וא"כ לא אייתר אלא חד ריבוי לחייבי לאוין ומנ"ל חייבי כריתות. דאי לא כתב אלא לאבי נער הוי דרשינן נער לגופיה ודרשינן נמי הך דאביי מדכתיב נער ולא כתיב ונתן לאביה ואייתר לן ה' קמא דהנערה והקרי ה' בתרא. תד לחייבי לאוין וחד לחייבי כריתות. איברא אנחתת לן חדא ואתקיף לן חדא. דהא בגמרא פריך עליה דריש לקיש הא מבעיא ליה לכדאביי ולפי גירסת ר"ח ורי"ף לפי מה שפרשנו לא פריך מידי. וישבתי על פי מה שבררתי לקמן (דף ל"ח) בשמעתא דנערה שנתארסה ונתגרשה מכח קושיית מהרש"א שם דפליגי ר"י הגלילי ור"ע בהא דרי"ה סבר דאין לה קנס דקים ליה ג"ש דבתולה הבתולה א"כ אייתר לן ב' פעמים אשר לא אורשה למידרש מיניה דאין לה קנס כלל אבל ר"ע נתקבל לו ג"ש אשר לא אורשה לא דרשינן מיניה אלא המשמעותא הא אורשה לעצמה דיצאה לרשות עצמה. והא דדרשינן נערה ולא בוגרת לגמרי נמי משום דכתיב ב' פעמים נערה בפרשה ולגמרי ממעטינן מנייהו וא"ת הא צריך נערה קמא לגופיה. מ"מ אייתר לן בתולה דכתיב כי ימצא איש נערה בתולה. וביבמות דף נ"ט בגמרא ובתוס' שם דרשינן ביה בתולה ולא בוגרת. ולשיטת ר"ח מהנערה דרשי' ביה

ג' לימודים חד לגופיה. ואי לא כתיב אלא לאבי נער מ"מ הוי דרשינן נערה ולא בוגרת מדלא כתיב לאביה ואייתר לן הקרי וחד ה' לחייבי לאוין וחייבי כריתות. ומשני הש"ס ההוא מבעיא לכדאביי וחד לנערה ולא בוגרת. וא"כ לית לן אלא חד ריבוי לחייבי לאוין. והיינו לר"י הגלילי אבל לר"ע דדריש הג"ש מאשר לא אורשה אייתר לן ג"כ כמוהר הבתולות ולא בוגרת א"כ על בוגרת כתיב שני פעמים בתולה. ואייתר ג' דרשות הנערה לכדאביי ולחייבי לאוין ולחייבי כריתות. אלא שרב פפא משני שניחא ליה למדרש מבתולה הבתולה אפילו לר"י הגלילי. ובזה ניחא מה שפריך ורב פפא נמי מבעיא ליה לג"ש מקשין העולם ומאי פריך אימא רב פפא ס"ל כר"ע דדריש הג"ש מאשר לא אורשה אבל לפי מ"ש ניחא דע"כ רב פפא אתא לרבויי לר"י הגלילי דאי כר"ע רב פפא מ"ט לא אמר כריש לקיש. וכדאמרן. והנה קי"ל כר"ע מחבירו. א"כ אף דמבעיא לכדאביי מ"מ דרשינן ביה לחייבי לאוין וחייבי כריתות כמ"ש הר"ן. ובוגרת ממעטינן מבתולה והבתולות כל זה ע"פ גי' ר"ח ורי"ף ובחידושי ישבתי ג"כ לגירסת רש"י ותוספות:

סעיף סז

ולית הלכתא כר' יהודה. עיין ברבינו סוף פ' ד' אחין סי' י' ומ"ש שם:

וכל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון שנאמר ולא יהיה אסון ענש יענש. ויש לדקדק לפי מ"ש תוס' דף ל"ה ע"ב ד"ה מתני' דקנס הוי כאותו ממון ולא ממון אחר א"כ טפי ה"ל לאתויי קרא דעליו ולא על האדם דמיניה מפיק. וממון אחר ילפינן מואם יהיה אסון לא יענש דמי וולדות שהוא ממון אחר. ועיין תוס' דף ל"ת ע"א ד"ה סלקא דעתך אמינא ע"ש:

סעיף סח

ודרשינן מהאי קרא מכלל דאיכא בושת ופגם. בין לאביי ובין לרבא:

דבמקום שהקנס לאב גם הוא לאב. אבל בנתארסה ונתגרשה שאין הקנס לאב בושת ופגם ג"כ אין לאב:

סעיף עא

ובכל דוכתא שאומר כו' עד ועוד הביא רב אלפס. מלשון רבינו לפרש דברי הרי"ף שאמר דיחידאה הוא ולית הלכתא כוותיה דר"מ:

ש"מ דכרבנן ס"ל דאמרי קטנה יש לה קנס. וקשה דהא אינו ראיה משם דאיכא למימר הא דבעית ליה לרבא דבנה הוי היינו לענין בושת ופגם דר"מ נמי מודה דלקטנה יש לה בושת ופגם כשאר חבלות. אלא שהרי"ף סובר הא דאמרינן הרי הן של עצמה אקנס קאי

דבושת ופגם דממונא הוא לאחין בעי למהוי שכבר זכה בהן אב וכ"כ הר"ן אבל רבינו לעיל סי' ה' הסכים עם דעת הר"י הא דקתני הרי הן של עצמה אבושת ופגם נמי קאי ודאי ראי' זו לאו ראי' אין זה כי אם שהסכין המהירות פלטתו:

דגרסי' בפרק נערה שנתפתתה. (דף מ"ד ע"ב). ותמהני אמאי לא מייתי מקודם בפרקין דף מ' ע"ב שאיתא לשם להדיא הך דריש לקיש גופיה:

דאין סתם משנה כנגד דברי אמוראים. כלומר הא דקי"ל הלכה כסתם משנה אינו אלא היכא דאמוראי בתראי אינם פוסקים נגדה: 0הדרן עלך אלו נערות

סעיף עה

ודווקא גבי יבם. וז"ל הר"ן דלא ממעטינן מהאי לישנא אלא כל היכא דאגידא ביה ומעכבא משום לתא דידיה א"נ מתה שא"א לה לינשא כלל אבל כל היכא דלא מעכבא מחמתיה כיון דתפסי בה קידושין ונישואין לכשתנשאי לאחר קרינן ביה:

ויראה שכופין אותו להוציא. וקשה אמאי לא חשיב סוף פ' המדיר (דף ע"ז) עם אותן ששנינו שם ואלו שכופין אותו להוציא. כדפריך התם אדרב תחליפא בר אבימי. ומה דמשני התם כי אמרה הווינא בהדיה שבקינן לה ה"נ כי אמרה דיירינא בהדיא בסהדי קא שבקינן להו וצ"ל דס"ל כמ"ש ס"פ הבא על יבמתו דמזל גורם וא"כ אפי' כי אמר דיירינא בהדה בסהדי לא שבקינן ליה. אכן ק"ק ה"ל למימר התם הך א"ב למ"ד מעין גורם שבקינן להו לדור בסהדי ולמ"ד מזל גורם לא שבקינן להו:

בך מחויבים להפרישו שלא יפשע בנפשו להרמב"ם אין איסור כלל אלא הוא על צד הניחוש והפחד שיש ברוב השעות שינזקו בהם הגופות חלשים ואין חילוק בין פחד זה לבין האוכל מכישא דאיסר גנאה עכ"ל ולדעתו אפילו בבעל השלישי ובלא הכיר בה מ"מ יש לה כתובתה. וכתב הריב"ש אם מתו הבעלים במיתה אחת אפילו להרמב"ם יש לחוש:

סעיף עו

וקשה לפירושו דמאי שייכא הך בעי' הכא. אין רצונו שהיה לו להעמיד ספקתו בשמעתתא אחריתי דרש"י בעצמו נשמר מזה שהוא שואל כענין מדחזינן שנפסק כח האב. אלא שר"ל דמאי שייכא הך בעיא בגוונא דהכא בכולי ש"ס מצי למבעי כלומר בכל כתובות הש"ס הוי מצי למבעי זמן טריפת כתובות האירוסין מנה ומאתים מאימת:

ליבעי ארוסה שנתגרשה או שנתארמלה אי ערפא ממשעבדי אי לא. והנה רש"י הרגיש ליישב זה דבנשאת דווקא קמבעיא ליה אי גביה משעת אירוסין או נימא דמחלה לשיעבודא קמא כ"כ מהרש"ל. ומה שפרש"י או דלמא עד שעת כתיבה דהוה מלוה בשטר לא טרפא משעבדי. כוונתו לתרץ קושיית רבינו בסמוך איך נאמר שמחלה לשיעבודא קמא הא קי"ל כרב נחמן אם הוסיף דקלא לתוספת כתביה ושניהם קיימין וא"כ הכא נמי בכתובה שניה אמרי' לתוספת כתבה. ע"ז פרש"י דהכא איירי בדלא כתב לה והוי מלוה בע"פ ועד שעת כתיבה דהוי מלוה בשטר לא טרפא ממשעבדי דאיכא למימר דמחלה לשעבודא קמא אבל אי הוי לה מנה ומאתים בכתב לה כתובה שניהם קיימין ועפ"ז מיושב קושית מהרש"א בתוס' ד"ה ומיגבה ע"ש:

ומפרש טעמא משום דלא נכתבה ברשותו. ומספקא ליה בטעמיה כי מבלתי א' מטעמים הללו אין הבנה לזה מאי איכפת לן אם לא נכתבו ברשותו הלא כבר זכה האב בעיקר כתובה משעת אירוסין מתנאי ב"ד:

דמסתמא כל אשה בשעת כתיבת כתובתה בשעת נשואין היא מוחלת לזכיה קמייתא ושעבודא דאירוסין. ומדרב יהודה נשמע לרבנן דבהא סברא לא פליגי אלא בהא פליגי אדר"י דתקינו רבנן לאב אף כשמחלה בתו. וזה שכתבו תוס' הוה טעמא משום דבשעת כתיבה חלה לשיעבודא נמי משום הך סברא דמסתמא כל אשה כו' ומדר"י נשמע לרבנן ובזה מתורץ קושיא שניה שהקשה מהרש"א בד"ה ומגביא ע"ש וזהו שכתבו תוס' ודוחק להעמיד כולה שמעתין אליבא דר"י כל זה מדברי רשב"א שמוקי הך דרבי יהודה בכתב לה כתובה מן האירוסין כמו שהביאו תוס' ד"ה והלכתא וא"כ בדכתב לה א"א לפ' כפי' ר"י דהרשב"א ס"ל דאינה מוחלת לשיעבודא בכתב לה מן האירוסין מדדחיק לאוקמה דס"ד הואיל ומנה ומאתים שלו תוספת נמי שלו ולא פי' דקאי אמנה ומאתים ואין לו בה כלום משום דהיא מחלה לשיעבודא אלא שמ"מ יש לנו לפרש ולקיים פי' ר"י דהיינו שכל זה מבעיא ליה לר' יהודה אי ר' יהודה קאי אתוספת כתובה וכמו שפי' הרשב"א אבל עיקר כתובתה גובה האב משעת אירוסין. או נימא דר"י דקתני אין לאביה רשות בה היינו אפילו בעיקר כתובה דהיא מוחלת לשיעבודא אף בדכתב לה מן האירוסין ואחד זה ואחד זה אינו גובה אלא מן הנישואין ע"ז אמר ודוחק להעמיד כולה שמעתא אליבא דר' יהודה דהא ליכא למימר מדר"י נשמע לרבנן כי אף את"ל לר"י לא אמרי' מחלה לשיעבודא היינו בדכתב בשעת קטנות לאב אבל מ"מ לרבנן בדלא כתב לאביה או נכתב הכל ברשותה בבגרות איכא למימר דמחלה לשיעבודא:

אבל הא לא מבעיא ליה להש"ס דארוסה אי טרפא ממשעבדי. ויש לדקדק פשיעא דליכא למימר דמבעיא להש"ס בארוסה מדנקט מאימת גביא. ואם לזה כוון רבינו לתרץ על בעל האיבעיא גופא למה אינו מיבעיא ליה על ארוסה א"כ מאי קאמר תו וכי תימא התם נמי מספקא ליה א"כ לבעיא נמי מן הנשואין הכל קשה למה לא מבעיא ליה כארוסה ובכתובת נשואין היכא דלא כתבי' לה וע"כ צ"ל כמ"ש אבל הא לא מבעיא ליה להש"ס דלארוסה נמי אי טרפא ממשעבדי והכל מספקא ליה אי טרפא ארוסה ממשעבדי ובנשואין מגבי מאימת גביא וזה דוחק דלפי' ר"י הך איבעיא לא תליא בהך א"כ אי אבעיא לש"ס בארוסה נמי אי טרפא ממשעבדי ה"ל לפרש דבריו וצ"ע: @11ה"ג **וגביא** ממשעבדי תנאי ב"ד אף כדלא כתב לה וכן נוהגין באשכנז ובצרפת. ובש"ע סי' נ"ד כתב רמ"א שאין נוהגין כן. ומצאתי טעם לזה במרדכי וז"ל וראבי"ה ורבינו אפרים מבונא אמרו כל הסוגיות מוכיחות כן. והיינו דוקא בימי קדם שהיה דרך לכתוב כתובה למקצתן מן האירוסין אבל בזמן הזה דאין דרך לכתוב לא גביא כשלא כתב לה:

סעיף עז

ה"ג לתוספת כתביה ולא בטל שני את הראשון אלא השער הראשון קיים וקנה הדקל בשטר השני. וקשה כו' ומתיבת לכאורה עד ושניהם קיימין אך למותר ואין כאן מקומם: **ואף** לדברי המפרשים דאיירי בשמעתין בדכתב לה יש לחלק. זהו לשיטתם אבל רבינו כבר השיג עליהם לעיל בסי' ד' שמילתא דתמיה היא כו' ע"ש ועיין פרק אע"פ סי' ה' שכתב כן שם להלכה:

סעיף פא

הלכך נראה לר"ת דהך ברייתא בנשואין איירי. ובתוספות מקשין על פי' ר"ת וז"ל וצ"ע שלא יקשה לר"ת דלקמן בריש אע"פ מוכח דרבנן נמי אזלי בתר אומדנא דחיתון. ועוד דחוק קצת לר"ת דמה לו להזכיר מדידיה לדידה ומדידה לדידיה הוה ליה למימר עד כאן לא קאמר ר' אלעזר אלא משום דלא נשאת אבל הכא דנשאת לא עד כאן לשונו. ורבינו לא הזכיר מקושיות אלו כלום. על כן לבי אומר לי שדברי תוספות הללו המה גליון תוס'. וכן נראה מסידור לשון תוספות ואותו המשיג עלה על דעתו לפרש מה שכתבו תוס' ולבתר הכי קאמר למאן דאמר זכה כו' אבל מדידה לדידיה אפילו רבי אלעזר מודה כו' אף ע"ג דאיכא תו אומדנא אחרינא וכו' ואי הוה שייך התם אומדנא אחרינא הוי אמרי. עכ"ל כפי' מהרש"א וע"ז קבע דבריו וכפי פירושי שפירשתי בחדושי בכוונתו שתוספות

מקשים אלו שתי קושיות בדרך ממ"נ ע"ש. אבל יש לפרש כוונת תוס' ע"ד אחר דע"כ לא אמר ר"א התם אלא דהמוחזק דהוא יורש של בעל יש לו חד אומדנא להחזיק ממונא. אבל מדידה לדידיה אפילו ר"א מודה דהמוציא הוא הבעל יש לו עדיפות מאב שיש להמוציא ב' אומדנות משום קירוב דעת בשעת ארוסין ואת"ל דלא עשה משום קירוב דעת יש לנו לומר דמשום איחתוני בשעת נשואין. אבל אביה אין לו סברא להחזיר מעותיו כ"א חד אומדנא. ועפ"ז אין מקום לקושית הגליון וכך היה לרבינו בהבנת תוס' ומש"ה לא קשה ליה קושיות הגליון:

הא אם לא פסק ע"מ לכנוס גובה אחיו אע"פ שלא גבה. והתוס' מקשין בסגנון אחר וז"ל משמע הא אם כנס גובה אחיו. וחדא מתרוייהו נקטי:

סעיף צד

ואית ספרים דגרסינן ואין היבמין חייבין לפדותה. ר"ל בברייתא דלעיל ת"ר נשבית אחר מיתת הבעל אין היבמין חייבין לפדותה ולא עוד כו':

פסק רב אלפס ז"ל הלכה כרשב"ג משום דקתני סתמא דמתני' בגיטין אין פודין את השבויים. ויש לתמוה א"כ הא דאבעיא להו התם אי טעמא דמתני' משום דוחקא דציבורא או משום דלא לגרבו ולייתי טפי תפשוט דטעמא הוא משום דלא לגרבו ולייתי טפי מדקתני סתמא דמתני' אין פודין השבויין משמע כל שבויין אפילו אשתו נמי ואי טעמא משום דוחקא דציבורא אמאי. ומצאתי תירוץ לזה בהר"ן וז"ל כמו דחיישינן לדוחקא דציבורא ה"נ איכא למיחש לדוחקא דבעל שלא לחייבו בתקנת חכמים לפדותה יותר מכדי דמיה:

דהלכה כרבים. דבברייתא קמייתא לא היו גורסים דברי רבי. וכן הוא גי' הרי"ף וכפי פירושו של הר"ן ודלא כמ"ש בעל לחם משנה פי"ד דאישות ועיין בסמוך מה שאכתוב עוד מזה:

וי"מ ביתר מכדי כתובה ומסתבר כפרש"י דמאי שנא. וה"ה להיש מפרשים הא דקתני בברייתא ראשונה רצה פודה רצה אינו פודה היינו יתר מכדי דמיה וכ"פ ר"ח בתוס' ד"ה רצה ולא נאד רבינו מפי' זה מכח קושיות הרשב"א דאם כן לרבנן נמי תקשה פרקין אפרקין אע"ג דכדי דמיה יותר על כתובתה. ובזה סייעין למה שכתבתי דבברייתא קמייתא ת"ק לאו רבי הוא. ובאידך ת"ק דרשב"ג רבי הוא ומש"ה לא קשה רבנן אדרבנן וק"ל:

הכא מתני' דייקא כרבי דקתני סתם נישבית חייב לפדותה. וה"ה דהמ"ל כמ"ש הר"ן. דבהא קי"ל כרבי דת"ק דברייתא דלעיל קאי כוותיה ואע"ג דלא קי"ל כוותיה ליותר מכדי דמיה היינו משום דסתם מתני' דהשולח דלא כוותיה אבל ביותר מכדי כתובתה נקטינן כוותיה וכדרבי:

והרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"ד מהל' אישות. והוא דעת שלישית הא דקתני רצה פודה ואפילו יותר מכדי דמיה רצה אינו פודה אלא מגרשה ונותן לה כתובתה אבל בפעם ראשון על כרחיה פודה אותה ואינו רשאי לגרשה וכן פי' בדרישה דלא כב"י סי' ע"ח ע"ש:

סעיף צה

פירוש מן בעליך. ומה שאמר בעלה בעי הן דקציצין פירוש יורשי בעלה.

סעיף צו

ה"ג וכמה הוצרך הדבר לנדות כל מי שירבה במתנת בתו והיום הזה כמה שנים. וכ"ה במרדכי. כלומר וראוי היה אז לחכמי הדור לעשות תקנה על זה בחרם ונידוי שלא להרבות לבתו מוהר הרבה להעביר נחלה וכי בשביל שהוא זכר יפסיד.

הני מילי במקרקעי ולא במטלטלין. ע"כ לשון בעל העיטור:

וכן אומר ריצב"א בכתובות בנין דכרין דגביא אף במטלטלין. זה שאמר רבינו לעיל וכן אומר ריצב"א אעיקרא דדינא קאי שס"ל כפסק רב האי גאון שלא לבטל תקנת חכמים אבל עדיפא מיניה ס"ל אפילו במטלטלין. אבל רב האי ורבינו מאיר ס"ל שאינו נוהג אף בזמן הזה כתובת בנין דכרין כי אם במקרקע דהא מצד הדין בזמן הזה ראוי שלא לנהוג כתובת בנין דכרין אפילו מקרקעי אלא שאין כח לנו לבטל תקנת חכמים אף שבטל הטעם צריך מנין אחר א"כ הבו דלא לוסיף עליה:

סעיף צח

והלכתא כרב דקאי לה כת"ק. וא"ת בסמוך ת"ק ור"י תרוייהו ס"ל אלמנה בבית אביה מן האירוסין יש לה מזונות וי"ל דהרי"ף פירש להך ברייתא באלמנה מן הנישואין בחיי אביה והיינו בבית אביה וכמו שפירש רבינו תם בתוספות ד"ה אלמנה בבית אביה וכך פירש הר"ן ע"ש. איברא על רבינו קשה קצת אי ס"ל פירוש ר"ת עיקר ה"ל לפרש ולא לסתום ועוד שהוא נושא כלים של תוספות והם דחו פירושו בשתי ידים. ולכאורה אמרתי שרבינו פסק כרב ולא מטעמי דהרי"ף אלא מפני שרבינו ס"ל עיקר גי'

רש"י ופירושו דא"ל רב חסדא לרב יוסף ובלישנא בתרא ס"ל רב חסדא כרב. אבל אחר העיון אמרתי טוב מזה דרבינו מסכים עם פרש"י אלא שס"ל דעיקר טעמיה דרב כרב חסדא בלישנא בתרא כיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל ופרש"י דמאי טעמא תקון רבנן מזונות לבת מנכסי אביה כי היכי דלא תיתזיל על הפתחים הכא ליכא למיחש להכי דכי חזי ארוס דמתזלא זיין לה מדידיה ואע"פ שאין חייב לזונה דכיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל עכ"ל. הנה מצד הדין ס"ל דאין חייב לזונה אלא שסמכו חכמים על זה בעודו בחייתו זיין לה ארוס מרוחו הנדיבה. אבל לאחר מותו כיון שאין חיוב ב"ד לזונה לא איכפת להיורשים בזילותא וכי היכי דלא תיתזיל על הפתחים תקנו לה חכמים מזונות מן האחים ובברייתא קתני אלמנה בבית אביה שהוא לאחר מיתת הארוס לכך יש לה מזונות:

ומפרש לה במארס יתומה הניזונת מן האחין. פי' זה הוא לפי גרסת רבינו וסמ"ג והרב המגיד בספרי הרי"ף. אבל שלפנינו זה לשונו וקא פסקי רבנן כהך לישנא בתרא והני מילי לאחר שנים עשר חדש. ופי' הר"ן בזה בארוסה שנתארמלה עסקינן וכגון שכתב לה הארוס כתובה והגיע זמן בחיי הבעל וקא מבעיא ליה אם יש לה מזונות מיורשי ארוס או לא ואסיקנא דיש לה ע"ש ואיך שיהיה תמה אני מאד בזה על רבינו והטור והאחרונים ששכתו אומר זה בשכתב לה הארוס כתובה והגיע זמן בחיי הבעל אי יש לה מזונות מיורשי ארוס או לא וצ"ע:

הוה ליה לפרושי ארוסה יתומה יש לה מן הארוס או לא. משום דכולהו אינך איבעיא ממאנת בת יבמה ובת ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות היינו מן האחין ואי רב חסדא מבעיא ליה לרב יוסף ארוסה יש לה מזונות או אין לה היינו מך הארוס ה"ל להש"ס לפרושי:

סעיף צט

ממאנת יש לה מזונות או אין לה מזונות. עיין בל"מ פי"ט מהל' אישות מה שתירץ בזה על השגות הראב"ד להרמב"ם שפסק בת הממאנת יש לה מזונות שהוא דבר שאינו ע"ש:

סעיף קא

מכאן ואילך. נראה פרושו כמו לדקדק עוד בזה:

שהיתה כתובה עשרין דינרין. היינו שפש לה גבייהו מפרעון כתובתה:

כי חפצים יותר לשכור לה בית. כי אם תדור בבית בעלה לעולם לא תצא אבל כששוכרים לה בית אחר אפילו הוא לפי כבודה שמא לא תהוי ניחא בהכי ותצא לבית אביה. פרישה:

סעיף קב

ומשעת תביעה איבדה מזונותיה אפילו לא פרעו לה. ובסי' צ"ג ס"ק י"ג כתב בספר בית שמואל וז"ל היינו אם פרעוה אח"כ אז למפרע מיום התביעה אין לה מזונות אבל אם אין להם לשלם או שאינם רוצים לשלם יש לה מזונות ועיין תשובת רש"ך סי' ר"ד עכ"ל אין בידי גוף התשובה. אבל אין דבריו נראים להלכה דהא בהך איתתא דאתיא קמיה דרבה בר רב הונא בפרק השולח לא פרוע לה כתובתה ומ"מ אין לה מזונותיה משעת תביעה וכמו שפירש"י דגליא דעתה דבעי לאינסוביה ואיהו לא אתני בהדה אלא כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי שהיא אלמנה בשביל כבודו א"כ מעתה בנדון זה אף אם אין להם או אינם רוצים לשלם מ"מ היא סברה בדעתה שיגיע לה פרעון כתובה ע"י תביעתה בב"ד וגלתה דעתה דבעי לאינסובי ולא חששה לכבודו אבדה מזונותיה וזה ברור לדעתי:

בפרק במה מדליקין. דף כ"ז. ובתוס' מייתי ראיה מפרק תולין (שבת דף קמ) וראיה דחוקה היא דלבתר דהדר ר' יוחנן שייך שם שפיר לית הלכתא ככל הני שמעתתא ע"ש:

סעיף קג

אלא נוהגין היו כרב בשאר מקומות. היינו בשאר מקומות בבבל אבל בשאר מקומות שלא נהגו כרב הלכתא כשמואל:

ומר רב משה גאון ז"ל הביא ראיה. ראיותיו הובאו בהרי"ף ועיין בהמאור ובמלחמות:

נ"ל דה"ג אלא לענין דינא דמעשה ידיה קבעי:

דהות מפסדא מזוני. וחשו פן ימות אבוהון וחיוב עליהם ליתן לה מזונות בתנאי כתובה ויכלה ממון של אביהן:

ואמרו אלמנתו ניזונת מנכסיו. ואמאי ליתבו לה כתובתה:

מטעמא דפרישית. דשמא היתה כתובתה מרובה:

ובתוספתא תניא. כאילו אומר הלכתא כוותיה דשמואל ולא מטעמא דמר רב משה גאון:

מהא דתנן האשה שאמרה מת בעלה. זו אינה משנה אבל ברייתא היא בפ' בתרא דכתובות דף ק"ז:

סעיף קה

דווקא דאמר מדמי חמרא. ורצונו שהיה גורס דאמר להו ד' מאות זוזי מדמי חמרא:
אבל אמר מחמרא רווחא לברתא. משום שהוא פי' הא דהמקבל ליפות כחו קאמר שאם נתייקר היין רווחא להמקבל:
ומסיק דחמרא ליפות כחו קאמר. וכמו שפרש"י שם אבל לענין יוקרא וזולא הכל על היורשין וכ"פ בח"מ סי' רנ"ג: 0הדרן עלך נערה שנתפתתה

סעיף קז

א"נ אם תבעה כתובתה. נאדי מפי' ראשון שהיה להם לומר לניזונות. או למזונות הרא"ה: @11שאם
שיורשין בניה גם התוספת. דלא תימא שאין יורשין אלא הנדוניא שהכניסה לו ונכסי מלוג:

סעיף קט

לפי שאין עשוי להתפיסה צררי אחרינא על הסמך הזה. ומיהו לא נהירא דהא כתובה בת גובייא הוא בשעת מיתה. וזמנה נמי הוא ואמאי לא חיישינן דלמא אתפיס לה האי שעתא. הרא"ה:

סעיף קיא

נהי דתוספת לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה. ובדרישה סי' ס"ו ס"ק י"ג רוצה להשוות דמת בעל העיטור שהביאו הטור וז"ל ואי כתב לה בשעת קדושין ומגרש לה גביא ולא אמרי' אדעתיה למשקל ומיפק מיניה לא אקני לה עם מ"ש רבינו כאן ובפ' נערה סי' ד' וטור בסי' נ"ד דהסור ורבינו מסכימים ג"כ לדעת בעל העיטור כגון שכתב לה בשעת קידושין ודוקא שנתגרשה דגרמא דידיה הוא ורבינו והטור בסי' נ"ד איירי שלא כתב לה בשעת קידושין אלא אח"כ או אפילו כתב לה בשעת קידושין אם מת הוא בכה"ג לית לה כתובה ע"ש וכל זה אינו משמעות הלשון והפשט כרבינו והטור. והעיקר כמ"ש ב"י שבעל העיטור חולק אמ"ש הטור בסי' נ"ד. ומה שמסיים בעל העיטור והסכימו עליו כל הגאונים זה שהכריחו לחלק דהלא רב שרירא גאון ג"כ בכלל כל הגאונים. וגרסא שלפנינו והסכימו עליו כל בני מתיבתא:

סעיף קיב

כתב הרמב"ם ז"ל בפרק עשירי כו'. הקשתי עליו לפי מה דאמרי' ביבמות דף מ"ט הכל מודים בבא על הנידה דאין הולד ממזר דכתיב ותהי נדתה עליו אפילו בשעת נדותה קידושי תפסי בה. וא"כ הא דיליף בקידושין דף ה' דחופה קונה ק"ו מכסף שאינו גומר קונה חופה שגומרת א"ד שיקנה ולשיעת הרמב"ם ע"כ צ"ל הא דיליף חופה קונה אינו קונה בעת נדתה. דהא מהיכי אתי מחופה שגומרת והיא גופה אינה גומרת בשעת נדותה. אבל כסף שטר וביאה קונים אפילו בשעת נדתה א"כ מאי פריך התם דף ג' ולרב הונא דאמר חופה קונה מניינא למעוטי מאי הא לר"ה נמי אית לן למימר דמנינא אתי למעט חופה דהני שלשה קנו אפילו בעת נדתה למעוטי חופה דאינו קונה בשעת נדתה:

או דלמא ל"ש. וקשה לפי מ"ש הרמב"ם בפ"י מהל' אישות דחופה היינו יחוד מאי' מבעיא לרב אשי דהא אסור להתייחד עמה כשהיא נדה ואף את"ל שמבעיא כגון שנתייחד עמה באיסור הא קידושי ביאה באיסור או מאמר ביבמה באיסור אינו קונה כמו שהביא הר"ן ראיה בפ"ק דקידושין דף י' בסוגיא תחלת ביאה קונה או סוף ביאה. ותי' בבית שמואל דאיירי בש"ס בקידש אותה בביאה א"כ מותר להתייחד עמה כיון שכבר בא עליה כמ"ש בי"ד סי' קצ"ב. א"נ נראה כמ"ש תוספות לחלק דנשוי מותר להתייחד דאין יצרו תקפו. ועיין תוס' בפ"ק דיומא דף ח"י בד"ה יחודי:

אמאי לא מבעיא ליה אמתני' דאין האשה אוכלת בתרומה. ולכאורה כוון להמשנה בדף נ"ז אע"ג שהיא מאוחרת עדיפא לים לרב אשי למבעיא אמתני' מלהעמיד דבריו על דברי אמורא. ויותר מזה נראה שכוון למתני' דלעיל (דף מ"ח) לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה וכ"ה גרסת רבינו ע"ש בסי' י"ג ודייקינן מינה מאי לעולם כמשנה אחרונה שאין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה:

ואין לומר דשאני הכא דפרסה נדה אח"כ. קאי אמ"ש רבינו והמדקדק בשמועה זו יבין דפשיטא ליה דחופת נדה הוי חופה מדלא קא מבעיא אכל חופות שבש"ס אימא שאני הכא דקמבעיא ליה בפרסה נדה אח"כ:

גם להם אין ראיה. היינו סייעתו של הרמב"ם שדקדק דחופת נדה לא מקרי חופה מסוגיא דהכא כמ"ש לעיל הא ע"כ הכא איירי בפרסה נדה אח"כ וק"ק מ"מ יש להם ראיה מדקמבעיא ליה לתלמודא לענין תוספת כתובה בפרסם נדה אח"כ ולא קמבעיא ליה בפרסה נדה כבר אלא ש"מ דחופת נדה לא מקרי חופה לכל דבר ולא קמבעיא אלא בפרסה נדה אח"כ דבעלמא קונה והכא משום אומדנא קמבעיא וי"ל דא"כ ה"ל להרמב"ם לבאר דין זה בפרסה נדה אח"כ דלענין התוספת מ"מ עלתה בתיקו ולא קנתה.

אע"ג דבעלמא קניא בתחלת חופה אצ"ל דלא ס"ל להרמב"ם לחלק בין הכא לשאר מילי משום הך סברא דאומדנא אלא דקמבעיא לה הכא וה"ה לכל מילי אי חופת נדה מיקרי חופה בפרסה נדה כבר וע"ז כתב רבינו גם להם אין ראים לזה:

ועוד ע"כ הכי פי' נכנסה לחופה וכבר פרסה נדה כו' נמצא דחופה קונה בתחלתה. וקשה דהא לפי מ"ש רבינו לעיל מזה אע"ג דחופת נדה חופה לענין תוספת מבעיא דא"ל לא כתב לה אדעתא דחופה שאינה ראויה לביאה ה"נ לא כתב לה אלא על חופה ראוי לביאה מתחלה ועד סוף וכך אומד הדעת. ועוד הלשון דחוק נכנסה לחופה ופרסה נדה משמע שפרסה נדה אח"כ. ושמעתי מפה קדוש מחותני אמ"ו הגאון מוהאב"ר נ"ע דשיעור דברי רבינו אראשית הדברים קמהדר במה שהשיג על הרמב"ם מדלא קמבעיא בכולי הש"ס בכ"מ שנזכרה חופה משמע דוקא משום אומדנא דקמבעיא ליה הכא לענין תוספת. ע"ז אומר ועוד כלומר אף את"ל דלא ס"ל להרמב"ם לחלק משום הך סברא דאומדנא א"ה לדבריו דאומדנא ליכא סברא ע"כ צ"ל דהאבעיא בנכנסה לחופה ופרסה נדה כבר דאי פ"נ אחר כך כבר קנה בתחלת חופה וזהו דוחק דהא רב אשי פרסה נדה אח"כ מיירי ע"כ. ולפ"ז רבינו מפ' האבעיא בפרסה נדה אח"כ כפשטיה דשמעתין ובהא אסיקנא בתיקו אבל בפרסה נדה כבר יש לומר בעלמא נמי אינו קונם אלא בנכנסה לחופה ואח"כ פרסה נדה בעלמא קני רק דהכא דאומדנא דעתיה לא כנסה אלא על חופה דחזי לביאה:

ועוד כתב שם לא תנשא עד שתטהר. וקשה זהו משנה שאינה צריכה דהא כבר פסק אפילו אם עבר וכנסה כשהיא נדה ונתייחד עמה לא קניא והרי היא כארוסה. ע"כ נראה לי לפ' ראשית דברי הרמב"ם בשלא הכיר בה שהיא נדה והוי כמקח טעות. ודין ב' אירי אפילו כשהכיר בה מ"מ לכתחלה לא תנשא עד שתטהר וכמ"ש בהג"ה חילוק בשם ר"י:

סעיף קיד

והוא בעי למיסב יכולה לומר חיבתו עלי יתירה מן הבחור. פי' שיכולה לומר אני אמתין י"ב חדש לצורך תכשיטין:

יכול הוא לומר חיבתה עלי יותר מן הבתולה. שהירושלמי מפ הא דאמר במתני' כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו כשהוא בחור נותנין לו שנים עשר חדש אפילו נשא אלמנה:

סעיף קכו

לא תנשא ולא תארס. כ"ה גירסת הרי"ף ולא זו אף זו קתני ועיין מזה בפ' החולץ סי' ד':

אלמים וחזקים היו. אבל מסיבת שהמה אלמנות עשירות לא דאתי למשרי באשה אחרת. וכ"כ בס' בית שמואל סי' י"ג ס"ק ל"ז דלא כשו"ת אמונת שמואל סי' ב' ג':

דכי האי גוונא לא גזרינן. ואם תאמר מאי שנא בעקרה וזקינה ואיילונית דקיימא לן כרבי מאיר בגזרותיו דכולן צריכות להמתין שלשה חדשים עם שאינם ראוים לילד דגזרינן אשה אטו אשה. ע"ז נותן רבינו טעם לשבח כאשר יבאר הכלל בסמוך דודאי מינכר בין נתנה למניקה ובין לא נתנה וכו' והרב מהרש"א ד"ה ואמר רב נחמן אישתמיטתיה בדברי רבינו בזה ע"ש:

או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו לו מינקת בחיי בעלה. מלשון זה משמע הא לא צמקו או לא פסק חלבה ושכרן לו מינקת אין להתיר וכן כתבו ב"י ומהרש"ל ודלא כהב"ח שכתב שהוא כמו חלץ ועשה מאמר דאם כן אין כאן מקומו דבתחלה פתח בתרתי נתנו למניקה או גמלתו אסורה להנשא וסיים בחדא והיכא שגמלתו בחיי בעלה ולמה שיירה למינקת דפתח בה. ומן הסברא דמכל מקום אסורה להנשא שמא תחזור בה המינקת. והא דחזר וכתב ושכרו לו מינקת בחיי בעלה נראה מזה באמת אם פסק חלבה בחיי בעלה ולא שכרה לו מינקת בחיי הבעל כיון דעדיין בעת מיתת בעלה לא נתפרשה ולא עשתה מעשה לשכור לו מינקת שם מינקת עליה ואסורה לינשא. וכן מדויק לשון רבינו אשה שדדיה צמקו ואינה רגילה להניק לעולם אפי' לא שכרו מינקת להניק או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו לו ג"כ מינקת בחיי בעלה כיון דנתפרסם הדבר ע"י מעשה מהני אבל בלא"ה אסורה לינשא כן נראה לי לעניות דעתי דין חדש:

ואין חילוק בין נדרה ללא נדרה. דלא תימא הא דקתני נדרה שלא להניק בית הלל אומרים כופה ומניקתו עלה קאי נתגרשה אינו כופה:

ומינקת חבירו קא פסיק ותני לא שנא נתנרשה. והא דתני הכא מניקה שמת בעלה לרבותא דר' יהודה וכ"כ רבינו בפ' החולץ סימן הנ"ל:

מגופא דמלתא דמעוברת דאיירי אפילו בגרושה לא הדר ביה. וכ"כ התוס' נראה פירושם דהא וודאי בימי רב אשי ידעו הדין ואי מעוברת גרושה מותרת לינשא ה"ל לבעל התלמוד לדחות טעמא דדחסא מהא דאי טעמא דדחסא הא קיימא לן מעוברת גרושה מותרת לינשא ואי משום דחסא זו גם כן אסורה אלא ש"מ דאפילו למסקנא דטעם מעוברת למינקת קיימא ואפילו גרושה אסורה נמי לינשא ולהכי בצמקו דדיה דהיא

מלתא דלא שכיח לא שייך למימר סברא זו דהוה ליה לתלמודא לדחות סברא דדחסא מכח צמקו דדיה. ומזה נמי אין לדמות אשה מעוברת שחלבה ארסיי שמתו לה ג' בנים עד שאח"כ נתנה בניה למניקות וחיו לה ד' בנים. שמותרת לינשא תוך כ"ד חדשים כמו שהאריך בזה בס' שו"ת חכם צבי סי' מ"ד מ"ה מ"ו. דעובדא כזה נמי מילתא דלא שכיחא היא ועוד התורה עשירה במקום אחר עיקר הטעם בגרושה כמ"ש רבינו בפ' החולץ סי' כ"ו וז"ל ועוד אלמנה גופה אי אמרה איני ניזונת ואיני עושה לא משעבדא להניק אלא חכמים עשו תקנה זו שלא יבא הולד לידי סכנה ורוב נשים חסות על ילדיהן ומניקתו אפילו אינה משועבדת להניקו. אבל אם היתה מותרת לינשא לא היתה מניקתו ע"כ וטעם זה לא שייך בצימוק דדים או כשחלבה ארסיי:

ה"ג חלץ לאיתתא או דפטרית בעלה או דמית בעלה בעי לאמתוני:

סעיף קכט

פירוש שהכניסה לו ממון שראוי לכל אדם כו'. ואחרים פי' שראוי להכניס שדרך בני משפחתה או משפחתו בכך וכמו שכתב בהירושלמי. ר"ן:

ה"ג שיש לו ממון כזה שיקנה ממנה שפחות לשמשו תנא אחת שהכניסה לו ואחד שמצאתה לו משלו שפחות או ממון הראוי לקנות שפחות. כ"ה גי' ב"י:

שמצאתה לו משלו. זהו גירסת הרי"ף וגי' ר"ת ואחת שצמצמה לו משלה. פי' ממה שהוא חייב ליתן לה כמו קופה של בשמים ושאר דברים וצמצמה כ"כ שיכול לקנות מזה כמה שפחות:

ומצעת לו את המטה. היינו לפרוס הסדין והמכסה דאינו דבר של טורח ומילי דחיבה נינהו. והצעת המטה דמתני' כשאין לה שפחות הוי דבר של טורח כגון הצעת כרים וכסתות. וכ"כ רבינו בפ"ק סי' ט':

סעיף קל

והרחצת פניו ידיו ורגליו. לשפוך מים לתוך הכלי לרחוץ פניו ידיו ורגליו:

אבל שלא בפניו לית לן בה. וה"ה אינך:

אבל שאר דברים אין נראה שיהא אסור. דא"כ ה"ל לאשמועינן התלמודא רבותא טפי ומדלא מצינו שעשו הנך אמוראי הרחקה ע"י שנוי בשאר תפצים ש"מ דאינו אסור אלא דבר שהוא דרך חיבה וע"ז השיג רבינו עליו. דכל זה נוכל לדייק אם שמואל עשה שינוי בהושטת הכוס איברא דשמואל עשה שינוי אפי' בהנחת הכוס על השולחן. וזהו

דוקא במילי דחיבה עשה הרחקה גדולה אבל בשאר חפצים להושיט מידה לידו הוי זהירי: @11ה"ג

ורש"י פי' מחלפא בימי ליבונה. דאי בימי נדה ס"ל לרש"י אסור להושיט אפילו ע"י שינוי ולמה לא עביד שמואל הרחקה:

ואין נראה לר"ת דאין חילוק בזמן הזה. וה"ה בימי חכמי התלמוד שהיו בבבל שלא היו עסוקין בטהרות כמ"ש התוס' בנדה דף ס"ז ורבינו סוף מס' נדה מהל' מקוואות. ורבינו ס"ל דהא דטבלו כשפוסקת קודם שתשב ז' נקיים בשביל טהרות דלא אסירא השתא אלא מדרבנן. ומ"ה לפי' ר"ת נסתר פרש"י אבל בתוס' בפירקין ובפ"ק דשבת לא הזכירו מזה שהיו טובלות ב' פעמים מפני הטהרות. מ"ה נראה מדבריהם שלפי' ר"ת באו לקיים פרש"י ור"ח וזהו הנכון. ודלא כמהרש"א שנתקשה בזה ע"ש:

סעיף קלא

אמר רב ענן בר תחליפא. הרי"ף ורבינו מייתו הך עובדא לאשמועינן דסכנה היא לו ודנין אותו כעוברה שהריחה דלא סוף דבר עוברה או שמש אלא אפי' אינש דעלמא:

סעיף קלב

אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו. ה"ג רש"י וריי"ף גורס כופה ליתן לפני בהמתו והתוספות גרסי אינו כופה ליתן לפני בהמתו ובקרו. מהא דאמרינן בנדרים דף פ"א שאם נדרה שלא ליתן תבן לפני בקרו ובהמתו אינו יכול להפר. ורבינו כתב ישוב לזה שם בפירושיו דהתם מיירי שהכניסה לו ד' שפחות:

סעיף קלג

וכבר איפסק הלכתא כר"א. ע"כ דברי ריי"ף:

אבל במאי דפליג ארשב"ג כ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו. וריי"ף לא ס"ל הך כללא דכייל ר"י דהלכה כרשב"ג כמ"ש בהדיא בפ' גט פשוט סי' מ' ורבינו אגב שיטפיה העתיק לשון הריי"ף שם אות באות עיין בכללים. וכן פסק רבינו בהדיא בפרק מי שאחזו בסי' ז' ויש מחברים המה מסופקים בדעת רבינו ונעלם מהם פסקים אלו ועיין תוי"ט במשנה ז' פ"ח דעירובין. ועוד נשמע מן דא דהך כללא דכייל הלכה כרשב"ג קאי בין ארשב"ג שהיה בימי ר"א ובין רשב"ג אביו של רבי דלא כהתוספות בשמעתין שמחלקין בזה:

סעיף קלד

מר סבר ילפינן מידי דשכיח ממידי דשכיח. איכא למימר דהרי"ף ורבינו מייתו האי ילפותא להורות דמותר להתייחד עמה באותן ז' ימים כמו נדה. א"נ דלא תימא הא דקתני שבת א' היינו אפילו עומד באמצע שבוע אין נותנין לו זמן כי אם עד שבת לכך אמר דיליף מנדה ופי' שבת א' שבעה ימים משעת הנדר. ורש"י פי' הטעם כיון דאשכחן אורח ארעא לשהות כך אין לנו לכופו להוציא. לדידן דכל אשה עכ"פ בימי נדותה עד י"ב ימים יש לנו לומר דאין כופין להוציא עד י"ב ימים וצ"ע לדינא:

סעיף קלה

דמסתברא כר' יוחנן דגמר מבנין בה"מ. ויש לדקדק מאי לשון מסתבר הא קי"ל רב ור"י הלכה כר"י. וי"ל כיון דהכא לא פליגי לעינין דינא דהא היא נותנת לו רשות כי אם בבא לצאת ידי שמים:

ה"ג **ולא** חליף פריסתקא דמלכא אבביה. ולאפוקי מפנקי דמערבא משום דאביי מפרש לה הכי:

ה"ג והא דקתני מתני' הפועלים שבת אחד מיירי בפועלים שאינם לנים בביתם בלילות שיוצאין שבעת ימים וביום השמיני באים לביתם והוא תי' ר"י בר ברוך ועי' תוס' ד"ה והתניא:

מדקאמר סמכי רבנן ועבדי עובדא בנפשייהו. אע"ג דהיו נענשים מאי מייתי ראיה י"ל דהני רבנן נענשים מחמת שמשכום שמעתייהו ועברו הזמן:

ואע"ג דהלכתא הכי. לאו סיומא מלתא דהרמ"ה היא אלא שרבינו הוסיף על דברי הרמ"ה ואמר אע"ג דהלכתא כרב אדא בר אהבה אפ"ה לא מבעי לאגוני נפשייהו. וכן פי' הב"ח ודלא כהרב"י סי' ע"ז:

עונה של ת"ח אימתי וכו'. והא דלא מפרש במתני' עונת של ת"ח עיין בהר"ן ובחדושי מהר"מ שי"ף ראיתי לפי שצנועים בתשמיש לא פרסמו התנא ויליף מקרא גמלים מניקות ובניהם ופרש"י לפי שצנועים בתשמיש לא פרסמם הכתוב ע"כ ואני מוסיף על דבריו דהתנא רמז עונת ת"ח במאי דקאמר החמרים אתד בשבת רמז בזה ג"כ עונת ת"ח ע"ד יששכר חמור גרם:

סעיף קלח

מידי דהוה אכל מורד דחייב לזונה וגם מוסיפין על כתובתה. הלשון אינו מכוון כי מה ענין מזונות למורד מחמת תשמיש דהא לכאורה הא דקאמר מידי דהוה אכל מורד היינו מורד מתשמיש דהא לא מצינו יותר מורד כ"א מורד מתשמיש או אומר איני זן. ונראה דה"ק מידי דהוי אכל מורד כלומר מש"ה לא פריך משמואל לר"י בר חנינא דהא אף אם נאמר כרב הונא דיכולה לומר איני ניזונית ואינה עושה וע"כ מורדת מחמת תשמיש מ"מ לגבי דידיה כשהוא מורד ואומר איני זן מודה רב הונא שכופין לזונה ומוסיפין על כתובתה וע"כ צ"ל לרב הונא נמי דמוסיפין על כתובתה מטעם דאין אדם דר עם נחש וא"כ ליכא למיפרך מדשמואל לר"י בר חנינא מה"ט גופיה וא"ת הכל מנ"ל אימא לרב הונא הסיפא מוקי במורד מחמת תשמיש דוקא אבל כשהוא אומר איני זן אין מוסיפין על כתובתה כיון דכופין אותו לזונה. וי"ל דע"כ ס"ל לרב הונא הך סברא דמוסיפין על כתובתה דאין אדם דר עם נחש. דהא אמר רב כהנא בפ"ב דנדרים דף ט"ו תשמישי עליך כופין אותה ומשמשתו דשעבודי משעבדת ליה א"כ אף כשמורדת מתשמיש כופין אותה ומשמשתו ומ"מ פוחתין מכתובתה וע"כ מטעם דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת:

ה"ג אע"פ שכופין אותו לזון מוסיפין על כתובתה:

והלכתא כרב הונא. לשון הרי"ף עד הוי מורדת כרב הונא:

הוי ראיה דהלכתא כוותיה נמי בהא. דהא לקמן (דף ק"ו) פסיק התלמודא להדיא כרב הונא שיכולה לומר כו':

דדוקא מתשמיש הוי מורדת. דאי ממלאכה נמי ה"ל לשנויי דנדה מורדת מחמת מלאכה היא וא"ת פשיטא וי"ל כמ"ש דסתם נדות חולות קצת וה"א דאינה ראויה למלאכה וכ"כ תוספות:

סעיף קלט

שהיה גדול יותר מרב ששת. לשון תוספות שהיה גדול הרבה מרב ששת. ונראה להגיה שהרי אמרה רב משמיה דר' חנינא שהוא היה גדול הרבה מרב ששת. אבל לא ר"י בר חנינא וכ"מ גי' זו בהרא"ה והר"ן:

סעיף קמ

ולאו דיחויא הוא דאם עיניה נתנה באחר אינה חוששת על מנה ומאתים שלו. דאל"כ במשנה אחרונה לימרו יוצאת בלא כתובה ובהכי סגי לן ולמה התירה לה בדבר שעשתה לעצמה חתיכה דאסורא. הרא"ה בחידושיו:

והשתא מה הועילו במה דאמר איתתא שריא ולא תפקיע עצמה מבעלה. ס"ל לרבינו דעיקר שריותא דרבא מטעמא דשמא עיניה נתנה באחר חשו חכמים אפילו באשת ישראל ואומרת ברצון נבעלה מדמייתי בעל התלמוד הך עובדא אמתני' דהאומרת טמאה אני לך והא דאמר ארכוסי הוי מרכס אינו אלא סעד לדבריו דלא תימא אנן סהדי שזינתה אלא במה שהיא מודה בעצמה שנבעלה ברצון אין להתירה אלא דזהו ג"כ בכלל תקנות חכמים שחזרו לומר באומרת טמאה אני לך צריכה להביא ראיה שמא עיניה נתנה באחר והשתא מס"ד דרבא דאפי' אומרת ברצון הוא בבלל תקנת חכמים אם אנו חוששין לזו האשה שנתנה עיניה באחר ואינה חוששת על איבוד כתובתה מה הועילו בתקנתם והא מצי למימר מאיס עלי אבל בתוס' הקושיא בסגנון אחר וז"ל ואמאי תהא נאמנת במגו דאי בעי אמרה מאיס עלי. ולא שוה לרבינו קושיא זו דהוי כמו מיגו דהעזה. או שס"ל כמ"ש תוס' דלא מצית למימר מאיס עלי אלא היכא דיש רגלים לדבר שהבעל אינו מתקבל לה. א"נ י"ל כמ"ש תוספות דלא איירי באומרת טמאה אני לך ודקאמר איתתא שריא היינו לבועל אם גירשה הבעל. אבל מדמייתי הך עובדא אמתני' ש"מ דאיירי באומרת טמאה אני לך ברצון דייק רבינו שפיר: @11ה"ג

סעיף קמא

יהבינן לה גיטא לאלתר. אם ירצה בלא כתובה:

כמה שנין עד השתא. ע"כ דברי הרי"ף ומכאן ואילך הם תוספת רבינו עד והדין תקנתא:

ואפשר לפי שראו. נותן טעם לשבח מה ראו הגאונים בתראי לעשות ככה ומלאו לבם לסתור תקנת אמוראי קדמאי:

שלא תקנו להרבות ממזרין בישראל. אריש דמילתא קאי למה תקנו הגאונים דיהבינן לה גיטא לאלתר משום שתולה עצמה בעובדי כוכבים ולא תקנו להרבות ממזרים בישראל:

סעיף קמב

בפ' החולץ סי' י"ז. וע"ש במה שכתבתי שם:

סעיף קמג

תניא ר' יהודה אומר שלשה טרפעיקין. ז"ל ר' ירוחם דנראה דעת הרי"ף דהלכה כר"י דשקלי וטרי אליביה רצונו רב ששת. וכ"ה דעת רבינו והב"ח סי' ע"ז השיב בזה דאין מזה ראיה דאיכא למימר דמש"ה הביאו הך ברייתא דר"י דמיניה נשמע דת"ק ג' דינרים מדינה קאמר. דאי של צורי ה"ל לר"י לומר דינר ומחצה ע"ש באריכות ואשתמיטתיה מ"ש רבינו בפ' שור שנגח ד' וה' סי' ב' דאפי' במילי דרבנן כ"מ שהזכירו זוזי ודינרין של צורי הוא ושל דבריהם כסף מדינה אינו אלא מקום שהזכירו סלעים ע"ש. וא"כ לא לזה נתכוין רבינו והא דלא אמר ר"י דינר ומחצה איידי מורדת דאמר ר"י פוחתין ז' טרפעיקין ושם א"א ליקח בסכום אחר. ומעתה ודאי צ"ע על הטור וש"ע שלא הביאו דעת הרי"ף ורבינו. וביותר קשה על הרב רמ"א בסי' ס"ו ששם מגיה דכתובה הוא של מנה צורי וכדעת רבינו ור"ת ובסי' זה עשה עצמו כלא ידע. ואי אתא לידן פסקינן ליה לבעל שיוכל לומר קים לי כרי"ף ורבינו:

סעיף קמד

ונותן לה מטה ומפץ. ולא הזכיר כר וכסת ש"מ דתנא דמתני' ס"ל דאין נותנין לה ומזה סמך הרי"ף ורבינו שלא הביאו הך ברייתא ועיין מזה בר"ן באורך: ה"ג אבל במכובד הכל לפי כבודו:

ורב אסי אמר תשמיש. וגי' הרי"ף שמואל אמר תשמיש ומ"מ כתב עליה דהלכתא כרב נחמן בדיני. דאזיל לטעמיה כל היכא דפליג רב נחמן אפילו עם שמואל הלכתא כרב נחמן. אבל רבינו חולק עליו בפ' הזהב סי' כ"א ע"ש ומש"ה גריס רב אסי. ובש"ך ח"מ סי' ס"ו ס"ק קכ"ב כתב שם שרבינו חזר מהך דב"מ בפ' אע"פ ואיני רואה בזה כלל דהא רבינו גורס רב אסי. ועוד הזכיר מפ' מציאת האשה סי' כ"ב. גם שם השבתי עליו דרבינו פסק כהרי"ף ולא מטעמיה ע"ש. ומה שהשיג מהא דהמדיר סי' י"ח כמו כן פסק כהרי"ף ולא מטעמיה דהא רבא ס"ל כרב נחמן. ומה שהשיג מהא דפרק אלמנה ניזונת ס"ס י"ח אכתוב במקומו בע"ה:

סעיף קמו

קטן בן שש יוצא בעירוב אמו. כי התינוק עד אותו זמן נגרר אחר אמו ואי אפשר שלא נותנת לו ממזונותיה והוי בכלל מזונות שחייב הבעל לאשתו. וע"ד אמר מתני' מסייע

ליה משום דבעי למיכל בהדה ונ"מ כשאין אמו קיימת האב אין מתחייב במזונות בנו קטן עד שש: 0הדרן עלך אף על פי

סעיף קמז

הא דלא תני שבת. היינו שבת קטנה דשבת גדולה היינו פגם. ועי' בתוס' ד"ה שלה ובב"ק דף פ"ו ד"ה רבא אמר כו' ובדברי רבינו שם סי' ו':

ודלא כהרמב"ם שכתב [וכו'] הריפוי לבעלה. ואני אומר דמעולם לא עלה על דעת הרמב"ם בעבדו לה סמא חריפא שיהיה היתרון לבעל. דהא באותו פרק דין י"ד בחובל בת של אחרים כתב דהצער וריפוי שלה. א"כ קשה אמאי לא תני לה במתני' פרק נערה דף מ"ו ע"ב נשאת יתר עליו הבעל שנוטל יתר דמי הרפואה אע"כ שמה שכתב הרמב"ם הריפוי לבעלה היינו עיקר דמי רפואתה דלא תימא כיון דבעל חייב ברפואתה גם חבלו בה אחרים היא נוטלת דמי רפואה והבעל חייב לרפאותה קמ"ל דהריפוי לבעלה ועיין בהמגיד וכ"מ שדבריהם מכוונים למ"ש: @11ה"ג

והראב"ד ז"ל הגיה עליו. ובאמת שכדבריו כ"כ הגאונים שהביא הטור בסי' פ"ה ולשונם כתבו הגאונים הבעל שחבל באשתו שמתחייב לה חלקה בבושתה ובפגמה קנסו אותו שאין לו בם כלום ואינו אוכל פירותיהם ע"כ. והרמב"ם ידע מזה אלא שמסברת עצמו נראה לו לקונסו לבעל שיהיה הכל שלה. ולאו מדינא. והלשון דייק וכזו הורו הגאונים ולא כתב וכן כתבו או הורו הגאונים. אלא שמביא סעד שראוי לקנוס הבעל מהוראות הגאונים ועדיפא מיניה החמיר הרמב"ם על הבעל לקונסו אפילו בחלקו של בושת ופגם. וכן מצאתי בב"ח ע"ש:

חיישינן לאיבה ומציאתה לבעל. לשון הטור סי' פ"ד וכיון שהרשות בידה לומר כן הויא כניזונית ומציאתה לבעל פי' דלא דמי למציאת קטן כשאינו סמוך על שלחן אביו שמציאתו שלו ולא חיישינן לאיבה דהתם הגלהו אביו משלחנו בעל כרחו של בן ואיהו דאפסיד אנפשיה מש"ה לא שייך בזה שום איבה משא"כ הכא בהיפך בעל כרחו של בעל היא יכולה לומר איני ניזונת ומדעתה עשתה כל אלה הוי כניזונת ומציאתה לבעל. אמנם צריך טעם כשהוא אומר צאי מעשה ידיך בדספקא שהרשות בידו לומר בע"כ של אשה. ע"כ נראה דהא דחיישינן לאיבה היינו איבת קטטה כמ"ש תוס' לעיל (דף מ"ז) ד"ה משום איבה. ולא איבת מזונות. ע"ש:

סעיף קמח

והכי פסק רב האי גאון. ע"כ דברי הרי"ף. אבל בהא שכתב רב האי דלרבנן קא מבעיא להו לא ס"ל הכי כי אם נעורה בלילה ועשתה מלאכה לבעלה לכ"ש אם עשתה ב' מלאכות בבת אחת דעבדי כדעבדי אינשי אך שהיא מהירה במלאכתה אלא הך דבעי רב פפא אליבא דר"ע קמבעיא ליה וכפי' ר"ח. ומש"ה לא הביא הרי"ף בספרו הך דבעי רב פפא ורבינא דהוא פסק כת"ק וכן הוא דעת הרמב"ם וכ"פ בש"ע סי' פ' סעיף א': @11ה"ג **דהלכה** כר"ע. והא דפסק שמואל לעיל (דף נט) הלכה כר"י בן נורי שצריך להפר מטעם שמא יגרשנה ה"ה דצריך להפר משום שמא תעדיף אלא דקמ"ל דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם:

סעיף קמט

והכי משמע. דלא תימא כמאן דפריש בירושלמי פירושא אחרינא דוקא בפוסק מעות לחתנו שאמר לו בפירוש כשתכניס את בתי אתן לך כך וכך. אבל סתמא קנתה בתו והיבם. ע"ז כתב דהכי משמע כפי' הרי"ף דאפילו בסתמא מדקאמר הירושלמי פוסק ע"מ כו' ולא קאמר כשפסק עיין מגיד משנה והר"ן:

יחזיר המעות לאב. עיין פרק נערה סי' י"ט:

סעיף קנ

שום במנה ושוה מנה. מה שמחולק בפי' בבא זו ר"ח ורש"י רבינו לא הזכירם. משום דאין נפקותא לדינא שפסק כרשב"ג לענין שום. אבל בהא כשחתן פוסק הסכים לפי' ר"ח. משום דרשב"ג לא פליג אהאי בבא:

מה ראוי לומר בכספים כו'. דמדינא כל מה שאשה מכנסת בין כספים בין כלים אין הבעל רשאי להשתמש בהם אלא שיהיו מיוחדים לה. וכן היא אינה רשאה להשתמש בכלים:

אמר ר"י בר חנינא הדא אמרא אין אדם רשאי למכור כלי אשתו. דאם רשאי למכור א"כ בשום נמי צריך להוסיף שליש דאי בעי נושא ונותן בהם.

והלכה כרשב"ג. הרי"ף לא ס"ל הך כללא דכייל ר"י דהלכה כרשב"ג במשנתנו כמ"ש להדיא בפ' גט פשוט סי' מ'. אבל רבינו בפ' מי שאחזו סי' ז' דפסק הך כללא קשה. וצ"ל דאגב שיטפיה העתיק לשון הרי"ף. ועיין בכללים ועיין פ' אע"פ סי' כ"ז. ובפרק

השולח סי' כ"א. ועי"ל דקמ"ל הלכה מכלל דפליגי ולאפוקי לאית דמפרשי דלא פליגי ועיין הנפקותא בחידושי הרא"ה:

ולא מוסיף שליש ולא פוחת חומש. דלא מרויח בהן ככספים. והיא לא פוחתת בהן כשום שמכניסו לה:

סעיף קנא

ומכאן פוסקים. הרשב"א הובא בר"ן:

ולדבריהן בטלה עכשיו תקנת השוק. דאין לך אדם שאין לו עליו שיעבוד כתובה וכל המטלטלין משועבדים. אבל גמלא של ערביא באמת אשה גובה מן הלקוחות דבזה יכולין הלקוחות להזהר:

ואומר ר"ת דהכי נהיגי כו' דאנן מטלטלין ומקרקעי כתבינן. והתוס' הביאו בשם ר"ת דמחמת תקנת הגאונים גביא מטלטלי דיתמי כמו שכתוב בכתב רב שרירא גאון. וצ"ל אף שהוא תקנת הגאונים מהני הכתיבה שמא לא ידע הבעל מתקנה זו. ונמצא ממון של יתומים יוצא שלא כדין שאין כח בתקנת האחרונים לחייב בהן יתומים כמו שכתב הרב המגיד בפי"א מהל' מלוה שאין לומר בזה אף שלא נכתב כנכתב דמי שאין זה תנאי ב"ד כיון דנתחדש אחר הש"ס. ועיין פרק נערה שנתפתתה סי' י"ט דמזון הבנות גובין מן המטלטלין דהאידנא דתקינו רבנן היינו נמי שכותבין בכתובה בנן נוקבין די יהוין ליכי מנאי כו' וע"ז קאי נמי השיעבוד כתובה נכסים דאית להון אחריות ודלית להון אחריות. ודלא כב"ש סי' ק' ס"ק ב' שנתקשה בזה. עוד הקשה שם דבפ"ק דבבא קמא סי' י"ט כתב רבינו מטלטלי דינם כקרקע בדורות הללו מדינא דש"ס הואיל וכל מו"מ בהם והוי כגמלי דערביא. וכן בטח"מ סי' תי"ט כתב הטעם הואיל דכל מו"מ בהם. ובטא"ה סי' ק' כ' הטעם מחמת תקנת הגאונים או מחמת שכותבין בפירוש. א"כ דברי רבינו והטור סתרי אהדדי. ולי לק"מ דהתם לענין גביית הניזקין שפיר אית לן למימר דמטלטלי נשתעבדו מדינא דגמרא אף בלא תקנה ובאמת גובין המטלטלין מן הלקוחות כמו מקרקעי. אלא דלענין שעבוד כתובה א"א לומר דגובה מן הלקוחות דא"כ בטלה תקנת השוק. משא"כ ניזקין מלתא דלא שכיחא ויכולין הלקוחות להזהר.

סעיף קנג

מפרנסין את היתומה ואח"כ מפרנסין את היתום. ועיין בתי"ט מס' הוריות פ"ג משנה ו': @11ה"ג

סעיף קנז

פי' כ"ז שאין נוטל אלא בצינעא. שנוטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני באישון לילה שאין אדם רואה. והטור מפרש מקבל בסתר מיחידים ומקרובים. לפי שעכשיו אין לקט שכחה ופאה ויליף זה מזה:

אבל אם הוצרך ליטול מן הגיבוי של קופה של צדקה. שמתחלקת בשלשה הוא דבר של פרהסיא ואל תטעה שהברייתא איירי בגיבוי של צדקה. דהא ברייתא בלקט ושכחה מיתנייא אלא דברייתא איירי שלקח לקט ושכחה בפרהסיא ומשום שאין נפקותא לדידן הסיב הרי"ף הדין בקופה של צדקה שהוא מילי דפרהסיא. והא דהשמיט רבינו תי' ר"ח שהביא תוס' ונ"מ דלדידיה אפי' כשהוא נוטל בצנעא דבר שאינו של הפקר מחייבין אותו למכור משום דפירושו דחוי כמו שהקשו תוס' להדיא. ודלא כבעל תפארת שמואל שאומר שפי' ר"ח ורי"ף חד הוא. ולכל הפירושים אין להקשות מהך עובדא דהוי מחזיק ליה לרמאי בשביל שהיה אומר במה סועד בטלי כסף או בטלי זהב. דכבר תירצו תוספות שם דף ס"ח משום דבהנך דברים לא שייך פינוק אלא ודאי עשיר והב"ח האריך בקושיות אלו ואין צורך ע"ש:

סעיף קנח

ואי לא ידעינן אומדן דעתיה יהבינן לה עישור נכסי. ע"כ לשון הרי"ף:

ויש מביאין ראיה לסברא קמייתא. עיין מזה בפ' נערה שנתפתתה (דף נ') בתוס' ד"ה מאי עלייה:

בין למעלה בין למטה. ע"כ לשון תוס':

אבל אם אדם קבל עליו לזון איש נכרי לא מסתבר כלל שיתחייב ברפואתו. וכן פסק בהגהה סי' ס' בח"מ ועיין בתשובות ב"ח שנסתפק אם יולדת הוא בכלל מזונות תולה או בריא ויש להוכיח מכאן דאין חייב במזונותיה. דא"כ קשיא הא דהנושא שאין לה קצבה כשתהיה יולדת ע"ש וי"ל דהא אם ניסת הבעל נותן מזונות והוא נותן לה דמי מזונות:

ופעמים שאדם עשיר בדעת כשהשיא את הראשונה ונתן לה עישור נכסים והעני בדעת שעכשיו היה נותן לה פחות לא נוכל למוד דעתו הלכך לעולם יתנו עישור. וקשה מאי השיבו חכמים לרבי יהודה באלה הדברים הא ר' יהודה ג"כ ס"ל הכי כשהשיא ראשונה אע"ג שאח"כ העני בדעת מ"מ נותן לה עישור נכסים אבל לשון תוס' יש לכוון שחכמים הוכיחו לרבי יהודה שאין לנו לילך אחר נישואין בת ראשונה דדעת בני אדם נשתנה לעתים פעמים מי שעני בדעת אח"כ נעשה עשיר בדעת וכן להיפך אבל לשון

רבינו קשה ואי למשל בעלמא הוא אמאי דייק לישנא כשהשיא את הראשונה ונתן לה עישור נכסים והעני בדעת שעכשיו נותן לה פחות אפילו היה נותן לראשונה שליש מנכסיו אח"כ עשוי להשתנות שנותן פחות וצ"ל שכתב כן לדוגמא כיון דלדעת סברא קמייתא אין מן הראוי ליתן לכת יותר מעישור נכסים דהוי כעיבורי אחסנתא:

סעיף קס

אבל אם בגרה בחיי האב אין האחין חייבין להשיאה. וקשה א"כ מאי פריך קשיא דרבי אדרבי דתניא רבי אומר בת הביזונית מן האחין נוטלת עישור נכסים אימא בוגרת ג"כ לא איבדה פרנסתן והא דקתני בת הניזונית לאפוקי אם בגרה בחיי האב דבהך מודה רבי דאין האחין חייבין להשיאה וי"ל דדייק ניזונית אין שאין ניזונית לא מדלא קתני בהדיא אפילו בוגרת יש לה פרנסה:

סעיף קסא

דאית בהו איפכא. היא גי' ר"ח וקיהיב טעמא למלתא במזונות כיון דלא חל חיובא דידהו מחיים כדתנן האב אין חייב במזונות בתו. יכול הוא להפקיע זכותן לגמרי אבל פרנסה שנתחייב בחייו דכתיב את בנותיכם תנו לאנשים אין בידו להפקיע:

לית הלכתא כרבי. ע"כ לשון הרי"ף:

ומסתמא כי היכי דאזיל בתר דעתיה למפחת. והא ירמיה אמר את בנותיכם תנו לאנשים ומפ' אביי ורבא לעיל (דף נ"ב) עד עישור נכסים. אצ"ל דקרא עצה טובה קמ"ל. א"כ ה"ה כשפירש דעתו שאינו רוצה שיתנו לה לגמרי וראייתו צ"ע דלא שמעינן מקרא עישור נכסים דוקא וגם אביי ורבא לא אמרי אלא עד עישור נכסי ועיין בא"ה סי' קי"ג:

אלא שתקנת חכמים שתקנו לבנות ישראל. כלומר דמצוה דידיה היא ולאו מידי דזכותא דמתליא כלל במחילה דידיה:

דאפשר שהיה בדעתו שלא לעשות חוב על בניו. דברים אלו קשים להולמם ע"כ נראה להגיה. וכצ"ל דאפשר שהיה בדעתו שלא לעשות חוב על בניו ואפשר אח"כ שהיה רואה בנותיו שהגיעו לפרקם היה מרחם עליהם:

סעיף קסב

וליתא לדר"י וכו' ואין מוציאין למזונות. ע"כ דברי הרי"ף:

דקי"ל כרבי דאמר מוציאין לפרנסה. אע"ג דפרנסה מיקץ קייץ ומכתב לא כתבי. ורבינו פ' הנזקין סי' ג' פסק כמ"ד לפי שאין כתובין. שאני פרנסה דאית ליה קלא כמאן דכתב דמי הכי משני ליה בגיטין דף נ"א:

משום דמספקא ליה הש"ס וכו'. הוצרך רבינו לפ' דברי הרי"ף עד"ז. דאי מפרשינן כפשוטה דר"י שמע להך דרבי ופליג עליו אלא דליתא לדר"י נגד רבי. א"כ תקשי לן פסקי הרי"ף אהדדי דהא בסמוך פסק כר"י נגד ר' חנינא. וטעמיה משום דאיכא רווח ביתא הא לפי הך ס"ד דר"י שמע הך דרבי ולא קבלה. משום הכי לא הדר מהאי דשני בנות. ולא אמרינן הך סברא רווח ביתא. וא"כ אית לן למימר דהלכה כרבי חנינא דס"ל כר' דמוציאין לפרנסה מש"ה מפ' דהך דקאמר וליתא לדר"י ר"ל דלפי האמת ר"י עצמו חזר מדבריו וקים ליה כרבי. דמסתבר דר"י לא פליג אדרכי:

סעיף קסג

דהלכה כר"י משום דאיכא רווח ביתא. ואם מכר הבן הנכסים שאינה יכולה לטרוף אז נוטלת עישור נכסים וטורפת כ"כ הר"ן: @11ה"ג

וכיון דבירושלמי פסיק בהדיא כרבי חנינא וכו'. עיין בכללים:

סעיף קסד

וה"ה לגבות מן הראוי. אם היא ב"ת דאבוהן אין גובין מן הראוי. ואפילו גבו היתומים קרקע דב"ח גובה מהם. היינו מטעם כי היכי דמשעבדא לאבוך משעבדי לדידי' מדר' נתן אבל פרנסה לית לה בחיי דאבוה כמ"ש רבינו סי' ט"ו. אבל ב"ח דאחים היא גובה דהמה עדיין בחיים. וזה שהביא בהגהה בשם מרדכי דב"ח גובה מן הראוי היינו אם גבו קרקע ועיין מ"ש רבינו בפ' יש נוחלין סי' י"א שמסיק שם דאפילו כתובה היה מן הדין לגבות מן הראוי כשגבו קרקע דטעמא דר' נתן שייך נמי גבי כתובה. אלא משום דמקולי כתובה אקילו בה. ומ"מ דבריו צריכין ביאור דהא בפרנסה לא שייך טעמא דר"נ. וצ"ל דס"ל דאביו מחויב ליתן עישור נכסיו בחייו וכמו שכתבתי לעיל סי' ט"ו לפי גרסת ר"ת ועיין סימן קי"ב בבית שמואל ס"ק ז':

סעיף קסה

כדקיימא קיימא. ע"כ מרי"ף. וצ"ע שדברי הרי"ף סתרי אהדדי שפסק בפ"ק דב"ק סי' י"ט וז"ל השתא דתקינו רבנן לב"ח לגבות ממטלטלין גובה הנזק מיתמי בין ממקרקעי בין ממטלטלין וצ"ל דהנזקין המה בכלל תקנת ב"ח:

אע"ג דלעיל בשמעתין אמרי'. נראה דט"ס הוא וצ"ל דלעיל בשמעתין מוכח והיינו בשמעתין (ד' ס"ח) כך העלו תוס' שם בד"ה לרבי ע"ש:

אלא בתקנת הגאונים במאי דתיקון תיקון ובמאי דלא תיקון לא תיקון. זהו שיטת ר' אפרים. וצ"ע דבפ"ק דב"ק סי' י"ט חולק רבינו אשיטה זו וסבר דמטלטלי דינא כקרקע בדורות הללו מדינא דש"ס הואיל וכל מו"מ במטלטלי והוי כגמלי דערביא. וע"ע מזה שכתבתי לעיל בפרק זה סימן ה':

אזלינן בתר אומדן דעתיה ויהבינן נמי להאי ממטלטלי. כך הוכיחו תוספות דף נ"א ד"ה ממקרקעי ע"ש ומסיק שם בתוס' ופרנסה נמי אנן סהדי שכל בני אדם רגילין להשיא בנותיהן ממטלטלי וחשיב כמו באמידניה ע"כ ודברי טעם הם:

דומיא דגביית כתובה ומזוני. ובס' תפארת שמואל יליף גביית פרנסה ממטלטלי דיתמי כי היכי דמוציאין פרנסה מלקוחות. ולא דמי כי אוכלא לדנא דמקרקעי לגבי לקוחות פרנסה אית ליה קלא כדאמרינן בגיטין דף נ"א:

סעיף קסו

שאם אין לו לדיין לומר כך מה הוכחתו. אכן לפי מה שפירש הרא"ה אין ראיה שפירש דאיירי דאינהו הוה בעי לסלוקי בחדא ארעא ואמרי דדינא גבייהו כיון דאילו הוו בעי לסלוקה בזוזי הוה מסלקי לה והניח כדבריהם א"כ שפיר הוי הוכחתו:

סעיף קסח

וקי"ל כרב נחמן בדיני. אין מכאן סתירה למה שהשיג רבינו בפ' הזהב סי' כ"א על הרי"ף דלא קי"ל כרב נחמן בדיני כ"א נגד רב ששת ולא כשחולק עם רבותיו כגון שמואל ורב או רבי יוחנן. דפסק הכא כרי"ף ולא מטעמיה כדמייתי ראיה בסמוך אפי' בבריא פריך סתמא דתלמודא והא קי"ל מצוה לקיים דברי המת. ובשמעתין ג"כ הא קי"ל הלכה כר"מ דאמר מצוה לקיים דברי המת. ועיין מ"ש הש"ך בח"מ סי' ס"ו ס"ק קכ"ב. ועיין פ' אע"פ סי' ל"ח. אך הך דפ"ק דמכות סי' י"א צ"ע ואפשר לומר נגד רב יהודה הלכה כרב נחמן כאילו אומר דליתא לדרב יהודה שאמר כן בשם שמואל. ולזה מביא שם ראיה מהא דכתובות דף י"ג מה שאינו מביא ראיה זו באינך דוכתי דהתם נמי נגד רב יהודה הוא. ודוחק:

וגם נתן מתחלה לשם כך שיתנם לזה. וכ"כ רבינו בפ"ק דגיטין סי' י"ו:

סעיף קסט

אבל מתנתו מתנה. והא דקתני במתני' אין מעשה הקטנה כלום דהוי מכר דהא הנותן לא נתן לה אלא לקנות שדה. וע"ד כן השלישי:

פרק הניזקין דף מ"ט. וע"ש מ"ש רבינו סי' י"ט: 0הדרן עלך מציאת האשה

סעיף קעא

שלא תטעום אחד מכל מיני פירות גרס. פי' מין אחד מכל מיני פירות: @11ה"ג

סעיף קעב

מ"מ כיון שהוציא מפיו. עיין מ"ש בפ' ארבעה נדרים סי' ו':

היינו דוקא לגבי כתובה. ועיין לעיל (דף נ"ט) תוס' ד"ה קונמות תירוץ אחר ואפשר לומר דנאיד רבינו מתי' זה דס"ל כפי' רש"י דכשמדיר הנאה על אשתו הנאת תשמיש בכלל אלא דלא חייל משום דלאו כל כמיניה להפקיע שיעבוד'. אע"ג שנאסר' ג"כ עליו ולתי' תוס' לא שייך דכל א' יפקיע שיעבוד אם הוא נאסר ג"כ והתוס' אזלי לשיטתם: @11ה"ג

טפי שמעין אינשי וזילא בה מילתא. אבל הך טעמא דטפי משלשים לא עבד שליחותיה לא קי"ל דהא חזינן דבתר הך אוקימתיה קאמר תלמודא איבעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה וניסת דבניסת שייך טעמא דזילא. ונאיד מהך שינוייא מציעתא משום דלא ניחא להו למימר דטפי משלשים לא עבדי שליחותיה כן מבואר בהר"ן. ולפי הוצעה זו. דינים המסתעפים לענין נדר ארוסה. יתפרדו לארבעה ראשים. א) הדירה כשהיא ארוסה והגיע הזמן ולא נישאו יכול להעמיד פרנס אפי' טפי משלשים יום. ולשיטת תוס' דווקא כשהדירה קודם שהגיע הזמן אבל אם כבר הגיע הזמן אין תל הנדר כיון דכבר משועבד לה אף שהוא מדרבנן. ולרש"י אפי' הדירה כשהגיע הזמן חל הנדר. ב) הדירה כשהיא ארוסה ונשאת סברת וקבלת וא"צ להעמיד פרנס: ג) אם הדירה מתשמיש כשהיא ארוסה ונשאת לדעת רש"י אפילו לענין תשמיש אמרינן הך סברא דסברת וקבלת. ועפ"ז נסתלק קושיא שניה של תוס' ד"ה המדיר וכ"מ בס' מגיני שלמה ע"ש. אבל לדעת תוס' לא אמרינן סברת וקבלת זולת גבי מזונות. ד) המדיר את אשתו מלהנות לו. לרש"י הנאת תשמיש בכלל. ואם נדרה כשהיא ארוסה ונשאת חל הנדר דסברת וקבלת ולדעת תוספות לא משמע אלא אהנאת מזונות והוצרכתי להאריך כי לא ראיתי אחד מן הראשונים והאחרונים שביארו בזה כל הצורך. וכבר הזכרתי למעלה שרבינו ס"ל

כפרש"י. גם בטור סי' רל"ה וש"ע משמע כפרש"י דהא כל הסי' איירי בנדרה בתשמיש או תלה הנדר בתשמיש מאי האי דהפסיק באמצע דהדירה שלא תהנה ממנו אינו חל שהרי הוא משועבד לה. ואי קאי אמזונות לחוד ה"ל לסדר דין זה סוף כל הענין. אלא ש"מ דס"ל דכולל נמי תשמיש:

סעיף קעג

אומר רשב"ם ז"ל דווקא כי האי גוונא. בא לתרץ אמאי לא מוקי רב הונא באומר אם תזון לא תפסיד אע"כ צ"ל דס"ל דבכה"ג מחזי כשלוחו. אלא על כל זה תקשי לך מנ"ל לרב הונא גופה ע"ז מייתי ראיה תדע. ויש מקשין הא מסיק דיזון אסור לו למימר וא"כ ה"ה אם תזון אסור לו לומר ליחיד. והבל יפצה פיהם דאם אומר כל השומע קולי יזון לפלוני ולא תפסיד הוי ציווי. משא"כ באומר אם תזון:

הכי הל"ל בחנוני הרגיל אצלו אם תזון לא תפסיד. הקשה מהרש"א אין זה מוכרע דשאני גבי חנוני דאיכא תרתי לריעותא. משא"כ בשאר יחיד ע"ש. ולי לק"מ דהא אם גבי חנוני אם אמר אם תיזון לא תפסיד צריך לשלם. כ"כ כל הפוסקים. והיינו משום דשויה שליח. א"כ אפי' ביחיד דעלמא אם אמר אם תיזון נמי צריך לשלם דשויא שליח. מש"ה אסור לומר לו. וכל זה דוקא באם תיזון אבל בכל הזן מותר לומר ליחיד כמ"ש ב"י סי' ע"ב בא"ה. ובתי"ט הקשה דא"כ הל"ל גבי חנוני הרגיל כל הזן לא יפסיד. אין כאן קושיא דבכל הזן שאין מחויב לשלם ואין אסור לומר לחנוני הרגיל כל הזן אלא משום דהוי כאמר ליה זיל הב ליה דמי. משא"כ ביתיד דעלמא. ודלא כפרישה סי' רכ"א בי"ד שאומר וכל הזן ליחיד דעלמא חייב לשלם. דהר"ן בהמדיר כתב להדיא שא"צ לשלם. אף שש"ך מביא דבריו. מ"מ אינם להלכה כמו שהשיג הט"ז ומחו ליה במאה עוכלי ע"ש:

ואי תקשי לך דהכא אמרי'. סמך קושיא זו לכאן משום הך שינויא דהירושלמי שאינו קאי אלא לפי דקי"ל כשמואל דאמר שמא ימצא פתח לנדרו:

וי"ל דהדירה שאני. דזילא בה מילתא. ולהך פירוקא איירי מתני' דלעיל אפילו בשלא קבלה עליה:

סעיף קעה

וא"ד אין כל בריה סופנה. ולהך טעמא אפי' בני משפחתה לאו אורחייהו למספדיה:

והחי יתן אל לבו. ומשום אזהרה זו מקרי עינוי נפש אפילו לא תלאו בתשמיש. כ"כ הר"ן:

סעיף קעח

כגון שהיא עצמה אכלה דבר איסור. וא"ת מאי שנא נודרת ואינה מקיימת דהפסידה כתובתה משום בניו ה"נ כשאוכלת דבר איסור כגון דם וחלב תפסיד כתובתה משום בניו מפני שהיא חייבת כרת. וי"ל דרבינו ס"ל כשיטת ריב"א ברישׁ יבמות ד"ה אשת אחיו. דאין היא וזרעה נכרת כ"א גבי עריות דכתיב בהו כרת ועירי ע"ש:

היאך יפקיע ממונא בעד אחד. אבל לענין איסור החכם נאמן וטמאה היא כ"פ בי"ד סימן קפ"ה. והרמב"ן כתב שקבל שכן הדין בכל עד מפי עד אם בא הראשון וכפר אין השני האומר משמו נאמן. ובשו"ת רמ"א סי' ס"ו מסיק דווקא באיסורי דאורייתא אבל בדבר שהוא בדרבנן דהשני נאמן ע"ש. לדבריו צ"ל הא דקאמר הכא פלוני חכם טיהר לי את הכתם לאו דוקא כתם שהוא מדרבנן. אלא דם על עד הבדוק:

והעידו עדים שבאותה שעה לא היה פלוני בעיר. וה"ה אם היתה אומרת שפלוני ראה כתמי בפני שני עדים והעדים כפרו אותה:

בעלה לוקה עליה משום נדה. עיין שו"ת רמ"א סי' ב' למה לא קתני דהיא עצמה תלקה:

בעון נדרים בנים מתים. ומטעם זה אם הוא פרוץ בנדרים כופין אותו להוציא:

סעיף קעט

אלא לשמואל דמפרש סיפא לא קאי אירישא אמאי לא קאמר המקדש את האשה סתם. ולא ניתא ליה במ"ש תוס' לשמואל נמי נקט ע"מ למימרא דבכל ענין אינה מקודשת אפילו כנסה אח"כ סתם. דאם כן הוה שמואל סברא הפוכה מדרב דלרב צ"ל דהמקדש סתם מסתבר יותר דאינה מקודשת מקדשה ע"ת וכנסה סתם:

סעיף קפ

ולענין כתובה עומד בתנאי כי היכי דאם נדרה אח"כ תצא שלא בכתובה. בפרש"י שלפנינו לא ראינו והועיל רבינו בסברא זו להשיג על דברי הרי"ף שהביא בספרו שינויא דרבה ורב חסדא ללא צורך דהמה צריכין לתרוצם לשמואל אבל לרב בלאו הכי ניחא וכפרש"י וליכא למימר דנ"מ גם לרב בקדשה סתם וכנסה סתם מהני טעמי לזה כתב רבינו דלהך דינא נמי לא הועיל דלענין גט לא גרע מקדשה ע"ת וכנסה סתם כמ"ש בסמוך ולענין כתובה אין לה כי היכי דאם נדרה אח"כ תצא שלא בכתובה:

ופי' רב אלפס טעות אשה אחת. אבל תוס' בד"ה אלא טעמא. גם בתוס' ד"ה לא תימא כפי מ"ש מהרש"א שם ביבמות דף ק"ז אינם מסכימים כי אם לפרש"י דוק ותשכח:

ה"ג ודייקינן לה מדקתני בטעות אשה אחת ובעל. כל זה לשון הרי"ף. ורצונו מדתני עולא קידש על תנאי ובעל ולא קתני קידש על תנאי וכנסה אלא בעל לאלתר משמע ואשמועינן עולא דלרב אפילו בטעות אשה א' צריכה גט לאפוקי מסברת רבא: @11ה"ג

והא דאמרי' שבועל לשם קדושין היינו בדאיכא עידי יחוד. ועד"ז יש לפרש הא דאמר אביי לא תימא אחולי אחליה לתנאיה ולא בעינן עידי יחוד אלא טעמא דרב אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וצריך עידי יחוד: @11ה"ג

סעיף קפב

דאיתתא בכל דהו ניחא לה. רבה ס"ל ג"כ דאשה לא מקפדת על יופי של האיש דאין אשה אלא ליופי. אבל לענין דלא איכפת לה למיתסר בקרובותיו לא ס"ל הך סברא דאיתתא בכל דהו ניחא לה ומקפדת אם הוא איש חשוב:

והלכך יש להחמיר ולהצריכה גט אף באשה חשובה. אינו אלא מצד חומרא דהא רבינו ס"ל דהלכה כרבא אף נגד רבה רבו כמ"ש בפ' כלל גדול סי' ב' ובפ"ק דב"מ סימן מ"ט. ועיין בשבת פרק שואל סימן א' מה שכתבתי בזה ע"ד הרי"ף ורבינו שם:

סעיף קפג

זימנין מתחזיא. דאי תמיד מתחזיא ראה ונתפייס:

סעיף קפד

לפי שסובר שאין נפקותא בין שינויא דרבא לשינויא דרב אשי. וקשה הא א"ב טובא חדא בנכפה הקבוע לו זמן וריח הפה וכדומה שיכולה לשמור את עצמה שלא יכירו בה בני אדם ויש לו עדים שראו מומין אלו בביה אביה דלרבא אע"פ שנכנסה לרשות הבעל על האב להביא ראיה דמומין אלו אין יכול לידע ע"י בדיקת קרובותיו ואזלי ליה חזקת שאין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו וכמ"ש תוס' ד"ה ואמאי. ולרב אשי על הבעל להביא ראיה דמנה לי בידך הוא. ועוד א"ב בהיא אומרת משארסתני נאנסתי והוא אומר קודם שארסתיך ובענין שודאי לא נאנסה משנשאת דלרבא אע"פ שנכנסה לרשות בעל איתרע לה חזקת רשות האב הואיל ודאי ברשות אביה נאנסה ועל האב להביא ראיה ולרב אשי מנה לי בידך הוא ועל הבעל להביא ראיה וקושיא ראשונה מצאתי בס' בית שמואל סי' קי"ז. והוסיף נופך משלו וז"ל ואפשר אפילו לרב אשי לא מהני חזקת הגוף שלה כיון דמום זה היה בודאי בביה אביה וספק אם היה קודם אירוסין ובעת שנולד הספק היה הכתובה של אביה לא מהני חזקת הגוף ויש לדמות למ"ש בהגה' הרב בי"ד

סי' נ' בספק שנולד בחיי הבהמה אע"ג דהשתא נשחטה הבהמה ועומדת בחזקת כשרות הולכים אחר שעה שנולד הספק. אלא לפ"ז קשה קושיית אביי אליבא דרב אשי למה צריך הבעל להביא ראיה דעד שלא נתארסה היה בה מומין הללו אפי' משנתארסה נמי כיון דבשעה שנולד הספק הוי כמנה לאבא בידך ע"כ. ואני אומר ליישב דברי רבינו דלא סגי בהא כשהביא הבעל ראיה שמשנתארסה באו מומין הללו דאכתי נאמר שיש תרתי ליפות כח האב דספק תחתיו ונסתחפה שדהו ואת"ל מקודם שמא נתפייס ולעיל גבי משארסתני נאנסתי לא חשבינן הך לספק שמא נתפייס בשלמא בנדון דידן אתא הספק מכח הני תרי חזקות חזקה אין אדם שותה וחזקה דאין מתפייס כמומין לכך רב אשי נמי מודה שעל האב להביא ראיה בענין שוודאי לא נאנסה תחת בעלה. ומהאי טעמא נמי באותן מומין שיכולה לשמור עצמה ואין יכול לידע ע"י בדיקת קרובותיו אזלא ליה חזקת שאין אדם שותה ולא חשבינן כמו כן הך לספק שמא ראה ונתפייס. אבל במתני' איירי בכל מומין שיוכל לבדוק ע"י קרובותיו ובהא אמרי' חזקה שאין אדם שותה וא"ת חזקה אין אדם מתפייס במומין. מ"מ חשבינן לספק והוי תרי ספיקות ומטול כן הבעל צריך להביא ראיה דוקא שעד שלא נתארסה היה בה מומין הללו. ועיין עוד בסי' הסמוך מה שאכתוב מזה בס"ד:

וכן מוכח מן התוס'. ד"ה רישא כאן נמצאו כאן היו ע"ש: @11ה"ג

סעיף קפה

אלמא דאין רשות המקום גורם אלא רשות בעל הממון. וק"ק דלראייתו צריך ראיה דלרב אלפס כמו כן ס"ל דרשות המקום גורם אפילו לא נכנסה לחופה אם היא עומדת בבית הארוס על הבעל להביא ראיה וכן להיפך.

ואני אומר דטעות סופר הוא במה שכתוב בהל' רב אלפס על בעל החמור וטעה בין פרה לחמור. ומפני זה כתב רבינו לעיל בסי' ט"ו רב אלפס לא הביא כל הני אוקמתות לפי שסובר כו' אבל לגי' רב אלפס שלפנינו בלא"ה לק"מ (אלא) דלא ס"ל שינויא דרב אשי ושינויא דרבא כי אם מימרא דרמי בר יחזקאל על מי שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה ורשות המקום גורם לכך בעודה בבית אביה אפי' (בעודה) נשואה על האב להביא ראיה נכנסה לרשות הבעל אפי' היא עדיין ארוסה על הבעל להביא ראיה:

הלכתא אהלכתא. דהלכתא כוותיה דשמואל בדיני והך ברייתא דמחט נמי פסקינן להלכתא:

סעיף קפז

ונראה שגם צריך ליתן לה כתובה. דהיינו מנה ומאתים אבל תוספת לית לה דהא קאמר מידי דהוי כבאה מחמת טענה והתם מסיק סי' כ' דלית לה אלא מנה ומאתים ע"ש:

הוא אומר מינה וכו'. ובבאה מתמת טענה איירי וע"ש במ"ש רבינו סי' ט"ו אליבא דיש מתרצין אין ראיה מהתם. ולכך הביא רבינו עוד דבהדיא קאמר התם בסוף הפרק בבאה מחמת טענה דכופין אותו להוציא ויתן כתובה. ובתוס' מביא עוד דבתוספת' קתני בהדיא אמומין דהכא יוציא ויתן כתובה:

כל שכן היו דהא סברה וקיבלה. היינו לענין נשברה רגלו וסימא עינו. אבל מוכה שחין ובעל פוליפוס באלו פליג ר"מ וסובר שיכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל. ועיין סי' קנ"ד ס"ק ב' שהאריך ב"ש בזה לדעת רמ"ה:

דקיימא לן כרב נחמן בדיני. עיין לעיל פ' אע"פ סי' ל"ח:

אבל כו' שתי רגליו מודו רבנן. והאי דלא תני לה במתני' שכופין להוציא. איכא למימר דסמך בזה אם מפני ריח הפה כופין מפני חיי נפש לא כ"ש כדאיתא בירושלמי בסמוך: @11ה"ג

סעיף קפח

וכן מסתבר. דהוי חיי נפש ולא כייפינן לזון דאשה בושה לבא לפני ב"ד:

סעיף קפט

ובירושלמי . פרק בתרא דגיטין הלכה י'. ועיין בהר"ן פירושו:

והא דאמר בשלמא לרב אסי דרבנן קתני. וקשה אלו שניות לא קתני אפי' שהוא מדרבנן:

חשיבי כדאורייתא. כלומר שרבנן לא אמרו כופין בגין טובת האשה רק משום איסור כאותן שהמה מדאורייתא:

כולהו כייפינן בשוטי. עיי' בפרק הבא על יבמתו סי' י"א:

וכל הני דרבנן. לבר משניות:

סעיף קצ

ה"ג לא אכלי מביעי דההוא מבואה ריב"ל מכרך בהו ועסוק בתורה: 0הדרן עלך המדיר

סעיף קצא

ושאין ידועין מטלטלין. צ"ע מתני' דקתני נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות הוי תיובתא. וצריך לומר בחייה ולפירות אבל מ"מ מכרה קיים אבל לר' יוחנן הכספים נכסי מלוג נינהו ומכרה בטל:

והלכתא כר"י משום דתניא כוותיה. וקשה מאי צריך משום דתניא כוותיה הא בפ"ד דב"ק סי' ד' כתב רבינו וז"ל ונראה לי דהלכה כר"י שהיה רבו של ר' יוסי ברבי חנינא ולא קשה מידי דהך דר"י בר"ח תנא היה שהזכיר קודם ר"י ותרי ר"י בר' חנינא הוו והוי הלכתא כוותיה אי לא דתניא כוותיה דר' יוחנן. ועיין מזה באריכות מה שאכתוב לקמן בפרק הכותב סי' ב':

ואעפ"כ הוא אוכל פירות. וכיון דאוכל פירות מכרה בטל:

לאחר שנודע לו מכרה קיים. אבל לענין אכילת פירות ודאי ליכא לספוקי דמדפליגי לענין אכילת פירות אם נתנה לה הבעל ר"א ורבנן בפ' חזקת הבתים (בבא בתרא דף נ"א.) משמע הא אם נתנה לה אחר מתנה כ"ע מודים דהבעל אוכל פירות. אבל מכ"מ מכרה קיים יש לספק כמו דדחה לעיל דמתני' איירי בחייה ולפירות:

וקתני ילקח בהן קרקע. וכ"ת דהתם נמי איכא למימר דאם מכרה קיים ע"ז מסיים ואזיל כי היכי דתנן נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והתם בנכסי מלוג מכרה בטל: @11ה"ג

וה"ר מאיר הלוי נתן טעם לדבר. וזיל בתר טעמיה דאם נודעו אח"כ לבעל ג"כ לא פריק לה דאמר כיסא נקיטה לה תפרוק נפשה:

סעיף קצב

ולא נהירא לי דאם כן אפילו מקצתן נמי. ויש ליישב דהברייתא דמקצתן לא איירי בהודיעה לעדים. אלא דגבי ברתא צ"ל דהודיעה לעדים כדי שלא תאמר דעתו של אדם קרובה אצל ברתא:

ועוד דאי איכא עדים אמאי בעי רבא לפלוגי בין ברתא. ולשון התוס' ואין נראה דא"כ אמאי פליגי רב ענן ורבא אדרב נחמן פשיטא דלא קנתה ע"כ. אבל לרבינו ל"ק מדרב ענן דסבר אי לא קננהי לוקח ניקנינהו בעל והיא כוונה להבריח ואם יקנה הבעל לא נתקיימה מחשבתה וא"כ בע"כ חד יקנה וא"כ יקנה הלוקח וכמו שפי' ר' שמשון בסמוך:

לא אתי בע"פ ומרע ליה לשטרא. עיין בהג"ה תי' בשם ר"י:

לא היה טועה רב ביבי לקיים המתנה. יש לדחות שטעה משום דלא אתי בע"פ ומרע לשטרא:

והא גילוי דעת מועיל לכ"ע אפילו למ"ד מברחת קנה. דלא תימא דגלי דעתא דקאמר ליה הכי בהדיא ונעזר מהאי דהאיש מקדש דגילוי דעת כזו מועיל לכ"ע מכלל דמברחת אפילו גילוי דעת כי האי אין כאן:

כי ההוא דזבן נכסיה. פרק האיש מקדש (קידושין דף נ') ועיין בפ' יש נוחלין סי' מ"ח:

דאזלינן בתר אומדנא שלא נתנתם לו אלא כדי להבריחה מבעלה ומיד שמת בטלה האומדנא. והאומדנא זו אפי' במתנה במקצת כשכתב בשטר מהיום כל שארצה שלא נתנתם לו אלא להבריח מבעלה וכיון שמת בטלה האומדנא ויחזרו הנכסים לרשותה ודלא כב"ש סי' צ' ס"ק ל"ג שחולק על הטור וכן ויראה מדלא חילק רבינו אלא ש"מ דסמיך בשכתב מהיום לכשארצה שדיניה כמו מתנה בכולה:

פי' מהיום תחול המתנה לכשארצה לקיימה. רבינו אזיל לשיטתיה דמסיק בפ' האומר סי' ז' ע"מ שירצה אבא היינו ע"מ שישתוק או שלא ימחה. והרמב"ם מפ' דהמתנה לא חל מהיום רק כשתרצה ותאמר הן חל למפרע משעת נתינה. דאזיל לשיטתיה דפסק פ"ז מהל' אישות ע"מ שירצה אבא. היינו שיאמר הן. ועיין בהר"ן ונ"מ הפירות שאכל המקבל עד עתה:

סעיף קצג

ואי לא קננהו לוקח כדאמר שמואל דבכולן לא קנה ליקנינהו בעל ומאי הברחה איכא. והרמב"ן מפ' דהקושיא אזלא אברייתא דמהיום לכשארצה. ועיין בהר"ן משום דלא ניחא לפ' כמו שמפרש רבינו מתרי טעמי. חדא. מדלא פריך תיכף על הך דשמואל. ותו. מאי קושיא. אימא שמואל משום הכי אמר. כשבא שטר מברחת לידי אקרענו. משום הך פרכא דס"ל דקנה בעל:

סעיף קצה

כלומר יעשה ממנו קרן וימכר וילקח בהן קרקע. ואבא זרדתא ופירא דכוורי אין גזעו מחליף וימכרו וילקח בהן קרקע. ואמרי לה קרנא קאמרי להאי כללא דמילתא. ולהאי נוסחא קשה הא גלימא אין גזעו מחליף ובסמוך סי' ז' פסק רבינו דמכסי ביה ואזיל. וי"ל דהלכתא כרב נחמן בדיני ורב נחמן ע"כ ל"ל דס"ל כאמרי ליה פירי הוי וכ"פ הטור להדיא:

אבל דבר שאין גזעו מחליף לא יקנה דחשיב כפירי. ולפ"ז פירי דכוורי אין גזעו מחליף לא יקנה דחשיב כפירי. וקשה לרשב"א דמשמע דאמרי לה קרנא קאמרי להך

כללא מדלא נקיט אמרי לה פירי לבסוף עכ"ל תוס'. ונראה לי דלהאי נוסחא אחרינא מ"מ פליגי הני תרי לישני. בכגון שנפלו לה אבא זרדתא ופירי דכוורא דאמרי לה פירא ס"ל דאין מוכרין אותן ואמרי לה קרנא ס"ל דדבר שאין עושה פירות הוא ומוכרין אותן וזה הכלל קאי אמי שנפלו לה כספים שלא יקנה לה בעדם אלא דבר שגזעו מחליף ולא פירי דכוורי ואמרי לה קרנא קאמרי להאי כללא אלא שר"ת מפ' לה דפליגי להאי נסחא פליגי בנפלו לה נכסים ורוצה הבעל לקנות בהם אבא זרדתא ופירי דכוורי. וצריך לדחוק לתרץ קושיית הרשב"א כמ"ש מהר"ם שי"ף בחדושיו. וזהו כוונת תוס' שכתבו ולפ"ה קשה דמפרש כו'. ואין זה סידור נכון דה"ל להסדיר קושיא זו בתר פרש"י ונראה שמשום קושיא זו נאיד ר"ת מפרש"י. אבל באמת על רש"י ל"ק דס"ל דרב נחמן פסק כלישנא דאמרי לה פירא הוא. אלא שהתוס' בא כמתרץ על ר"ת על מי ועל מה נחית ר"ת לפרש דפליגי בנפלו לה כספים וליקח בהם פירי דכוורי ומפני כן צריך לדחוק לתרץ קושית הרשב"א טפי ה"ל לפרש לנוסחא דר"ת דהני לישני פליגי בנפלו לה פירי דכוורי וכדפרישית לדעת רבינו. ע"ז בא כמתנצל דלא ניחא לר"ת לפרש כפי' הקונטרס דעל פ"ה קשה מהא דרב נחמן כו':

סעיף קצו

אמר רבא ומודה חנניא שאם נתגרשה נותנת דמים ונוטלתן משום שבח בית אביה. ניחא להרמב"ם ורש"י דס"ל דלא שייך שבח ביה אביה. אלא בשפחת נכסי מלוג. וכ"כ הריב"ש סי' כ"א. אבל על הטור בסי' פ"ח דס"ל אפי' בולד בהמה נמי נותנת דמים ונוטלת קשה אם כן אמאי אמר רבא הך ומודה דוקא על חנניא:

כגון כפל דולד בהמת מלוג וטובת הנאה דכתובה. וכתבו תוס' שם נראה דבאותו כפל ילקח קרקע והוא אוכל פירות משא"כ בטובת הנאה הכל לאשה ע"כ. וק"ק הא אמרינן לקמן (דף פ"ג) כיון דאכלינהו לפירות פירי פירות מהיכא. הא מצי לאשכוחי כגון שנגנב ולד בהמת מלוג ונמצא הגנב מהכפל צריך ליקח קרקע והבעל אוכל פירות וצ"ע:

מפרש לקמן. שם. וז"ל ב"ש סי' פ"ה ס"ק ל"ח וגם נשמע מהרי"ף אם הבעל מוכר הפירות ולוקח קרקע אז הקרקע שייך לה ואין לו אלא הפירות כי הפירות לא תקנו חז"ל אלא לרוות ביתו ולא לקנות קרקע עכ"ל ולא ידעתי מה רבותא הא כ"ע מודו בזה ובריייתא ערוכה היא לקמן בפ' הכותב:

ומתה האם הולד במקומה. אבל בולד ולד יש להסתפק:

סעיף קצז

פרש"י משום דאיכא שיור עור ונוצה. ונקט עז לחלבה דסתם עז להכי קאי והשתא נשאר לה גוף לשיור וכן באידך לשון הטור והיינו משום דקי"ל כחנניה דלא חיישינן לשמא תמות. ופרש"י דנקט שיור עורה לרווחא דמילתא אפי' לרבנן ובחידושי הרא"ה תמה לפרש"י דהגוף שלה רבא מאי אתא לאשמועינן דהא אפי' רבנן מודו בהא משום דאיכא עורה. (ותו דהא קי"ל כחנניא דאפי' בשפחה דכליא קרנא לגמרי אמרי' פירא דבעל) ולי נראה ליישב דדייק עז לחלבה לאורויי אבל הוולדות ממנה שייכים לאחרים. ואשמועינן בזה דמ"מ אם מתו איכא שיור עורה ונוצה. אבל מהא דרבנן דאמרי ולד בהמת מלוג לבעל לא הוי שמעינן דאמינא דאמרי רבנן דוקא ולד א' לבעל. אבל שאר ולדות לאשה. מש"ה אם תמות הבהמה הולד במקומה ואף אם תמות קודם שתלד עוד מ"מ אוכא שיור עורה. משא"כ בעז לחלבה ואין לה בה בוולדות ה"א משום שיור עורה לחוד לא חשיב מש"ה צריך רב נחמן לאשמעינן אפי' בכה"ג:

כיון דמקום החלב והגיזה קנוי לה הוי חלב של כל יום ויום פירא. כלומר שנשאר לה לקרן אחר מיתת הבעל מקום החלב ואינו דומה להכניסה לו פירות:

אמר רב נחמן עיילא ליה גלימא. עיין לקמן בפרק אלמנה ניזונית סי' כ"ז כ"ח:

סתמא בתוספתא דפרקין. וגם תני לה גבי הלכתא פסיקתא אצל היורד לנכסי שבויין. דתניא התם היורד לנכסי אשתו ונתן עיניו לגרשה אם קדם ותלש מן הקרקעות כל שהן הרי זה זריז ונשכר היורד לנכסי שבויים כו' אלמא דוקא תלש ואכל הא לא תלש לא כר"ש. ותניא לה גבי הלכתא פסיקתא דהיינו היורד לנכסי שבויים. ועיין בפרק המפקיד (בבא מציעא דף ל"ח:)

סעיף קצח

אבל אין האשה יכולה לכוף את הבעל למוכרם כדי שיתקיים לה הקרן. דקי"ל כחנניא דסבר דלמיתה לא חיישינן כמ"ש בסי' ו'. ועוד אף שמתו שלא נשאר כלל מ"מ הוא אומר שאני איני מכלה מה שהכניסה לי. וכמ"ש רבינו סברא זו במה שחולק על הרי"ף בסי' ז' ע"ש:

נפלו לה זיתים וכו' רשב"ג אומר לא תמכור מפני שבח בית אביה. לפי מה שהוכחתי וביררתי בכמה מקומות שרבינו קים ליה כר"י דאמר כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו. כאשר הראיתי לדעת בפ' אע"פ סי' כ"ז עמוד עליו. צ"ל דה"נ קים ליה להלכה כרשב"ג בתרוייהו. ודלא כהטור סי' פ"ה שכתב ומדברי א"א הרא"ש ז"ל יראה

שפוסק בשניהם כחכמים. והב"י השיגו וז"ל איני יודע היכן כתב כן. והב"ח כתב עליו שתקפה עליו משנתו. שמוכח בשלשה מקומות שפסק כחכמים. א' מדכתב לפרש דברי חכמים ואם היה פוסק כרשב"ג לא היה צריך לפ' דברי חכמים. ועוד מדהביא דברי רב נחמן וכו'. ועוד מדהביא ירושלמי ע"ש. ואני אומר שמכל זה אין הכרע דמה שפי' דברי ת"ק אבל אין האשה יכולה לכוף את הבעל למוכרם. זהו הדין קאי נמי לרשב"ג דאמר חוששין לטובתה משום שבח בית אביה אבל בהא שאם היא אומרת למכור אין אנו חוששין לטובתה ואין כופין הבעל למכור וכדפרשתי מלתא בטעמא. וכמו כן הך דמייתי דברי רב נחמן והירושלמי נ"מ לרשב"ג דאפי' בשדה שאינה שלה ואין עושין כדי טפולם מכל מקום לא תמכור מפני שבח בית אביה. ואי לאו דרב נחמן והאי דירושלמי ה"א דרשב"ג קאמר דוקא בשדה שלה ועושין כדי טפולם. ומה שהביא הב"ח סעד לדבריו מדברי רבינו בפרק אלמנה לכ"ג סי' א'. דהתם ה"ק דאי ס"ל דהלכה כרשב"ג מה הוצרך לכתוב אבל לא מכרו לשעה דברי הכל אינן מכורין כיון דרשב"ג סבר דאפילו מכרו לשעה אינן מכורין ע"כ כתב רבינו כן שם דנשמע כן מדברי רמב"ן ע"ש. ועוד דלא שייך נפקותא בדרשב"ג דהא לפי הירושלמי שמפרש דברי רשב"ג מוכח להדיא דס"ל דאפי' מכרו לשעה אינם מכורין וא"כ אין יכולין לטעות בדרשב"ג וע"ש בפירושי ותמצא שדברי כנים ואמתים:

סעיף קצט

ישבע כמה הוציא ויטול. וא"ת אמאי לא חשיב הא בפרק כל הנשבעין עם הנשבעים ונוטלין. וי"ל דלא חשיב התם אלא אותם שאי יכולין לישבע כגון גזלן וחובל דנכרים הדברים שנכנס שלם בביתו ונתקוטטו ויצא חבול. וכן בחנוני אינו יכול לישבע בעה"ב שאינו יודע אם נתן חנוני לפועלים וכן שכיר שאין בעה"ב יכול לישבע לפי שהוא טרוד בפועלים ומש"ה מי שהוציא הוצאות על נכסי אשתו הוי בכלל שכיר דאין האשה יודעת כמה הוציא בעלה. תוס' ב"מ דף ל"ד. דהא אם היא מכחשת וטוענת ברי שלא הוציא כ"כ באמת היא נשבעה ולא משלמת כדאי' במרדכי וכ"פ בש"ע. והא דלא חשיב התם פוגמת כתובתה. נמי היינו טעמא דשכנגדו יכול להשביעה. ולפי מ"ש הרי"ף ורבינו ריש פרק כל הנשבעין כל הני נשבעין ונוטלין תקנת חכמים הן ואפ"ה בעי אשתבועי כעין דאורייתא בנק"ח ולא מהפכינן להו כך הורו הגאונים. בלא"ה לק"מ דהפוגמת והמוציא הוצאות על נכסי אשתו אינם כי אם שבועות דרבנן מש"ה לא חשיב התם:

והיינו שוה פרוטה. דדרך כבוד סגי בגרוגרת. ואכילת בהמה דלאו דרך כבוד צריך פרוטה עכ"פ. והרמב"ם פכ"ג מהלכות אישות פסק כמ"ד דינר משום דכיון דירד הבעל ברשות אית לן למפסק כמאן דמיקל עליו:

שמין לו כאריסי העיר. והיינו בשדה העשויה ליטע ואם אינה עשויה ליטע ידו על התחתונה. ובספרי הרי"ף הישנים הגי' כמוציא הוצאות על נכסי אחר ברשות דמי. כמו שהביא הר"ן. ורבינו השמיט תיבת ברשות. ש"מ דס"ל דבעל הוי בנכסי אשם קטנה כאריס שירד לתוך שדה חבירו שלא ברשות:

סעיף ר

שהאריסין יודעים שהקרקע של האשה היא. אבל אם לא ידעי האריסין שהיא של אשה נוטלין אריסותיהן בכל ענין. וכ"פ בש"ע:

סעיף רא

כיון דאיכא אחריתי. ולדבריו ה"ה דיכול למכור קצת מפירות לשנים מרובות:

היא משמשת לכל בני ביתו כבתחילה. ולטעם זה אינו יכיל למכור קצת מפירות לשנים מרובות:

סעיף רג

אבל בלא גירושין לא היתם מתרצה. אבל אם מתרצה יכול למכור:

אבל מלוה דאיתא ברשות אחרים לא מפקינן. עיין תוס' שמחלקים בין הך דהכא למלוה שהיה ביד אחרים שינתנו לכושל דהיינו לכתובת אשה:

ולא ידענא מאי קשיא ליה וכו'. לפי מה שמסיק רבינו בפ' מציאת האשה סי' ה' דהכי נהיגי האידנא לגבות ממטלטלי דאנן מטלטלי ומקרקעי כתבינן בלאו הכי לק"מ דהדין עמה שיוציאו את כל הנכסים מידו ואפילו מלוה שלו ולא משום חומרא אלא מדינא דהא שעביד לה מטלטלי כמו מקרקעי. וכ"כ ה"ה בפרק כ"ב מהלכות אישות דבכה"ג משועבד לה מן הדין ולא מן התקנה ואפי' הרמב"ם מודה דמוציאין אלא שרוצה לסלק הקושיא מן הרי"ף והוא ס"ל דמצד התקנה זכתה במטלטלי. וכ"פ עוד הרי"ף בפרק קמא דבבא קמא סי' י"ט ע"ש:

לפי שא"א לקיימה אם לא שנעשה מחלוקת. כלומר לא כמו שעלה על דעת הראב"ד דלא מחמרינן כלל תרי חומרי בכתובה. דאי מדינא אפילו טובא נמי. אלא ה"פ לא מחמרינן תרי חומרי כלומר לא מצינו תנא דמחמיר הני תרי חומרי וכדמפרש:

אם לא שנעשה המחלוקת תרי זוגי תנאי ר"מ ובר פלוגתיה. ר"ל להך תנא דברייתא צריך לעשות מחלוקת חדשה ר"מ עם בר פלוגתא דר"מ ס"ל אפי' חוב של יבם משועבד לה. ורבנן פליגי אפי' במטלטלין בעין. וכמו כן לרבי נתן אדפליגי במיניה דידיה ה"ל לעשות מחלוקת לענין לגבות כתובתה ממטלטלי דמוציאין מדר' נתן. אע"כ דר"מ לא פליג אלא במטלטלי מיניה דידיה. ור' נתן לא פליג לענין גביית כתובתה וא"כ האי ברייתא משובשת:

ואפי' אי סבירא לן הלכה כר"מ והלכה כר"נ לא מחמרינן תרי חומרי בכתובה. כלומר דר"מ ס"ל כר' נתן בעלמא ולא לענין גביית כתובה. ור"נ ס"ל כר"מ דגביא ממטלטלי מיניה דידיה ולא לענין שמוציאין מהיבם. ודכוותא אשכחן בתלמודא בפרק מי שמת (בבא בתרא דף קמ"א.) משנתינו אינו יודע מי שנאה ואקשינן ולימא ליה ר"י בן ברוקא היא וסבר לה כר' יוסי. ומשני מי יימר דסבר לה. פי' לא אשכחן דאית לה הני תרתי בירושה לשום תנא:

סעיף רה

מ"ט אשה הקנו לו מן השמים כו'. וקשה לי לפי מה שפסק ב"ש סי' קס"ח ס"ק ד'. אם הניח אביו כדי כתובה תו אין מוציאין ממנו החוב שחייב לאחיו דהא יכול לומר לאו בעל דברים דידי את ומדר' נתן לא שייך כאן מאחר דהניח כדי כתובה ע"ש. א"כ הל"ל לש"ס דהמתני' קמ"ל ובלבד שתהא כתובתה על נכסי ראשון. לאפוקי שאין מוציאין ממנו החוב שחייב לאחיו. אלא ש"מ דס"ל לתלמודא דבכל ענין מוציאין ממנו:

אשה הקנו לו מן השמים. עיין מ"ש תוס' בזה ביבמות ד' ל"ט: 0הדרן עלך האשה שנפלו

סעיף רח

וכן בבבא מציעתא לא חזר ושנה אם מכרה ונתנה קיים לפי שגם בבבא הראשונה הדין כך. וכ"כ תוס' בפרק נערה שנתפתתה (דף נ') ד"ה הבעל. מיהו בתוס' ב"ק דף פ"ח כתבו אף בכותב דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירות מכרה בטל ומ"ש מהרש"א בפ' נערה דהתוס' בב"ק מוקי לה מתני' דהכותב קודם תקנת אושא זה אינו דה"ל לפרש כיון דסתם מתני' רבי סתמיה והוא היה בתר תקנת אושא כמ"ש הוא בעצמו. ובס' ב"ש סי' צ"ב ס"ק י"ב מפרש להתוס' ע"פ דרכו כסתרי דבריהם אהדדי ע"ש. מלבד זה קשה להו מה שסיים תוס' בב"ק ומיהו אם לא כתב אלא דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן לא סגי בהכי

דאכתי בפירות עצמן ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. הא לפום שמעתא דידן לא אמר מוכר פירות ולוקח בהן קרקע אא"כ שיירה ולקחה בהן קרקע א"כ עדיין צריכין לתקנת אושא היכא דלא שיירה ע"כ לבי אומר לי ליישב כ"ז דס"ל דפירות הוי דשלב"ל ולא מהני סילוק אלא אם בן אמר מנכסייך ובפירות אז מהני דהוי כאילו מקני קרקע לפירותיו. כמו שהזכיר בס' ב"ש מסברא זו. והיינו לאביי דמטעם יד בעל השטר על התחתונה אתינן עלה. אבל לרב אשי דאמר להדיא בנכסייך ולא בפירותיהן א"א לומר הכי מש"ה לעיל (דף נ') הוכרחו תוס' לומר דנ"מ אם אמר דין ודברים אין לי בפירות נכסייך אבל בב"ק חידשו שם תי' חדש דאמר דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן דמכרה בטל לאביי דמשני התם אלא מאי אינו דומה למשנתינו משום תקנת אושא. ומש"ה מסיימי בסוף דבריהם ומיהו אם לא כתב כו' דאכתי בפירות עצמן ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות דיד בעל השטר על התחתונה והבעל לא מסלק עצמו מפירותיה כ"א כל זמן שהמה בעין אבל כשרוצה למכרם וליקח בהם קרקע הוא אוכל פירות ושמעתתא דידן אזלא אליבא דרב אשי דלאו אוכל פירות אא"כ שיירה ולקחה בהן קרקע:

ומסתמא נמי מיירי דנפלה בעודה ארוסה. דמה שנפלו לאחר שתנשא לא מהני סילוק דין ודברים כדמשמע בסמוך בירושלמי:

לעיל דף עח. ועיין שם בתוספת ד"ה לא כר"י ולא כר"ח בן עקביא שהם דברי רבינו:

והרמב"ם ז"ל כתב דמסתלק הוא מנכסים שנפלו לה לאחר שתנשא. עיין בהר"ן לשונו שדחה שם תי' תוס' דמתני' דהכא כתנאי דאמרו לו ע"ש:

דכיון דידו כידה אין הסילוק מועיל לדבר שאינו ברשותו. וא"ת אפי' היה ברשותו אין הסילוק מועיל וי"ל דמועיל אם קנו מידו משא"כ כשאין ברשותו אין הקנין חל עליו @11ה"ג

וכן פסק ר"י לעיל בפ"ק. לא מצאתי שם ולא ידעתי מקומו:

ה"ג והרמב"ן ז"ל דחה ראיה זו. עי' במלחמת שהאריך: @11ה"ג

סעיף רי

למי ששטרו מאוחר. אפי' אם שטר כתובת אשה מאוחר כ"כ תוס' דף פ"ב ד"ה לא אשכחן. ותוס' פרק יש נוחלין (בבא בתרא דף קכה) ד"ה ואין וכ"כ רבינו שם סי' י"א וכן משמעות לשון רש"י:

ורב אלפס ז"ל כ' מאי כושל בעל חוב. נראה שלא ניחא בפרש"י דא"כ בין לר"י בר חנינא בין לר' יוחנן הל"ל לחד צריכא כולה כר' טרפון דאי הוי תני פקדון ה"א הא במלוה לית לה לאשה כלום דהוי ראוי כמו בכור שאינו נוטל במלוה:

והירושלמי סעד לפרש"י. כמו שס"ל שיתננו למלוה בעדים. משום ועשית הישר והטוב כגון שיש לבעל השטר מקום לגבות מלקוחות וב"ח בעדים אינו טורף. כמו כן אם האשה מאוחרת ואינה יכולה לטרוף ממשעבדי ובעל חוב המוקדם יכול לטרוף הוא הדין והוא הטעם. ודלא כפי' הערוך בערך כושל ע"ש:

הוצרכנו לפרש דברי ר"ט כו'. י"ל עוד נפקותא כגון בגר שמת ואין לו יורשין והניח אשה ובעל חוב דבכה"ג ר"ט מודה דיתנו לכושל שבהן:

ועבדינן כר"ט ואליבא דר' יוסי בר' חנינא דאיהו קשיש טפי מדרבי יוחנן. ותימה דקשיא דידיה אדידיה דבפ"ד דב"ק סי' ה' כתב ז"ל ונ"ל דהלכה כר"י שהוא רבו של רבי יוסי בר' חנינא כדמוכח לקמן בהגוזל ע"ש. אחר כך מצאתי בס' שו"ת חוות יאור סי' צ". שהניח בצ"ע. וע"ק על רבינו מ"ש דאיהו קשיש טפי מדר' יוחנן דבסנהדרין דף ל"ד אמרי' דר' יוחנן סמכיה לדר' יוסי בר' חנינא. אבל לבי אומר לי דשני ר' יוסי בר' חנינא היו והעד לזה דר' יוסי בר' חנינא בשמעתין קשיש מדר' יוחנן דהזכירו קודם ר' יוחנן ובפ' שור שנגח ד' וה' מזכיר ר' יוחנן קודם אח"כ ראיתי בתוס' בנזיר דף כ"ט דחד ר' יוסי בר' חנינא תנא היה. ונוכל לומר שהיה תנא כמו דאמרי' רב תנא היה אלא שר' יוחנן לא מחזיק ליה לתנא ופליג עליו כמ"ש תוספת בפ"ק דמכילתן דף ח' ע"ש:

יפה כח בעל חוב משום נעילת דלת. קשה לי מה זו ראיה דהלכה כר' יוסי בר' חנינא הא לפי מ"ש תוס' שם ד"ה לאשה דאמימר כמו כן ס"ל כר' יוחנן וע"כ לא פליג ר' יוחנן אלא בלאחר מיתה דלא שייך נעילת דלת. או מטעם דבמטלטלין לא שייך נעילת דלת. וניחא לי שכתב רבינו כן לשיטת הרי"ף שהוא מפרש לכושל שבראיה אפי' אם הב"ח מוקדם וא"כ הרי"ף ס"ל אפי' לאחר מיתה ובמטלטלין כשהיה ביד אחרים שייך ביה נעילת דלת וקושית תוס' לשיטתו לק"מ דאפילו כששניהן שווין פליג ר' בנימין שנותנין לכושל אפי' כשב"ח מוקדם:

שכולן צריכין שבועה. ירושלמי הגע עצמך שפטרום מן השבועה כלומר נימא דעיקר טעמא דר"ע שכולן צריכין שבועה אם פטרום מן השבועה ישתנה הדין ויאמר ר"ע דיתנו לכושל. וע"ז משני זו תורה וזו אינו תורה פי' כו' ובפ' יש נוחלין סי' י"א שכתב רבינו ז"ל ואפילו ר"ע לא פליג אלא משום שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה אבל אי לאו הכי היתה גובה כתובה מן המלוה אין רצונו כשפטרום מן השבועה אלא

ה"ק אבל אי לאו הכי. בלאו האי טעמא זו תורה וזו אינה תורה היתה גובה כתובתה מן המלוה:

ור"ט חבירו היה. כ"כ רבינו בפ"ק דקידושין סי' ל' וע"ש בחידושי:

סעיף ריב

והכי אמרינן גבי חנווני על פנקסו. פ"ק דב"מ דף ג'. והן הן דברי תוספת ע"ש:

סעיף ריג

ולא מהימנא לומר מחיים תפסינא להו במיגו דלקוחין. ובתוס' תירצו דלא אמרי' מיגו למפרע וכ"כ תוס' בב"ב פרק חזקת הבתים (בבא בתרא דף ל'.) גם שם תירץ רבינו תירוץ אחר. משמע דסבירא ליה אפילו מיגו למפרע אמרי':

סעיף ריד

אפכא רבא אשכנגדה. כתב הרא"ה משום קים לן בגוה לא מפקינן ממונא. ורבא דאפכה אשכנגדה שיהא הלה נשבע ונפטר דמוקמינן הממון בחזקת המוחזק:

וגם משמע דרב פפא היה צריך להעיד בעד א'. מדקאמר בהדיה דמר ש"מ דלא היה קרוב ומ"מ צריך אינש אחרינא בהדיה:

ופירש ר"ת כו' אלא אפילו להיפוך שבועה לא הוי כבת רב חסדא. סתם רבינו במקום שהיה לו לפרש לפר"ת במה דאמר רב פפא השתא דאמר רבנן קים ליה בגויה מלתא כגון אבא מרי ברי דקים ליה בגוויה מרענה שטרא אפומיה ונראה דלפי' ר"ת ה"ק כגון שיש למלווה שטר שאין בו נאמנות מ"מ ראוי לו שישבע ויטול מרענא לשטרא והוי כמלוה בעל פה אם אבא מרי ברי מעיד עליו שהוא חשוד שיהא כנגדו נשבע ונפטר.

וחזינן לגאון לשון הרי"ף:

סעיף רטז

מילתא דלא שכיח. לומר אימר מציאה מצא או אינש אחרינא נתן לו מתנה טמירתא:

סעיף ריח

דשלשתן עומדין במעמד אחד ומחל המלוה ללוה שיעבוד גופו. אף על גב דאנן השתא לפי' ריב"א ור"ת קיימינן. דס"ל דמעמד שלשתן קנה בע"כ של לוה היינו אם הלוה עומד במעמד שלשתן אבל מכל מקום אמדינן דעתיה כאילו משתעבד לשני משעת הלואת

המעות דעכ"פ אי אפשר להקנות לשני מבלעדו אלא כשהם שלשתן ביחד. משא"כ בהך דינא דהראב"ד יוכל למכור השטר לשני בלתי ידיעתו לכך אנן סהדי דאין הלוה רוצה שיהא גופו משועבד לשני:

אנן סהדי דאין הלוה רוצה שיהיה גופו משועבד לשניהם. וא"ת נימא שכתב לכל דאתי מחמתך על שיעבוד גופו והתנה עם המלוה דבזה שמוכר שטר לשני מחל לו שעבוד גופו וחל שעבוד גוף הלוה לשני משעת מתן מעות. וי"ל דבאמת אם התנה כך אפשר דמהני אבל סתירת רבינו על הראב"ד מנא ליה להמציא הך דינא שבדברים אלו שאמר לכל מאן דאתי מחמתך שהיה כוונתו על שיעבוד גופו דממעמד שלשתן אין ראיה כמו שיבואר:

פי' כשארצה להשתעבד יחול שיעבודי מעתה. ולפי זה מעמד שלשתן אין חל בע"כ של לוה וכיון שעומדין שלשתן כא' ונתרצה הלוה חל שעבוד משעת מתן מעות משא"כ בהך דינא דהראב"ד יכול המלוה למכור אותו שטר בלי ידיעת ורצון של הלוה. ומכאן סתירה גדולה לש"ך בח"מ סי' ס"ו ס"ק פ"ו שרוצה להסיב דעת הראב"ד לדעת הרשב"א דהא דמתנה לכל דאתי מחמתך הכי משמע לכל דאתי מחמתך שאתרצה לו ובידיעתי ע"ש שהאריך. ונעלם ממנו דברי רבינו במקום הזה דבכה"ג לא פליג רבינו אדברי ראב"ד ובש"ע שם שכתב וי"א שאעפ"כ יכול למחול הוא דעת רבינו ואם התנה ע"מ שירצה אייר דיעה ראשונה שהוא הראב"ד ובזה לית מאן דחולק ע"ש:

פירשו התוספת. בתו' שלפנינו אינו. אבל רבינו הביא שם לשונם בסי' י"ז ע"ש: @11ה"ג

וי"ל דלהא ליכא למיחש שאם שתק הבעל כו'. לשון התוספת פ"ק דמציעא דף כ' ד"ה ש"מ מתוקן יותר וז"ל וי"ל דליכא למיחש שמא מכרה במעמד שלשתן דאי ליכא עדים שמכרם הבעל והאשה יכפרו המכירה ואי איכא עדים נשיילינהו היכי הוי אם אומרים שנתרצה הבעל או שתק א"כ מודה שהשובר שקר ואם מוחה שאומר כבר פרעתי לה א"כ השובר נעשה קודם המכירה ואינהו דאפסיד אנפשייהו עכ"ל. וזה כמו כן הוכחה לדברינו שנעלם מן הש"ך בסי' הנ"ל דברי רבינו אלו שאם כדבריו שדעת הראב"ד לכל דאתי מחמתך בידיעת וברצון של הלוה אם כן אין סתירה לרבינו על הראב"ד מהא דפ"ק דב"מ דאם יש עדים שנתרצה הבעל או שתק מודה שהשובר שקר ואי ליכא עדים יאמר הבעל שהמכירה נעשה שלא בידיעתו וברצונו:

שגם כאן צריך לפרוע המוחל ללוקח דמי הנייר כו'. וצריך להחזירו ללוה כי הוא נותן שכר הסופר. ורשב"א חולק עליהם מהא דפרק האיש מקדש (קידושין דף מ"ח) לימא כתנאי התקדשי לי בשטר ר"מ אומר אינה מקודקת וכו' האי שטרא ה"ד אילימא

שטר חוב דאחרים קשיא ר"מ אדר"מ ואי כדבריהם דרבנן אדרבנן נמי קשה דאמרי אינה מקודשת בשאינו שוה פרוטה משום דשמואל ולא סמכה דעתה דחייש דלמא מחיל א"כ אפילו שוה פרוטה נמי היכי אמרי רבנן שמין את הנייר והרי אם ימחול הבעל אף היא צריכה להחזיר את הנייר זה תורף קושייתו הובא בהר"ן. ולי לק"מ בשלמא לענין גוף החוב לא סמכה דעתה דהבעל יעשה קנוניא וימחול להלוה. משא"כ כששטר שוה פרוטה דעתה מתחלתה היה על הנייר בזה וודאי סמכה דעתה דיניח לה השטר או יתן לה שוה פרוטה ועי"ל דלאוקמתא קמייתא דטעמא דרבנן דאינו מקודשת שמין לה השטר ולא כתב לה קני לך אוהו וכל שיעבודיה ולא אמרי' שימחול להחייב אלא דלא קנתה גוף ההלוואה אבל הנייר קנתה ומש"ה פריך לר"מ אדר"מ לכל האוקמתות:

סעיף ריט

פירוש וליכא חד מנייהו דקדים לבעל חוב מסלקינן לה בזוזי. הא כתובת אשה קדים לדידה מסלקינן בזוזי והיינו טעמא דהנדוניא שהכניסה לו דינה ג"כ בזוזי וכיון שהיא מוקדמת בזמן עשו חכמים ע"ד פשר שתגבה היא מזוזי. ועיין בב"ח ובס' ב"ש:

איכא שודא דדייני בהא מלתא כו' דיותר ממה שהאיש רוצה. ס"ל שודא כפי' ר"ת למי שהדיין רוצה דאי כפרש"י שאומד דעת הנותן לא שייך טעם דיותר ממה שהאיש כ"א לבי דינא דראוי להשגיח מפני נעילת דלת על ב"ח. ועי' מ"ש נקמן בפ' מי שהיה נשוי סי' י"ג: @11ה"ג

ולא קא משני בשני שטרות וכו' קשה אימא משום הכא לא משני הכא בשני שטרות משום דאיירי בכל גוונא בין בשטרי מכר ובין בשטרי הודאות והלוואות ומנ"ל להרי"ף דאיירי דווקא בשטרי קרקעות וקושיא זו מצאתי אחר כך בהר"ן לקמן בפרק מי שהיה נשוי ע"ש. ונ"ל להתיר קשר זה על פי מה שנדקדק עוד בהוכחה ראשונה מדלא אותביה ממתני' שמעי' דלא פליג שמואל אמתני'. אימא מש"ה לא פריך מתני' דידע לתרוצי מתני' מני ר"מ היא אבל מברייתא פריך מכח סיפא. וכ"ת דס"ל זה להרב אלפס לדוחק אם כן לדבריו עדיין קשה מה מותיב מברייתא טפי ממתניתין אימא דהברייתא איירי בהודאות והלוואות אלא ש"מ דסמך על הסיפא דקתני זה שמסר לו קנה משמע דאיירי בשטרי מכר. ע"כ לבי אומר לי דהרב אלפס דייק בלישניה ומסתייע נמי הך סברא וכו' ולא כתב ועוד כמו באינך. משום דלא מייתי מפ' חזקת הבתים אך לאלומי ראיה ראשונה. ובממ"נ אם ניחא לך לומר אף על גב דאמר סתם שני שטרות היוצאים ביום א' דאיירי בהודאות והלוואות לחוד א"כ ראיה מחזקת הבתים ראיה אלימתה. ואי לא ניחא לך בהא אם כן

הראיה מפ' מי שהיה נשוי טוב וליכא לאקשויי לדברי רב אלפס מאי מותיב מברייתא טפי ממתני' מדקתני סתמא משמע דאיירי בין בשטרי מכר בין בשטרי הלוואות. אבל קשה עדיפא ה"ל להוכיח דהך דשני שטרות לא איירי בשטרי חובות דא"כ תקשי ליה לשמואל הך מתני' דהמחליף פרה דיחלוקו וי"ל דה"א הך דהמחליף אפשר למיקם עלה דמלתא משום הכא לא אמרי' שודא משום עיוות הדין אלא יחלוקו אבל בדבר שאין דררא דממונא מודה שמואל לרב נחמן דאמרינן כל דאלים גבר:

ה"ג ודררא דממונא למר לא קאמר שמואל דעבדינן בזה שודא דדייני ועוד אי לאו דשני שטרות דבעל חובות היוצאים כו': @11ה"ג

אשה רוצה להנשא. ע"כ דברי הרי"ף:

ה"ג בפ' מי שמת (בבא בתרא דף קנז:)

סעיף רכא

וכיון דמשעבדי נכסים נתחינן לנכסיה. דשיעבודא מן התורה אף על המטלטלין שלו. והא דאמר רב פפא פריעת ב"ח מצוה אע"ג דסבר שיעבודא דאורייתא נראה לי דס"ל לרבינו היינו מקרא דיוציא אליך העבוט החוצה. ובזה נסתלק קושית הראב"ד מהרי"ף ורבינו בפ' גט פשוט סי' מ"ט דמסקי שם דרב פפא ס"ל שיעבודא דאורייתא מהא דאמר רב פפא בשמעתין פריעת ב"ח מצוה. היינו מקרא דיוציא אליך. והיו כייפינן ליה על מצוה זו עד שתצא נפשו אם מבריח מטלטלין או תולה מעותיו בעובדי כוכבים:

סעיף רכג

בצידי רה"ר מהו. אבל ברה"ר פשיטא ליה דלא הוי מגורשת והיינו בדלא אמר לה מעכשיו. אבל במעכשיו אפי' ברה"ר ספק מגורשת. כמו שפסק רבינו בפ' האומר סי' ג' לענין קידושין דספק קידושין הוי דמספקא לן אם אמר הרי זה גיטך מעכשיו ואל תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום. אי תנאי הוי אי חזרה הוי:

סעיף רכד

מודה הוא דלענין מקני קני. ויש לדקדק דהא רב אשי התם לא ניחא ליה לחלק בהך סברא. וי"ל דרב אשי נמי ס"ל דר"א מודה דלענין קנין צידי רה"ר חשיב כסימטא אלא דנאיד מהך שינוי'. דניחא ליה לאוקמיה הך ברייתא מגרר ויוצא אליבא דחכמים. וע"ק מאי צריך להך דאלו נערות. הא קי"ל כרבנן דפליגי עלה דר"א וי"ל דהא ע"כ רמי בר חמא ס"ד אף על גב דרבנן לענין שבת ס"ל צידי רה"ר לאו כרה"ר לענין קנין איכא למימר דלא

קני. וא"כ אין מזה ראיה לקבוע הלכתא כלישנא בתרא מש"ה מייתי הך דפ' אלו נערות דמסיק שם דעדיפא קנין כיון דלא שכיחי רבים חשיב כסימטא. ור"א לא פליג אלא לענין שבת דזימנין דדחקי בה רבים. ואם כך לדידן דקי"ל כחכמים לענין שבת ק"ו לענין קנין. וא"ת התם לא קני אלא לענין להתחייב באונסי. ויש לומר דהא רב אחא דייק הוצאה דומיא דהגבהה. מה הגבהה דאתיא לרשותיה אף הוצאה. שמע מינה דקני מכל מקום:

סעיף רכו

ומשמע דרבנן מודו דעל ידי גלגול מגלגלין. למימר דפליגי כולי האי ר"ן:

מתני' כתב לה נדר ושבועה. פי' לכולי בבי דמתני' זו. עיין מ"ש רבינו בסמוך סי' כ"ט:

ומשמע שאם היא חיה שאין הלקוחות גובין עד שתשבע היא בעצמה ול"ל דמש"ה פירש"י ונתגרשה ומתה דאם לא מתה אין מקום להשביע לקוחות כיון שנתן לה פטורים והיא עומדת ואומרת שלא נפרעתי דא"כ קשה היכי קתני במתני' אבל משביעין באי כחה הא מצינו דבאי כחה גובין בלא שבועה כגון שהיא חיה אע"כ דכשהיא חיה צריך שתשבע היא בעצמה ובלי פי' רש"י ה"א דבאי כחה לא קאי בנתגרשה ומתה אלא בכל גווני בין חיה בין מתה קתני שאין משביעין אותה ובזה מיושב תמיהת הב"ח בסי' צ"ח ס"ק ג':

יפסידו הלקוחות. אם אין לה לשלם הא יש לה לשלם צריכה להחזיר להם דמי זבינא כ"כ רבי' בפ"ק דב"מ סי' מ"ח:

וכן מסתבר. כתב הרמב"ן מילתא בטעמא דאם היא בחייה איך ישבעו הלקוחות דשטר זה אינו פרוע הלא למחר תאמר שהיא פרוע ומהימנא מיגו שיכולה לחזור ולמחול וכן הדין במלוה כדאיתא בח"מ סי' ס"ו סעיף י"א. הלכך צריכה היא או המלוה לשבע בעצמם:

וה"ה כולהו. אפילו נפרעת שלא בפניו כמו שמסיק רבינו לקמן סי' כ"ח:

הא תנא ליה רישא. היינו הא דתנן הלכה מקבר בעלה לבית אביה כו' אין היורשין משביעין אותה. אבל הא ל"ק ליה אמאי תני לה רישא הא קתני ברישא דרישא נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי אין יכול להשביע לא הוא ולא יורשיו. משום דאיכא למיטעי ברישא דרישא קאי אשבועת פוגמת אבל משבועת אפטרופסות לא פטרה להכי קתני אין היורשין משביעין אותה אפי' על האפטרופסות שנעשה בתיי בעלה:

ורב האי גאון תי' כו' אפ"ה אין יורשין משביעין אותה. וראיתי בס' מגיני שלמה ויש לתמוה מאד. דהא מדר"ש לקמן (דף פ"ח) מוכח דר"א ומחלוקתו ס"ל דמשביעין אותה

על האפוטרופסות ע"כ. ואין מקום לקושיא זו דהא תוס' כתבו שם דהאי דנקט ר"ש אין היורשין משביעין אותה לאו דוקא דה"ה הוא עצמו דהואיל דבאפטרופסות בחיי בעלה מיירי מה חילוק ואיידי דנקט ברישא דמלתא תובעת כתובתה יורשין משביעין אותה דהתם יורשים דווקא תנא נמי סיפא יורשים. א"כ בהא פליגי עם ת"ק ור"א דהמה ס"ל דהבעל משביע אותה: **ודע** דלרב האי דע"י גלגול משביעין אותה דלא עדיפא מאפטרופוס דעלמא דמשביעין אותו ע"י גלגול אף אחר שחלקו דהא לא פטרה בפירוש ודלא כב"ש סי' צ"ח ס"ק י"ב. ומה שרוצה להביא ראיה לדבריו דהא קתני במתני' ואם נעשית אפטרופסת היורשין משביעין אותה על העתיד ואין משביעין על העבר ש"מ אף ע"י גלגול אין יכולין להשביעה דהא היא חייבת שבועה על להבא וכו' ע"ש. ואין זה ראיה דבאמת ע"י גלגול משביעין אותה. והא דקתני שאין משביעין אותה על העבר בפני עצמה. ונ"מ אם היא אומרת על העתיד איני רוצה לישבע והריני משלם שאין יכול לגלגל דדוקא בטענת ודאית צריך לשלם הכל או ישבע על הכל אבל לא בטענת גלגול ספק כמו ההכא כ"כ הש"ך בח"מ סי' צ"ד ס"ק ט' בשם ה"ה ולח"מ והמחבר ע"ש:

דכיון דלא השביע הבעל בחייו מחל לה השבועה. זהו שבועת אפטרופס. אבל שבועת פוגמת או עד אחד אין הבעל יכול להשביע אותה אלא כשהגיע הזמן לגבות הכתובה. בשבועות אלו לא אמרי' שמחל לה והיורשין משביעין אותה:

וכן מוכח בתוספתא. פ"ט. ובתוספתא שלפנינו אין ראיה דהא לא פטרה מן היורשים. אלא דט"ס שם וצ"ל אין לי וליורשי עליך ועלה קתני במה דברים אמורים דהלכה כו' ש"מ דהך בבא אהך שפטרה קאי:

סעיף רכז

כדפרישית. מה שתירץ לעיל בשם ר' שמעון מנרבונ"א:

וכן פסקו ר"ת ורב אלפס. אמנם לפי מה שמביא הר"ן וטור דרב אלפס ס"ל כשיטת רב האי א"כ לדידיה איכא למימר דמגלגלין על בין מיתה לקבורה דהא לשיטתו אין משביעין על העבר לא קאי אגלגול. וכמו שהצעתי לעיל בשיטת רב האי:

סעיף רכח

אפוגמת כתובה. ע"כ לשון הרי"ף:

ומיהו היכא דפטרה בהדיא מן היורשין מודה אבא שאול. דאבא שאול לא פליג אתנא דמתני'. מדלא קאמר נמי אבל מה אעשה אפילו היכא דפטרה בפירוש מן היורשין:

ובהא פסיק רב נחמן כאבא שאול. לאפוקי מדשלח ר' זכאי למר עוקבא ואינך אמוראי אבל לא לאפוקי מתנא דמתני' איצטריך כי הם לא פליגי אהדדי ומר אמר חדא ומר אמר חדא:

מיהו ר"ת פסק כאבא שאול אפילו פטרה בהדיא מן היורשים וכן דעת תוס'. ועל שבועות אפטרופסת צריכה היא לישבע שמא התפיס לה בעל צררי או תפסה מעצמה וזה נכלל באמרו הבא לפרע מנכסי יתומים צריכין לישבע. ואפי' בלא גלגול. אבל ליכא למימר כיון דפטרה בפי' מודה דאין יכולים להשביע. אלא ע"י גלגול משביעין אותה. דהא מסיק רבינו לעיל בסי' י"ח בשם ר"ש נרבונ"א דהיכא דפטרה בפי' אין יכול לגלגל. אע"כ צ"ל דכנגד היתומים לא מהני הפטור א"כ בלי גלגול צריכה לישבע. זהו שיטת רבי' לר"ח. אבל הריטב"א בתשובה הביא ב"י שיש לו שיטה אחרת מה דס"ל לר"ת בזה ע"ש:

ה"ג וכן דעת התוס' ודעת ר"ת ז"ל. עי' בתוס' דף פ"ח ד"ה לאפוקי:

סעיף רכט

דאמר לי' אנא אהימנותא דכתב לי סמכי. וא"ת אימא כ"ז שהמלוה חי נתן לו נאמנות דידע שלא יוכל להעיז לפניו אבל נגד היורשים לא נתן לו נאמנות מפני שמשקר שיכול להעיז. וי"ל דהלוה טוען ע"כ הימנותא דידי אפי' נגד היורשים מדלא כתב כשיאמר לי דהשטר פרוע יהיה נאמן. א"נ כיון דהלוה מוחזר אמרי' יד בעל השובר על העליונה. ולפנינו תראה עוד מזה. אבל ע"ק מכ"מ ה"ל למיקרעיה או למבתב תברא שאז היה פטור אפילו משבועה אבל נאמנות אינו מועיל אלא לבטולי שטרא. וי"ל דמשבועה ליפטר אי אפשר לו לברוח דאף אם יש לו תברא עדיין יכול לתבוע לו בע"פ ולהטיל עליו שבועה:

ואשכחן נאמנות כי האי גוונא. הוצרך לזה דאי לא אשכחן כהאי גוונא. כיון דנאמנות כתוב לפנינו בשטר ואפילו בלא שבועה האמין לו. ע"כ צ"ל שהי' שוטה בדעת ששבק הנאמנו' ביד המלו' ואי בעי גניז ליה:

אמרי' יד בעל השטר על התחתונה וא"ת דלגבי מוחזק לא אמרינן יד בעהש"ט על התחתונה כמ"ש בטח"מ סי' מ"ג סעיף ח'. וי"ל דשאני הכא דאנן סהדי שלא נתן נאמנות למפטר משבועה כיון שהנאמנות ביד המלוה שמא יגנוז מלוה את השטר ויתבע אותו בע"פ ועיין בש"ך בטח"מ סי' ע"א ס"ק מ"ה ובסי' מ"ב ס"ק י"ז: @11ה"ג

ואני אומר שלא אמר אביכם מעולם. והא דקי"ל דטענינן ליורש. היינו בדבר שנאמן האב בלי שום נאמנות דיליה. מה שאין כן הכא שלא היה נאמן אלא מפני שהאמינו:

סעיף רל

והא נמי דכוותה. ע"כ לשון הרי"ף:

דמפליג בין ירתי ללקוחות. ולא מפליג בלקוחות בין קדם הנאמנות ללקוחות:

וכן כתב ר"ח: עיין מה שכתבתי בזה לקמן סימן כ"ט:

ואפשר דטעמם משום דחיישי' לקנוניא. וכן כתב הרמב"ן בספר המלחמות. וכל זה נראה לדעתם שחשו לזה בדורותם מסברת נפשייהו. אבל מדינא דהש"ס לא חשו תכמים לפרעון ולקנוניא אלא היכא דאיכא ריעותא דנפילה:

אלא אפטרופס שמינה על נכסיו. כ"כ הרמב"ן. וסיים עוד מדלא קתני בתוספתא ואלו הם הבאים ברשותו כל שמכרו ונתנו להם:

סעיף רלא

איבעיא להו פוגמת כתובתה בפחות משוה פרוטה. שינה מקומה כי בהסדר האיבעיא זו קודמת להך איבעיא דהפוגמת בעדים כ"ה בהש"ס וכן נראה מלשון רבינו. והרי"ף לא הביא כלל איבעיא זו וכתב הר"ן שסמך לו על סתם משנתינו:

כיון דלפי דבריה השטר אינו כלום ולא אמרי' מיגו לאפוקי ממונא. דקדק בזה רבינו דבשטר מעליא אמרינן אף מיגו להוציא מכאן סתירה לבעל הש"ך ח"מ סי' פ"ב בדיני מיגו סעי' ע"ו שכתב דהא דאמרי' דבשטר מעליא אמרי' מיגו להוציא היינו בשטרי מלוה מצד שהיה ממון שלו והוי מיגו לאחזוקי בשלו. משא"כ בשטר כתובה אי לאו דחייב לה בעלה בכתובה לא היה חייב לה כלום ע"ש:

סעיף רלג

והיכא דאינו יכול לשבע משלם. וה"ה הכא אי הוי שבועה דאורייתא ושניהם חשודים חזרה שבועה למחויב והבעל אין משלם. אבל שבועה דרבנן אם הוא חשוד אינו משלם וה"נ אע"פ שאינה יכולה לשבע משלם הבעל:

אבל לא בשבועת המשנה אמרי' תקנתא לתקנתא עבדי. ומ"ה ניחא לרבינו נ"מ בין שבועה דאורייתא לדרבנן כששניהם חשודים ולא כתב בפשיטות וכגון שהאשה חשודה ובדאורייתא עבדי תקנתא לתקנתא ובדרבנן לא עבדינן והיא נוטלת בלא שבועה דבשבועת המשנה עבדי נמי תקנתא לתקנתא ועוד וכו':

אבל בדמחייב תובע שבועה לא מצי לאפוכי עליה דנתבע. וקשה הא בלאו הכי לא מצי לאפוכי דהא יש לבעל עד המסייע ופטור מן השבועה לגמרי וכ"פ רמ"א בסי' פ"ז.

ועפ"ז אמרתי ליישב מה ששינה רש"י פירושו בכאן דנ"מ לנקוטי חפצא ולא פירש דנ"מ להיפך שבועה דכיון דעד מעיד שהוא פרוע פשיטא דלא מהפך ליה דהוי עד המסייע. וצ"ל דהרי"ף ורבינו ר"ל דליכא נ"מ לעניין היפוך אפילו לדרמי בר חמא קמייתא בפוגמת כתובתה אבל התוס' כתבו נ"מ לענין היפוך אפילו בעד א' מעיד שהוא פרוע צ"ע אח"כ מצאתי בש"ך סי' פ"ז ס"ק ל"ה שצידד לומר כיון דהעד יועיל לחייב דבלא העד לא יתחייב שבועה א"כ יוכל להפך אח"כ אותה שבועה עצמה ולא יועיל העד לפטור שהרי כבר העיד לחייב שבועה ע"ש אין דבריו מוכרחי' כמ"ש דהרי"ף ורבינו כותבי' דליכא נ"מ אפי' לדרמי ב"ח קמייתא. גם מן הסברא אין נראה: @11ה"ג

סעיף רלה

ועוד דלא קתני האשה הנושאת והנותנת בתוך הבית כשתובעת כתובתה. בס' דרך תמים בהגהותיו להרי"ף מוחק זה. ולא כן עמדי דלפי הבנתו קשה האי לישנא שכתב הרי"ף ולא מצי למימר דהאי אשה אלמנה היא. מה איריא אלמנה דהא בחיי בעלה נמי מצי איירי כשתובעת כתובתה אלא האמת יורה דרכו דבתחלה אמר ולא מצי למימר דהאי אשה אלמנה דמורי התירא דטרחא קמי יתמי כמו שהזכיר רבינו בסמוך בשם ר"ת ואח"כ כ' ועוד דלא קתני האשה הנושאת ונותנת בתוך הבית כשתובעת כתובתה. רצונו לסתור תירוץ הר"ת בסמוך דמוקי כשבאתה לתבוע כתובתה:

ובהא פסק לעיל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים א"כ הלכתא נמי בכולי מילתא כר"ש. אמנם הרב אלפס לשיטתו אזיל לעיל בסי' כ' דר"ש בסיעת אבא שאול אמר ולא כאבא שאול ע"ש א"כ בכולי מילתא לית הלכתא כר"ש:

סעיף רלו

או בטענת שמא ע"י גללול. דמגלגלין טענת שמא כשיש רגלים לדבר:

אינו יכול להשביעה בטענת שמא כ"ז שאינה תובעת כתובתה. אע"ג דאפוטרופסים דעלמא נשבעין בטענת שמא. אשה שאני דתשבע לבסוף כשתתבע כתובתה. כדקי"ל לקמן בפ' שני דייני גזירות סי' א' כחנן דאמר תשבע לבסוף:

אבל אם גרשה והיא תובעת כתובתה משביעה על הכל. על אפטרופסות ועל פלכה ועל עיסתה. אע"ג דבגרושה לא שייך התפסת צררי. מ"מ משביעין אותה שלא תפסה משלו בעצמה וע"י כך מגלגלין הכל עליה. ודלא כמהר"מ שהביא בשם המרדכי דהיכא שייחד לה קרקע דלא חיישינן להתפסת צררי שאין להשביעה שמא מעצמה לקחה

ממון בעלה דאין השבועה באה בשביל כתובה ע"ש ודלא כב"ח סי' צ"ז ס"ק ב' שכתב דלשיטת הרא"ש דפסק כר"ח ורבינו תם דהלכה כר"ש דבטענת שמא אפילו מינה אותה אפטרופסת אינו יכול להשביעה אלא כשתובעת כתובה דמשביעין האלמנה מספק שלא אתפסה צררי דאז יוכל להשביעה אפי' על שמא תפסה מעצמה משלו מדין גלגול ומכ"ש דיכול להשביעה על אפטרופסות. אבל כשאינה צריכה לישבע על התפסת צררי אין משביעין אותה על טענת אפוטרופסות וכ"ש שאין משביעין אותה שלא תפסה משלו אא"כ בטענת ברי וכמ"ש המרדכי עכ"ל. ונעלם ממנו מ"ש רבינו כאן דבגרושה משביעין על הכל ומה שהביא הב"ח ראיה ממ"ש רבינו בשו"ת ריש כלל פ"ה. אפשר רבינו כתב כן לשיטת הר"ם וליה לא ס"ל. וכעת אין התשובה בידי. ועיין בכללים. ולצורך זה כתב ג"כ הטור שם אבל אם גרשה ותובעת כתובתה משביעה על הכל אע"ג דבגרושה פתח בריש הסי'. מ"מ הוצרך לכתוב שוב להדיא אם גרשה דאי כתב סתמא אבל אם תובעת כתובתה משביעה על הכל ה"א דקאי דווקא באלמנה שמשביעין אותה על התפסת צררי. קמ"ל דאפי' בגרושה משביעה שמא לקחה בעצמה ומגלגלין הכל עליה. והב"ח שם האריך ביישוב הטור. ותורף דבריו דהטור מפרש הא דקתני רישא כשתובעת כתובתה היורשין משביעין אותה לרבותא ולא מיבעיא בעל ע"כ. מלבד מה שצריך לדחוק דהא קתני ר"ש כשתובעת כתובה לא קאי כשפטרה משבועה דאל"כ הבעל היכי יוכל להשביע מדקמשני רב פפא לאפוקי מר"א ומחלוקתו אכולי מלתא קאי והדר מאוקמתיה דאביי דקמפלגי בפלוגתא דאבא שאול ורבנן. קשה היאך אפשרלפרש כוונת הטור כך דהא מביא דעת ר"ת שפסק כר"ש וכל כחו דכיון דאוקמיה כל זמן שתובעת כתובתה דקאמר ר"ש כאבא שאול ובהא פסקינא לעיל כאבא שאול. וא"כ הלכתא נמי בכוליה מלתא כר"ש. ש"מ דס"ל להטור דפליגי ר"ש ות"ק בפלוגתא דאבא שאול ורבנן ודוק בכל זה:

ונראה דבריהם וראיותיהם. לעיל סי' כז:

ואגב פטור זה בקשה לפטרה אף אם הושיבה חנונית. והא דהקשה הש"ס מי הות ידעה שיתן לה פטורים על האפוטרופסות. לפי דס"ד דאינו פוטרת אלא משבועת אפוטרופסות. אבל לפי המסקנא דנותן לה פטורים אפוגמת ונפרעת שלא בפניו מסקא לה על דעתה שיתן לה פטורים על אפטרופסת נמי: @11ה"ג

שבאו מכחו. כלומר במקום שהתשלומין בא מכיסו והוא הנתבע:

ואף לדברי המפרשים וכמו שמסיק רבינו בפ"ק דמציעא סי' מ"ח: @11ה"ג

סעיף רלז

בגרושה מפרשא הך בבא. דאז מורשת ליורשים ממון שאין עליו שבועה דהא בעל פוטר אותה משבועה:

ואף אם פגמה כתובתה מן היורשין כו'. פי' אפי' אם מת הוא ופגמה כתובתה מן היורשין שאמרה להם קבלתי מידכם החצי או היא מתה ויורשיה פגמו כתובתה שאמרו לבעל קבלנו מידך החצי. או אפילו יורשין מן היורשין כגון שמתו שניהם ויורשיה אמרו ליורשיו קבלנו מידכם החצי. ואשמועינן בזה שלא תאמר שבועה אין לי וליורשי כו' ה"ק אם היא בעצמה תפגום כתובתה או יורשיה יאמרו שהאשה קבלה מידו החצי יהיו פטורים מן השבועה. אבל אם יאמרו יורשיה שלאחר מיתתה קבלנו אנחנו החצי מידו או מיד היורשין וכ"ש יורשיה מן היורשין מזה לא פטרוהו קמ"ל דמזה נמי פטרו אותן: @11ה"ג

ומיהו טוב להשביעה אפילו אחר הפטור כדברי ר"ח. וכ"כ הטור והקשה ב"ח סי' צ"ח ס"ק ט' וקשה שהרי בסמוך כתב ע"ש ר"ח דאפי' פי' לי וליורשי לא מהני כלל אם לא קנו מיניה ע"כ. וכן יש להקשות קושיא זו על רבינו שפוסק בסמוך כאבא שאול דאפי' פטור בפי' לא מהני. וע"ש שהאריך בדחוקים. ולי לק"מ דלקוחות שאני כיון דלקחו אחר הפטור אבא שאול נמי מודה דמהני הפטור דהיא אומרת למה לקחת שיעבודי וידעת שהבעל פטר אותי משבועה. מה שאין שייך לגבות מהיתומים שהם אמרו הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה:

ואבא שאול פליג אמתני' וכו והילכתא כוותיה. והא דהאריך רבינו ומפ' המשנה דנ"מ לשיטת רב אלפס ודעמיה כתנא דמתני'. וגם לענין לקוחות נ"מ לפסק רבינו וכדפרשתי:

סעיף רלח

וכן בעל חוב שהוציא ש"ח ואין עמו פרוזבול לא יפרעו. ולית הלכתא הכי כמ"ש רבינו בפרק השולח סי' כ' ע"ש: @11ה"ג

סעיף רלט

והן של מכר או מתנה. פי' באחריות ועיין לעיל פרק הכותב סימן ה':

סעיף רמ

אלא מנה ומאתים. משמע דבין גר בין קטן אם נשאה כשהיא בתולה יש לה מאתים. וקשה הא עכשיו בעולה היא וצ"ל כיון דכתובתה בידה ה"ל להתנות דלא יתן לה כי אם מנה וכל שלא התנה תנאי ב"ד שתגבה מאתים. אבל בחרש או שוטה שנשאו נשים ואח"כ נתפקחו או נשתפו איכא למימר דבזה לא תקנו ואין להם אלא מנה מדלא תני להו במתני' וכ"פ בשו"ע סי' ס"ז. והרמב"ם פסק דבגר אין לה אלא מנה:

וממשעבדי לא גביא דהוי ליה שטר מוקדם. וקשה תיפוק ליה דהאי שטרא חספא בעלמא הוא. וי"ל משום קטן צריך האי טעמא. משמע מזה דלא גבי כלל ממשעבדי אפילו לאחר שהגדיל וכ"ה ברמזים ומ"ש בטור ממשעבדי שמוכר בקטנותו אין טורפין ט"ס הוא כמ"ש הב"ח: 0הדרן עלך הכותב

סעיף רמב

ויש מן הגאונים דאמרי שאפי' בחיי השניה נוטלין. וק"ק א"כ אמאי קתני בשתי ברייתות בפלוגתא דבן ננס ור"ע ור"ש ות"ק אם מתה השני' ה"ל למתני רבותא יותר שאפי' בחיי שניה נוטלין כתובת בני דכרין:

ולא דמי למועטין ונתרבו דמיבעי' לי'. פי' בסמוך מיבעי ליה מועטין ונתרבו מאי אף על גב דמסיק בסמוך דחולקין בשוה. ויש ליישב שכתב רבינו לחלק משום הנך יש מפרשים בסמוך דזכו בהן יורשין בני הגדולה. מ"מ מודים הכא דחולקין בשוה דהני נכסים מעלמא קא אתו:

סעיף רמג

אבל אם השביחה כתבינן ליה טירפא כפי שויה של שעת טירפא. דלא גרע מיורד לתוך שדהו של חבירו כ"כ רבינו בפרק קמא דמציעא סי' ל"ט ע"ש:

אבל אם עשו הכרזה בשומת ב"ד והורידוהו לקרקע. ואם עשו הכרזה ועדיין לא הורידוהו לקרקע זה הדין מה שהביא רבי' בסמוך סי' ד':

לא מצי תו לסלוקי דאם כן אין לדבר סוף. היכא דלית עילוי בדמים פשיטא דאין הלוקח יכול לסלקו למלוה כיון דהורידוהו בית דין שלא שייך עשיית הישר והטוב כי נכנס לשיעבודו של מלוה כדמפרש רבינו בסמוך. אלא אפילו אם הלוקח רוצה להעלות הקרקע בדמיה וזהו לתועלת הלוה ה"א דיכול לסלקו כמו שהשומא והכרזה לתועלת

הלוה היא שאם ימצא מי שיתן יותר הרי טוב. גיל זה קאמר דבלאחר הכרזה והורידוהו לקרקע לא אמרינן כך דאם כן אין לדבר סוף:

וכן מצאתי בשם הרמ"ה הלוי דאם הורידוהו בית דין בקרקע בחמש מאה. תו לא מצי לסלוקי ולומר לו אי שוי' לך ההוא קמא אלפא זוזי לחיי. אלא דבהא פליג עליה דר' יונה שסבירא ליה דלגבי לוקח נמי שייך עשיית הישר והטוב ושומא הדרא:

שמכרו או נתנו הבעל חוב לאחר תו לא הדרא השומא. דהא לא עדיף מהלוה דלא הדר השומא לו כשמכר או נתן הבעל חוב לאחר כדאמרינן בב"מ דף ל"ה:

נמי נהי דבשעת טירפא יכול לסלקו בזוזי. אפילו אינו עולה לדמי חובו של המלוה. כ"מ מדכתב בסמוך סי' ד' אבל אם לוקח יעלה על השומא ששמו ב"ד כו' אח"כ אחזור ואגבה הכל מן המוכר. משמע דווקא לאחר שנעשה הכרזה אבל כשלא הכריזו יכול לסלקו. ועיין בש"ך סי' קט"ו ס"ס א' שהביא הרבה פוסקים שחולקים על סברא זו:

סעיף רמד

ה"ג ועוד כתב ה"ר יונה. וכ"ה בטור:

ואפשר דההיא איירי כשרוצה אחד מהם להוסיף עד כנגד כל החוב כי הך דשמעתין. ובכה"ג ר' יונה נמי מודה ומזה לקח הסמ"ע בסי' קי"ד ס"ק ו' וז"ל כבר כתבתי דהיינו דווקא כשאינו רוצה הלוקח לסלקו בכל החוב. והש"ך ס"ק ב' השיג עליו וז"ל וזהו טעות דהכא אפילו ירצה ליתן כל החוב א"י לסלקו מטעם דשומא לא הדרא עכ"ל. וסכין מהירות פולטתו דהא כתב דשומא לא הדרא היינו כשהורידוהו ב"ד לאחר שומא והכרזה כמ"ש רבינו לעיל בסמוך סי' ג'. אבל לאחר שומא והכרזה ולא הורידוהו בית דין עדיין בזה יכול לסלקו ושם הרב בהגה"ה איירי מזה הענין ועיין היטב:

וכן היה עובדא בתרי קטיני. אדלעיל קאי בענין דפליגי. רמי בר חמא ורבא היה עובדא קמיה דרב יוסף ואהדריה אביי והלכתא כאביי ורבא דמצו לסלקו. ואפילו כנגד רבותיו רבה או רב יוסף כ"כ רבינו בפ"ק דב"מ סי' מ"ט וע"ש בפלפלא חריפתא. ועיין בכללים:

סעיף רמה

אחר שסילקו. פי' היתומים סלקו לבעל חוב מוקדם ואמרו הנך זוזי דמי קטינא שוב אין בעל חוב מאותר יכול לטרוף ממנו. וטעות יש ברמזים:

א"ל קום פשר. א"ל בעל חוב מאוחר ללוה עשה פשרה עמי שלא אטרוף קרקע שלך בחובי:

אמר ולית סופך דקדמין אתי וטריף. כלומר למה אתפשר עמך הלא אם תטרוף השדה ממני חוזר הבעל חוב מוקדם וטריף ממך. יכול למימר ללוה קום פשר ואם לאו אני אטרפנו עתה ממך ואי אתי הבעל חוב המוקדם וטריף ממני טריף. פשר מן השני. אם פשר הלוה עם השני חזקה ר"ל דינו שהראשון בא וטריף מהלוה. פשר מן הראשון. מהו שיכול לטרוף השני אחר כך מהלוה:

ופריך ולא אמר כל דאקלי. מסתמא כתב הלוה לבעל חוב מאוחר דאקני ואי קני נכסי בתר הכי משועבדים ליה וא"כ אפילו אמר דמי קטינא מכל מקום יכול לטרוף ממנו:

אלא ביורש. והיתומים שקנו קרקע אחר מיתת אביהן אינו משועבד לבעל חוב:

סעיף רמו

פירש"י שמכרה בחיי אביו. ולשון רש"י שלפנינו שהיתה נשואה לאחר. ונראה מפירושו לאחר שאינו אביו דאי היה אביו היה יכול למכור גם אם תמות אמו מקודם ואת"כ אביו שיהיה מכור מה שאירש מאבא. ורבינו ס"ל שלא רצה למכור אלא מה שיירש מאמו ולא מאביו. מהרש"א:

הא דאמר בפ' יש נוחלין. וכ"ה בתוס'. וטעות סופר כי לא נזכר מזה בכל הפרק הנזכר:

דכיון שהירושה עתידה ליפול לפניו מאיליה וגם בירר המכר. אבל אם בירר לחוד כגון שאמר שדה זו לכשאקחנה מכור לך אינו מכור וכ"מ בב"מ בסוגיא שם:

אז אין ראיה מכאן. דאיירי דכבר מת אביו וירש את הכל והוי דבר שבא לעולם ועיין פירש"י:

ובלאו האי טעמא נמי דאין אדם מקנה דלשב"ל. והגאונים ור' האי דחו ראיה זו דאיירי במכר מה שאירש מאבא היום דהיינו שהיה אביו גוסס ומכר לצרכי קבורה דבכה"ג לכ"ע לגבי דנפשיה הוה זביני מעליא והלכך הוצרך תלמודא לפ' טעמא דבן הבן מוציא מיד הלקוחות דאנא מכח אבא דאבוה קאתינא:

סעיף רמז

נהי דאחריות דעלמא קיבל עלויה. פי' שמעון:

לאו בקבלת המוכר דקביל עליה אחריות ללוקח קאי. וכמו שפירש הרמב"ם פי"ט מהל' מכירה דין י':

אלא בקבלת הלוקח כו' ופי' הרמ"ה. ויש נפקותא דלפי' הרמב"ם אם התנה ראובן בתחילה עם שמעון בפי' שלא מקבל עליו אפילו אחריות דנפשיה. אם חזר שמעון ומכר לראובן באחריות ובא ב"ח של ראובן וטרף ממנו חוזר ראובן על שמעון ולפי' הרמ"ה

בגי' הרי"ף אינו חוזר עליו. אמנם בין גי' רש"י או גי' הרי"ף לפי הרמ"ה אין נפקותא לדינא: @11ה"ג

סעיף רמח

באחריות וזקפו עליו במלוה. עיין תוספ' למה נקט אחריות וזקפו: @11ה"ג

הנך תלתא מימרות. חדא דרבא ותרתי דאביי:

בפ"ק דב"ק סי' ד' וה'. ומימרא מציעתא חסר שם בדפוס:

סעיף רנ

ולא תיקשי ליה אדתני סיפא כו' דטפי קרי ליה בדידיה ויש לדקדק אמאי לא מתרץ קושיא זו כדבסמוך דשור לטביחה ועומד לטביתה מלתא דפשיטא היא. וי"ל דע"כ המקשה היה ס"ל דלאו מלתא דפשיעא היא מדלא רמי מתני' אברייתא אע"כ דס"ל דאיכא לאוקמיה מתני' בשור לטביחה ועומד לטביחה ולאו פשיטא:

סעיף רנא

הקשה ר"ח ז"ל. ע' בריי"ף. ובתוס' ריש פ' מי שהיה נשוי:

דהלכתא כרב נחמן בדיני ושמואל נמי כו'. ואין להביא ראיה מהא דאביי דהוא בתראה מוקי פלוגתייהו בדאביי קשישא משמע דס"ל מה שגבה לא גבה דאיכא למימר דס"ל דכ"ע מה שגבה גבה אלה דמוקי לה מתנ' כגון שלא נמצאת אחת מהן שדה שאינו שלו ולפי' ר"ח פשיטא דלא חש להך מילתא שמא תמצא אחת מהן שדה שאינו שלו עיין בתוס' ד"ה שנמצאת:

ובפרק הניזקין מוכח כו' ואף לרב נחמן ושמואל כו'. מלשונות אלו משמע דלא היה לרבינו הך הלכתא יתומים שאמרו בין גדולים בין קטנים בין לזיבורית בין לשבועה. ובריש פ' שם סי' ב' רבינו עצמו מייתי הך הלכתא וצ"ע:

ליתּ להו לרבנן הא דאביי קשישא. אבל לבן ננס איכא למימר דס"ל אליביה כאביי קשישא והא דמוקי לה לבן ננס בטעמי אחרינא דאל"כ מה האי דפליג אהך מתני' ה"ל לאשמועינן בכל מי שבא ליפרע מנכסי יתומים גדולים צריך לישבע:

אם לא נאמר כו' ומ"מ. צריך להיות מ"מ. או להגיה תיבת נאמר והיה לפני המדפיס א"ל שר"ת איכא למימר והיה סבור שר"ת אם לא:

הלכה כאביי קשישא אם לא פטרה. וקשה בזה דהלכה כאביי קשישא אם לא פטרה אך למותר דהא כבר פסק לעיל כאבא שאול בן מרים אלא דבהא איכא לתרוצי דה"א

דאבא שאול בן מרים לא קאי אלא איתומים קטנים. אבל קשה הא לעיל פ' הכותב סי' ך' מסיק רבינו כפי' ר"ח דהלכה כאבא שאול אפילו פטרה בפי' מן היורשין. וכ"מ פ' הניזקין סי' ב' וא"כ לדינא דמתני' הלכה כאביי קשישא אפילו אם פטרה אליבא דידן. ומזה ראיה ברורה למ"ש בס' בית שמואל סי' צ"ט לר"ח אם פטרה מיורשים בפי' אפילו מן שבועת יתומים מהני ע"ש ס"ק י"ג ולהכי דברי רבינו נכונים אם לא פטרה לרב אלפס לאפוקי פטרה בפירוש. ולר"ח לאפוקי פטרה בפירוש גם משבועת יתומים:

סעיף רנג

לפי שיש חילוק בין קניין לשעבוד כו'. והרי"ף מחלק בטעם אתר שהודאות והלוואות איכת דררא דממונא למר ודררא דממונא למר ורבינו מיאן בזה הטעם דס"ל לעיקר מה שאמר בכולי הש"ס דררא דדמונא היינו כפי' התוס' דבלא טענתייהו יש ספק לב"ד וא"כ אין חילוק לפ"ז בין מכר ומתנה להודאות והלוואות. אבל הרי"ף ס"ל כפירש"י בריש ב"מ דררא דממונא הפסד ממון א"כ שפיר יש לחלק דגבי מכר ומתנה לא מקרי דררא דממונא דהא לא מפסידין מכיסם כלום:

ודווקא בדיין מומחה. פי' מומחה לרבים שיכול לכוף הנתבע לדון לפניו כדאיתא בסנהדרין. וה"ה כשאינו מומחה וקבלוהו עלייהו בעלי דינין. ובזה ישבתי מה שהניח בעל ש"ך בצ"ע בח"מ סי' ר"מ ס"ק ד' וז"ל וצ"ע על הטור שפירש כפרש"י בשודא דדייני דהרי משמע מהרא"ש פ' חזקת הבתים כפ' ר"ת. וכ"מ מדבריו פ' הכותב עכ"ל. הנה בפ' הכותב כיון למ"ש סי' י"א ואיכא מאן דאמר כו' איכא שודא דדיינא בהא מלתא כו' דיותר ממה שהאיש רוצה כו' ע"ש הדין עמו שזה סובר כדעת ר"ת וכמו שכתבתי שם. אבל רבינו לא ס"ל כפי ר"ת. אלא שסותר דברי איכא מאן דאמר אפי' לדבריו שסובר כפי' ר"ת. גם בפרק חזקת הבתים סי' כ"ג אדרבא רבינו מסיק כפירש"י דהא לבסוף כתב ר"ח פי' במי שהיה נשוי וכו' מלשון זה משמע דמכח פי' ר"ח נסתר כל ראיותיו של ר"ת גבי הולך מנה לפלוני קבלו עלייהו בעלי דינין אף שהוא אינו מומחה יעשה שודא לפי מה שרואה בדעתו של משלח אם היתה עינו יפה במתנה זו כך פירש"י ע"ש. והאי דפ' בתרא דקידושין נאמן הדיין כו' איירי בדיין שאינו מומחה לרבים אלא שקיבלו עליהם בעלי דינין ובשודא דדייני ולכך כשאין בע"ד עומדים לפניו אינו נאמן אף שהדבר תלוי בסברות ובראיות לא קשה נהדר ונדייניה כי שוב לא יקבלו עליהם להיות לו כח לפסוק עליהם כפי שודא דדייני:

ונראה דגבי מטלטלין נמי שייך שודא כי האי דפ"ק דגיטין. אבל במה שכתב ר"ח דווקא בדיין מומחה אין סתירה לו מהאי דפ"ק דגיטין. דהתם שאני דהוי כאילו קבלו עלייהו אבל לענין מטלטלין שפיר קשה דהא לא עדיף מה שקיבלו עלייהו כמומחה לרבים ממש דלא דאין שודא במטלטלין:

סעיף רנד

אימר בר תשעה ועשרים בניסן את. מדלא קאמר אימר בר שלשים בניסן את ש"מ דיום שלשים נמנה לחדש אייר. מרדכי:

סעיף רנו

בחד לוקח דליכא למימר הכי. וכתב בספר בית שמואל סי' צ' ס"ק ס"ב דאם כתב לו ללוקח שטר בפני עצמו איבדה כתובתה ע"ש. אמת שכתב כן המרדכי שילהי פ' זה. אבל מי שמעיין שם יראה ויבין שלא כתב כל זה כי אם לרב אבל לשמואל דקיי"ל כוותי' אפי' כתבה שטר בפני עצמו מ"מ יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי. וכן מוכח שם בגיטין דף נ"ח ת"כ דשמואל מקחו בטל עד שתכתוב לו אחריות משמע הא שטר בפני עצמו לא. וכ"מ פ' חזקת הבתים (בבא בתרא ד' מ"ז) דפריך הניחא לרב אלא לשמואל מאי איכא למימר:

סעיף רנז

ובכמה מקומות בהש"ס לא חש לשנוי' אלא חדא מן הקושי'. ריש מס' ברכות. ובפ"ק דשבת גבי היכון:

והרמב"ם ז"ל פי"ז מהל' אישות. ויש לתמוה הא הרמב"ם איירי כשנתבטל המכר מ"ה אבדה כתובתה לגמרי הא לא נתבטל המקח מראשון מיהא תגבה ודוקא גבי ב"ח הוא דאפסיד אנפשיה אבל אשה לא דלא נתנה כתובה לגבות מחיים יא"כ מה שחולק רבינו על הרמב"ם וסוגי' דשמעתא אזלי כר"ח ור"ת הלא הרמב"ם ג"כ מפרט הסוגי' כר"ת עיין בחידושי להרמב"ם: 0הדרן עלך מי שהיה נשוי

סעיף רנט

בין שתפסה בין שלא תפסה ע"כ לשון הרי"ף:

הוי מה שבידך. כ"ה בירוש' שלפנינו אמנם גר' משובשת היא וכצ"ל חוי מה שבידך פי' הראה לפנינו מה שבידך כדי שנדע הוצאתך והכנסתך בזה הממון שתפסת. וכן הוא הגירסא בהר"ן ובמגיד משנה ובהרא"ה וטעות מוכח הוא ממ"ש רבינו בסמוך: @11ה"ג

סעיף רס

הלכך לא איבדה בשתי שנים עד שתהא ענייה ופרוצה. משום דנכסי בחזקת אלמנה קיימי כדמסיק בסי' הסמוך. ובהני תרי לישנא מספקינן ועל היתומים להביא ראיה ועיין לקמן פרק הנושא סי' ו':

סעיף רסא

כיון דאלים כחה למכור שלא בב"ד. ולפיכך בשאר חובות בע"פ לא חשבינן בחזקת הבע"ח ומהימני יתמי לומר פרענו:

ואפי' מאן דלית ליה דר' יוחנן מודה הכא. לכאורה דברים אלו אך למותר גם בתוס' דהא אליבא דר"י אנן קיימינן. אלא שלשיטת הרי"ף כמו שהביא רבינו בפ"ק דב"מ סי' מ"ד בביאור דבריו בשם הרמב"ן דלא אמר ר' יוחנן אלא במקום שאין כותבין כתובה ע"ש. ע"ז מסיק דאי מהימני לומר פרעתי מה הועילו חכמירם בתקנתן:

מדשתקה עד השתא. וקשה א"כ למה דבעי למימר דטעמא דר"י סבר נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל אלמנה להביא ראיה הא לא שייך הך טעמא דשתקה דהא ר"י איירי שמכרה נכסים ואית לה למימר דלא שתקה דמכרה למזונותי' וי"ל דס"ל לרבינו דבכה"ג נמי שיכולה לכתוב למזונות מכרתי ומדלא כתבה הוי כמו שתקה. ובתוס' תירצו דר"י ס"ל במקום שכותבין כתובה נאמנים היתומים לומר פרעתי כי אם במקום שאין כותבין מטעם מה הועילו תכמים בתקנתן. אבל הכא לא שייך הך טעמא במזונות שעברו שהרי היא יכולה לתבוע כל שמה תחילת מזונות הבאין:

סעיף רסב

ודברים של תימה הן כו'. ונ"ל לקיים דברי החכם דס"ל הא דא"ר יוסי לעיל (דף צ"ו) מוכרת וכותבת סתם ובכך כחה יפה משום לקוחות שלקחו שדות מבעלה שאם יכלו כל הנכסים תחשוב כל מה שמכרה למזונות ועל הלקוחות שלקחו מבעלה תחזור על כתובתה. והקשו שם תוס' והלא יכולין לומר הנחנו לך מקום לגבות הימנו. ותירצו דהוי כמו אישתדיף בני חרי דגבי ממשעבדי כדאמרי' לעיל (דף צ"ה) א"כ קשה לפי דבריהם מה הועילו חכמים בתקנתן שאין טורף מן המשועבדים למזונות לפי שאין קצובים.

מ"מ לכתובה טורף. א"כ על כל הנכסים שהניח בעלה תאמר אישתדיף בני חרי ואח"כ לכתובה תהיה טורפת מלקוחות. וזהו דבר שאין לו קצבה שנאמר ללקוחות שהיה להם להניח כדי שיעור כתובתה. ואיך יתכן שלעולם לא יקנה שום אדם אפילו כשהניח אלף פעמים ככה. מ"ה פירש הרי"ף הא דתניא מוכרת והולכת עד כדי כתובתה ולא יותר. כדי שתגבה כתובתה מן השאר ולא תטרוף לקוחות. ואם לא הניח בעלה אלא כדי כתובתה אין לה מזונות. כי מיד צריכה לגבות כתובתה. או אם תרצה תמכור למזונותיה ושוב אין יכולה לטרוף מן הלקוחות. וא"כ כל מי שלוקח שדה מבעל אשה. אין צריך להניח יותר כי אם כדי שיעור כתובתה ודו"ק:

סעיף רסד

וכיון דבעי תנאי בעי תנאי כפול. לאפוקי מדעת הרשב"ם שרוצה לחלק דווקא בדבר איסור בעינן תנאי כפול. וחלקו התוס' עליו דהא מתנאי בני גד ילפינן והתם דבר שבממון היה ועיין במ"ש רבינו בפ' יש נוחלין סי' מ"ח באריכות:

שטר מברחת דלעיל (דף ע"ח.) ולאפוקי מפירש"י שם שכתב והודיעה לעדים שלהבריח מכוונה ע"ש בתוס':

איכא דאמרי אדעתיה למיסק. והילכתא כלישנא דא כן פסק רבינו בפרק ב' דקידושין סי' ט"ז ע"ש:

סעיף רסה

דפשטא דמתניתין כוותיה. דקתני וגרושה אין לה מזונות:

סעיף רסו

אבל לאחר מיתת בעלה לית לה דבחייו מעוכבת בשבילו להנשא. אבל לאחר מיתה לא דדלמא גירושין הוי ואין לה מזונות דמספיקא לא מפקינן ממונא. פירוש רש"י:

סעיף רסז

כדתני לוי. עיין מה שכתב רבינו בפרק זה סימן ה':

וכר' יוסי דאמר מוכרת סתם ובכך כחה יפה. ויש לדקדק מה ראיה מר' יוסי הא לחד שינויא ר' יוסי נמי מצי סבר נכסי בחזקת יתמי והיינו טעמא דר' יוסי כדאביי קשישא ועיין שם בפירש"י שצריכה להעמיד עדים שלמזונות מכרה הא אין לה עדים היתומים נאמנים לומר שלכתובה מכרה ואין לה מזונות. ונראה שרבינו מפ' אוקימתיה

דלעיל כפי' חידושי הרא"ה אע"פ דהנכסים בחזקת יתמי קיימי (ואח"כ) הרשות ביד האלמנה לנוטלן תחלה בסתם ואח"כ הדבר תלוי בדעתה ליטלן למה שתרצה למזונות או לכתובתה. כדאביי קשישא באומר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי. אף שנטלן בתחלה בסתם והנכסים בתזקת יתמי קיימי. את"כ הברירה ביד ב"ח אפי' כשנטל בתחלה בסתם:

ה"ג אם באתה מלוה בעדים אומרת למזונות מכרתי. דאם יש נכסים בני חורין אם תאמר לכתובה מכרתי מלוה ע"פ גובה מבני חורי לכך אומרת למזונות מכרתי ומאלו בני חורי גובה כתובתה שהוא מלוה בשטר:

באתה מלוה בשטר אומרת לכתובה מכרתי. שהרי היא מוכרת לשנים עשר חודש ומפרנס א' לשלשים יום ואם תאמר למזונות מכרה. המלוה בשטר יטרוף השדה מן הלוקח ויסלק אותו בדמים ותפסיד המעות מזונות מאחד עשר חודש. ואף שהיא קודמת בשטר כתובתה מ"מ לא תוכל לגבות בשטר כתובתה מהלוקח לא השדה דהא אחריות עצמה קבלה עליה. וגם מהמעות לא תגבה דהא מטלטלין נינהו ומזונות אבדא כמ"ש תוס' ד"ה וסמך לה לכך טוב לה לומר לכתובה מכרתי והיא קודמת בשטר כתובתה. פי' זה לקחתי מחידושי הרא"ה בתוספת ביאור:

וליתא לדר"ש דאמרינן האי איתתא כו'. וא"ת מה איצטרך להך ראיה הא אמרינן ביבמות דף מ"ב סתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם. וי"ל אע"ג דר"מ תני ליה רבי בלשון חכמים מ"מ סתם הת"ק כר"ש ור"מ ור"ש קיי"ל כר"ש ועוד לפי מ"ש תוס' שלהי המוציא יין ד"ה והאמר דהא מילתא סתם מתני' ומחלוקת בברייתא לאו ד"ה הוא זולת ר' יוחנן ס"ל דהוא דאמר דהלכה כסתם. ושאר אמוראי פליגי עליה ע"ש:

דאל"כ כל אשה תמכור כתובתה עד תשלום דינר. לכאורה צ"ל אם תבעה מקצת אין כח ביד היורשים לסלק כל הכתובה בע"כ להפסיד לה מזונות. אלא יכולים לומר לה תקבל כל הכתובה או אין נותנים לך אפי' מקצתו וכן אם היא לא היתה מוכרת רק היורשים פרעו מקצת הכתובה מרצונם אינם יכולים להכריחה לקבל המותר. ב"ש סי' צ"ג ס"ק י"ט:

סעיף רסה

דאי למזונות קי"ל כתנן. ולפי מ"ש רבינו לעיל סי' ג' בשם הרמב"ם דהא דחנן דווקא באשה שהלך בעלה למדינת הים אבל אלמנה שבאה לב"ד לתבוע מזונות שאין לה עד שתשבע. איכא למימר לדידיה במוכרת למזונות קא מבעיא ליה אלא שרבינו כבר השיג עליו לקמן בפ' שני דייני גזירות סי' ו'. וסברא פשוטה היא להצריכה יותר שבועה בחייו

מבמותו דבמותו מסתמא עומדת לגבות כתובתה ותשבע בסוף אבל בחייו לא ניתנה כתובה לגבות מחיים ושמא לא תבא לידי שבועה לעולם ע"ש:

וההיא בסוף היינו בשעת גיבוי כתובה. דלא תימא האי בסוף היינו כשישמעו בו שמת:

והלכתא צריכה שבועה. אע"פ שמכרה ע"פ ב"ד הדיוטות שמא לא דקדקו יפה:

דא"כ אפילו שליח ימכור שלא בהכרזה. דמסיק לקמן (דף ק') שליח כאלמנה:

ופי' ה"ר יונה ז"ל שהקילו על האלמנה. והר"ן תי' דמוכרת בב"ד מפני שתבעתה כתובתה קודם הפסידה מזונותיה. ואין ליתומים הפסד בשהיית הכרזה. אבל מוכרת לעצמה אינה מפסדת מזונותיה ולפיכך הקילו עליה שלא תצטרך הכרזה שלא יפסידו היתומים מזונות בינתיים ואע"פ שאפשר לה למכור קצת כתובתה כיון שיש תקנה ליתומים במוכרת כל כתובתה לא פלוג. ולפי מ"ש רבינו סוף סי' י"ב כיון שמכרה קצת יכולים היתומים לסלק אותה בע"כ עד תשלום כתובה מעיקרא ל"ק אע"פ שאפשר לה למכור קצת כתובתה ויש לה מזונות מ"מ ע"י כך יכולים היתומים לסלק אותה בע"כ ותקנת יתומים היא:

רב אלפס ז"ל כתב. הרי"ף בתשובה:

קודם שתשבע מה שעשתה עשוי. לאפוקי דעת הרמב"ם והרמב"ן שמטים האבעיא צריכה שבועה או לא קאי אכתובה ומבעיא ליה אם היא צריכה שבועה קודם מכירה או אחר מכירה סגי ומסיק הלכתא צריכה שבועה מקודם ואי לא השביעוה קודם לא מהני מכירה. עיין בהר"ן ובחידושי הרא"ה:

בשלמא מן הנשואין משום מזוני. ר"ל אפי' לכתובתה התירו חז"ל למכור שלא בב"ד כדי שתפסיד מזונותיה וחשו לטובת היתומים ולפירש"י ה"ק בשלמא מן הנשואין איכא מזונות ואיכא למימר הא דקתני מוכרת שלא בב"ד קאי אמזונות. אין ראיה משם:

לפי שאינה נשבעת עד שתתבע כתובתה בב"ד. והר"ן ושאר פוסקים טענו עליו מי פסיקא ליה דאפשר שלא תבעה כתובתה אלא שנשבעה כדי שלא יפסידו היורשים כתובתה אם מתה בלא שבועה דהא קי"ל אין אדם מוריש שבועה לבניו:

והא דקאמר הכא צריכה שבועה אחר המכירה קאמר דמשביעין אחר המכירה שבועת צררי וכו'. (אין) [צ"ע אי] דעתו שאין משביעין ומ"ש רבינו בסי' זה ולא קא מבעיא ליה בשבועת צררי דפשיטא דמשביעין אותה היינו נמי אחר המכירה. או נאמר דהתם לכתחלה קאמר דמשביעין אותה קודם המכירה שבועת צררי כדקתני אין אלמנה נפרעת

מנכסי יתומים אלא בשבועה והכא בדיעבד קאמר שצריכה שבועה אחר המכירה. ר"ל דמהני שבועה והמכירה קיימת. ומ"ש בספר ב"ש סי' ק"ג ס"ק ט' שלא בדקדוק ע"ש:

סעיף רע

הלכתא בדבר שיש לו קצבה חולקין. עיין בתוספות דבור המתחיל אמר רב פפא ותמצא מבואר:

שאל הר"ר יעקב ישראל. הרא"ש ז"ל מביא תשובה זו יותר בארוכה. והעיקר בתשובת מיימונית השייכים לס' קנין סי' כ':

הכל לבעל המעות כמתני'. דדמיא למתני' שנתן לו מאתים במנה ה"נ נתכוון ליתן הכל לבעל המעות לשון תשובה הנ"ל:

אם ירצה הלוקח. ודווקא שהודיעו שהוא שליח של פלוני לפיכך אם נמצא שעבר ע"ד משלחו המקח בטל אבל אם לא הודיעו שהוא שלוחו של פלוני נקנה המקח ויהיה דינו בינו ובין משלחו כ"כ הרמב"ם פ"ב מהל' שלוחין ולזה נוטה דעת רבינו בפ' גט פשוט סי' כ"ו ע"ש:

וה"ה דמבעיא ליה אם מכר כור לשנים. והא דקאמר וזבין ליתכא ר"ל ליתבא ליתכא דהיינו כור בשני פעמים מהו. מצי א"ל דטבא לך עבדי כלומר בתחלה כשמכרתי החצי בשטר אחד לטובה נתכוונתי כי אמרתי שמא בעוד שהלכתי למכור נזדמנו לך מעות ולא ניחא לך למכור ותודיעני שלא אמכור. כ"כ הדרישה. ומאי דמסיים רבינו אע"ג דלא שייך למימר הכא דטבא לך עבדי צ"ל דה"פ אע"ג דלא שייך למימר טבא לך עבדי כמו שאם מכר לתך גרידא והא דקאמר דעיקר הטעם תלוי במאי דאמר כו' אע"ג דשייך טבא לך עבדי אפילו כשמכר לשנים צ"ל כיון דשייך הך טובה בכל מקום ששינה השליח. וכל זה דוחק. אבל הנראה דוודאי כשמכר לשנים לא שייך למימר טבא לך עבדי וביותר כשמכר לשניהם בב"א בשני שטרות ורבינו מייתי ראיה מדפשיט ר' חנינא מסורא ש"מ דהוי ידוע לו שהאיבעיא היה לבני ישיבה אפי' כשמכר לשנים. והאי דקאמר א"ל דטבא לך עבדי לך זהו תוספת מבעלי התלמודים רבינא ורב אשי כי היכי דלא נפשוט מדר"י דאמר מעביר על דבריו ומדר"י נשמע לרבנן לכך הוסיפו בסברא זו דאיכא למימר דר"י בכה"ג נמי ס"ל דלאו מעביר על דבריו משום דאמר דטבא לך עבדי לך:

והיינו דאמרי' מעביר על דבריו הוי. ומדר"י נשמע לרבנן דמהיכא תיתי לנו לעשות פלוגתא חדשה והוכחה זו אינו אלא בגוונא כשמכר לשניהם דלא שייך ביה דטבא לך

עבדי לך. אבל כשמכר ליתבא גרידא אין לנו להוכיח מדר"י על זה מסיים רבינו ועוד כיון דלא איפשיט כו':

ועוד כיון דלא איפשיט לא קנה לוקח דחוקי ארעא בחזקת מריה קמא. ועפ"ז מיושב מה שלא ביאר הרי"ף והרמב"ם ורבינו דמתני' דהכא דקתני וכולן מכרן קיים איירי בקטיני כדמוקי לה הש"ס. משום דהא דפסקינן דמעביר על דבריו הוי דמפני הספק נוקי ארעא בחזקת מרה קמא משא"כ אלמנה כשמכרה הקרקע בחזקתה מפני שיעבוד כתובתה ולכך מכרן קיים והתלמודא צריך לאוקמיה בקטיני כדי שלא תפשוט דמוסיף על דבריו הוי ולא ניחא להו למדחי דהתנא ג"כ הוי מסופק ובס' ב"ש סי' ק"ג ס"ק י"ג לא נחית בזה לעומק ע"ש:

ועוד דטענה מעלייתא בכוליה הש"ס לא ניחא דליפשו שטרות עלואי. זה ניחא לפי' ר"י דהכא נמי טעמא משום זילי נכסי אבל לתי' ר"ת דהכא טעמא משום נפישי בעלי דינין אין ראיה מכולי הש"ס דהתם טעמא משום זילי נכסי ואפשר לומר דמזה למד הטור ח"מ בסי' קפ"ב דרבינו סבר כתי' ר"י ובזה נסתלק קושיות ב"י ע"ש:

והיכא פשיטא להו לרב חסדא ולרבה בר רב הונא. אבל מרב הונא לא קשיא ליה. די"ל דשאני הכא דגליא דעתיה דקפיד לא' ולא לשנים משא"כ בהאיבעיא זבין לי כורא ע"כ צריך לפרש כמה ימכור משדותיו והתוספת מקשין מרב הונא דמצינו למימר דמדרב חסדא ל"ק דאיירי בזבין לי כורא שאין לו יותר מהך כורא וא"כ התם קפידא טפי אלא שלפ"ז א"כ תקשי לך מרב הונא:

ור"ח גריס לאחד קפידא. מזה נראה שלא היה גירסת ר"ח בהרי"ף כמו שהוא לפנינו וכן משמע מתוס' שלא הביאו גירסא זו אלא בשם ר"ח ולא בשם רב אלפס ובזה נסתלק קושי' ג' בב"י על הטור ע"ש. וכ"כ הדרישה:

אלא אגב דקאמר רב הונא לאחד ולא לשנים קאמרי אינהו לאחד אפי' לשנים. והא דקאמר רב נחמן לאחד אפי' לשנים אפשר לומר ששאלו ואמרו לו שרב הונא פוסק לאחד ולא לשנים ע"ז השיבם לא' אפי' לשנים:

צריך לחלק כמו שפירש ר"ת ור"י. ולולי דברי הרא"ש היה נראה לומר לפי גרסת ר"ח דסתמא דווקא מבעיא ליה והא דזבין לי כורא דלעיל הוי כמו אמר לאחד דמשמע קפידא אבל אמר סתמא מכור קרקע זו עדיף ליה עכ"ל מהרש"א. והנה כבר הזכרתי שלרבינו לא היה לו ברב אלפס גי' ר"ח. ובר מן דין דאם איתא דהרב אלפס נחית לחלק בזה א"כ אמאי כתב רב אלפס דהאיבעיא לא איפשטא הא איפשיט שפיר מהא דקאמר תלמודא פשיטא אמר לא' קפידא וה"ה אם אמר זבין לי כורא קפידא. אלא ש"מ דשאני

היכא דאמר לאחד גליא דעתיה שמקפיד אבל לא לשנים משא"כ כשאמר כורא דבע"כ היה צריך לפרש כמה ימכור משדותיו:

ורב האי גאון ז"ל כו' והוא מפרש האי פשיטא ע"ד מאי הוי עלה. וז"ל הטור ח"מ סי' קפ"ב וא"א הרא"ש ז"ל הביא דברי שניהם ולא הכריע ומצאתי קושיא בשם מהרש"ל דבטור א"ה סי' ק"ג כתב על דברי רב האי וכך היא מסקנת א"א ז"ל והדרישה תי' דוודאי מסקנת רבינו מדהביא דברי רב האי לבסוף שכך דרך הטור בהרבה מקומות אלא שאין מכריע בראיות. ויש חילוק גדול בין הכרעת למסקנא דהמכריע בראיות סמכינן אשמועה ההיא למילף מינה גם בדוכתא אחרינא ולדמויי ליה כל דכוותיה. אבל מסקנא אינו אלא לשמועה ההיא דעלה קאי המסקנא ולא ילפינן מינה. ולי נראה דכוונת הטור אינו שמסקנת רבינו כרב האי גאון אלא להא מילתא שאינו צריך לאוקמיה בד' שדות חלוקים כמו שפרשתי לעיל במה שמפ' רבינו שכתב רב אלפס שסוגייא דמעביר על דבריו הוי כיון דלא איפשטא לא קנה לוקח דאוקי ארעא בחזקה מרה קמא משא"כ אלמנה כשמכרה הנכסים בחזקתה:

סעיף רעא

אבל אם הותירו שתות. וז"ל הר"ן בשלמא פיחת שתות א"ל אע"פ שאין אונאה לקרקעות היינו במאי דעביד איהו גופא אבל במה דעביד אחרינא יש אונאה כדאמרי' בגמ' גבי שליח ובדין הוא דאפי' כ"ש חוזר אלא דמשום כח ב"ד אמרו עד שתות הלכך פיחת שתות שפיר אבל הותיר שתות למה מכרן בטל שהרי הלוקח בדעת עצמו הוא לוקח:

דאין אונאה לקרקעות. מילתא דפסיקא נקט דהא גם לפי האוקימתא לקמן (דף ק') דמתני' איירי דווקא במטלטלין מכל מקום בשתות מכרן קיים ואינו אלא שמחזיר האונאה: @11ה"ג

דאם הותיר השליח דינו כאיניש דעלמא שמכר את שלו וזכה המשלח ביתרון. וכ"פ בש"ע א"ה סי' ק"ד סעי' ו' ע"ש בב"ש שיש שם טעות. והא דפסק בש"ע עד שתות המקח קיים ה"ה בקרקעות אפילו יתר משתות ואגב בבא אחרינא נקט שתות:

סעיף רעב

שאם טעה בכל שהוא מכרן בטל. זהו מלשון הרי"ף מש"ה כתב רבינו משמע:

והא דאמר רב נחמן לעיל טעה שליח לא קאמינא היינו בטעות שתות כטעות דמתני'. ויש לדקדק אמאי לא נימא גם בשתות להחזיר האונאה והמקח קיים כמו בפחות משתות דהא בעל הבית שלח שליח הזה למכור החפץ בשוה ואם גם בנתאנה מחזיר לו אונאה א"כ מה עיוות השליח. ובתוס' שלפנינו גורסים דהאי דרב נחמן לעיל ביתר משתות איירי. וצ"ל דרבינו ס"ל הא דאמר בכולי תלמודא לתקוני שדרתיך ולא לעוותי במלות שונות. דלא זו שהשליח לא יעוות. אף זו שצריך המשלחו למצוא תיקון על ידו. כלומר כמו בנדון דידן אם מכר בעל הבית בינו לבין עצמו פחות משתות הוי מחילה וכשנעשה ע"י שליח יכול לומר איני מוותר אפילו בפחות משתות. וכשנתאנה בשתות בינו לבינו קנה ומחזיר אונאה. ע"י שליח המכר בטל. ולפי זה באם המשלח רצה לקיים המקח ולהחזיר לו אונאה הברירה בידו דדוקא גבי ב"ד הריעותא ליתומים ולא זבני מינייהו אבל גבי שליח מאי איכפא לן לא ליקני ע"י שליח וכל זה לרבא אבל אליבא דהלכתא שליח כאלמנה ואם טעה בכל שהו מכרו בטל:

סעיף רעג

אפילו לא בא אלא אחד. ואפילו בכלם קטנים כמו שיבואר בסמוך בדברי רבינו:

וגם ר"ת פירש דווקא כו' ואחד אינו רוצה לא. הוא בקידושין דף מ"ב ותוס' שם תמצאנו וקתני באו לאפוקי אם אחד מהן מוחה:

מילתא דפשיטא ששומעין להן. אפילו הקטנים מוחים ור"ת ג"כ מודה בזה:

ולכאורה נראה דמלתא דשמואל לא איירי כלל בכולם קטנים. טעות נפל בספרים או שצריך לגרוס ולי נראה. או להרמב"ם נראה והוא בפ' עשירי מהל' נחלות דין ד' וה"פ אלא דעיקרא דמילתא כשהגדולים תובעים חלוקה. ודייקינן מינה אפילו בכה"ג אם אחד מהיתומים קטנים מוחה אין חולקין מש"ה תנא שבאו לאפוקי אם א' מוחה:

ובשומת ב"ד וכן פי' ר"ת. שם בקידושין וסיים שם ששוב הודה ר"י לר"ת דלא כמשמעות תוס' בפירקין:

אמאי דחיק למימר יכולין למחות ברוחות הל"ל יכולין למחות בגוד או אגוד. והא דלא קאמר יכולין למחות אם טעו בפחות משתות דלא מסתבר שיאמר שמואל אם הגדילו יכולין למחות בשביל טעות דפחות משתות. לשון תוס' גיטין דף ל"ד. וליכא למימר דשמואל ס"ל דפליגי נמי בפחות משתות ונקט שתות משום רבותא דרשב"ג. דא"כ ה"ל למתני ביתר משתות דהא אפי' מכרו שוה מנה במאתים ס"ל לרשב"ג בברייתא דף ק' דמכרן קיים ודלא כמהרש"א בפ"ב דקידושין ד"ה הא דטעו ע"ש:

והלכתא כרב נחמן. עיין פרק אע"פ סי' ל"ח ונראה בטעם שפסק רבינו בהא אפילו נגד שמואל. דלשמואל קשה דאם יכולין למחות אפילו בלא טעו אמאי לא קתני במתני' רבותא יותר אפילו לא טעו כלל דמכרן בטל אם הגדילו וכ"ת לרבותא דרשב"ג דא"כ ה"ל למתני אפילו ביותר משתות כדאמר א"נ דהא שמעינן לרשב"ג אפילו גבי איסורין דאמרי' מה כח ב"ד יפה לכ"ש בממונא דהכי ס"ל לרבא בפ' השולח דא"כ מה כח ב"ד יפה אמרי' בממונא ולא באיסורא:

סעיף רעה

בין פיחתו בין הוסיפו מכרן קיים. ע"כ לשון הרי"ף:

ואע"ג דלא משעבדי לבעל חוב. לשון התוספת אית לן לאוקמא כגון שיחדו לה לכתובה א"נ דתפסן מחיים: @11ה"ג

סעיף רעז

והלכה כרבי אליעזר דחיישינן לקנוניא בהקדש כמו בערב. ויש לדקדק הא לפי מסקנא דבהא פליגי ר"א סבר כבית שמאי הקדש טעות הקדש ור"י סבר כב"ה הקדש טעות אינו הקדש א"כ פשיטא דהלכתא כר"י וליכא למימר דבהא מלתא הלכה כר"א דעושין קנוניא על ההקדש דלפי אוקמתא זו אפילו ר"י מודה דעושין קנוניא ומדקאמר הלכה מכלל דפליגי והא טעמא דר"י דאי משום קנוניא הוה עביד הוי מיתשיל אנדרי' ולא בעי לגרשה ואח"כ מצאתי ראיתי בכ"מ להל' ערכין פ"ז שהקשה כמו כן להרמב"ם גם בתוס' י"ט בפרק שום האריך בזה ע"ש ועם כל זה צ"ע:

סעיף רעח

אלא לרב אסי קשיא. וא"ת לרב אסי מוקי לה בשור של יתומים שהזיק שצריך לשלת מעליית יתומים מפני תקנת עולם. וי"ל דלא ניחא ליה לאוקמיה רב אסי בפלוגתא דר"י ור"י בר חנינא והא דלא מוקמי לר"י במזיק דניחא ליה לתלמודא לתרוצי מתני' אפי' למה דמהפכינן ר"י אמר מעליית אפוטרופס:

אבל בגרושה לא. והא דמסיק רבינו בפרק שני דייני סימן ד' ובפ"ק דב"מ סי' ל"ד דגרושה נמי אית לה מזונות. היינו משום כדי לייפות כח האשה שיפרע לה כתובתה בעין יפה בבת אחת ולא יתנו לה על יד על יד תקנו לה תכמים שיתחייב במזונות עד שיתנו לה פרוטה אחרונה והאי טעמא לא שייך כ"א מיניה דידיה אבל כשבאה לפרוע מנכסי

יתומים אי אפשר לפרוע לה כתובתה מטעמא דשובר וצררי וע' בחידושי להרמב"ם בפרק י"ב מהל' מלוה:

פי' כשתטול כתובתה תהיה לה חן ותנשא. ע' בתוס' בפ' הכותב (דף פ"ד) ד"ה לכתובה משום חינא:

הא דקאמר ואי מזדקקינן מוקמי' אפוטרופוס כגון מנה סתם או שדה סתם או שדה זו ומנה זו. אע"פ שהוא דבר מבורר דילמא יכול לבטל הצוואה או שאר טענות בענין ביאור וקיום הצוואה ולהרמב"ם בזו א"צ להעמיד אפטרופוס וכתב הרב המגיד דהיינו טעמא שהוא פוסק כרבא:

מיירי שנתקבל העדות בחיי אביהן וכו'. והתוס' בערכין ד"ה א"ר אשי מוקי להא אפילו לא נתקבל בחיי אביהן כיון דעדים מעידים שגזלה לא מחזקינן סהדי בשיקרא שמא לא גזלה וגם ליכא למימר שמא אח"כ לקחה ממנו זהו מילתא דלא שכיח. משא"כ בפ' הגוזל כיון דיש לקטן חזקת אבות אלא שהעדים מעידים על חזקה אין לנו לקבל עדות זה ואין לאחזוקי סהדי בשיקרא דשמא שום תנאי היה לאביו עמו שהוא שלו ע"ש ומהרש"ל ביש"ש סי' ז' בהגוזל בתרא כתב ז"ל משום שקשה לרבינו מאחר דפסיקא לן שאין מקבלין עדות שלא בפניו וקטן כמאן דליתא דמי א"כ בשום גוונא אין גובין אפילו אם הודה האב בפני עדים ס"ס צריכין אנו לקבלת העדים עכ"ל ע"ש. ול"נ דנאדי רבינו מדבריהם מתרי טעמי חדא דמלישנא דתלמודא בערכין משמע בנמצאת שאינה שלו שאין מעמידין אפטרופוס הוא נותן טעם דאחזוקי סהדי בשיקרא לא מחזקינן ולדברי תוס' צריכין להאי טעמא טל מה שמזקיקין ומקבלין עדות בפני קטן. ועוד דבהגוזל דאמר ר' ירמיה לרבי אבא והא קתני בין גדולים בין קטנים וא"ל הרי מחלוקת סומכוס בצידך הוה ליה למימר התם היינו טעמא דמקבלין עדות בפני קטן דאחזוקי עדים בשיקרא לא מחזקינן. מה שאין כן בנדון ר' ירמיה אומר תנאי היה בינו לאביו:

והראב"ד ז"ל העמידו. פי' הך מילתא דנזקקין בערכין במוסר דבריו לב"ד: @11ה"ג **היינו** במלוה שלוו היתומים עצמן. כלומר דהר"י נמי מודה להרמב"ן בזה אם ב"ד לוו לצורך היתומים דנזקקין:

מידי דהוי אמקחן וממכרן דקיים משום כדי חייו. וכן כתב רבינו בפרק שני דייני סימן ז':

סעיף רעט

ירושלמי הלכה ז'. ואיני יודע אהיכא קאי אממאנת ואיילונית לא שייך קנס ואי אשני' הלא מה שקנסוה חכמים בשניה כדי לעקור מהן תורת נישואין. ואם כסף קידושין לדידה נראה כמו שיש נישואין גם לא ראיתי בטור בסי' קנ"ו ובסי' קנ"ה שהזכיר מזה הירושלמי וצריך עיון: @11ה"ג

וגם אין משלם פירות שאכל. בפירש"י שלפנינו אינו לבד ראה זה מצאתי בפירש"י בפ' איזהו נשך (בבא מציעא דף ס"ז) ולזה כיון. או נאמר שהוסיף רבינו דין זה מדעתו ולקח ממה שכתב בסמוך דאפילו קרן גופיה אם אכלו אין לה:

ובשניה ובאיילונית ניחא. בשני' ניחא לענין דין פרקונה דאפילו ביושבת תחתיו אינו חייב לפדותה אבל לענין פירות שאכל ליכא לפרש כמו בממאנת. ובאיילונית ניחא היינו לענין פירות שאכל דקרן אית לה ואיצטרך לאשמועינן דפירות אין לה. אבל לענין דין פרקונה אין לפרש כמו בממאנת:

ולא מזונות משום דתנאי כתובה. עיין בתוס' פ' איזהו נשך (בבא מציעא דף ס"ז) לענין איילונית:

כגון ממאנת וחברותיה. היינו שנייה ואיילונית. וכ"ה בהרי"ף. אלא שרבינו לשון הברייתא נקט ולאפוקי מדעת הראב"ד וחברותיה קאי אשניה לחוד והיינו שניות דעלמא דהא רבינו נקט בסמוך מידי דהוי אאיילונית:

מידי דהוי אאיילונית. אע"פ שלא הכיר בה והוי מקח טעות אפ"ה אית לה תוספת שכיון שהוסיף לה מדעתו ולא חשש לשמא תמצא איילונית רצה ליזוק בנכסיו. לשון הר"ן:

כגון עוברת על דת וחברותיה. היינו נמצאו עליה נדרים או מומין. דאין אדם מתפייס במומין ובאשה נדרנית ועלה דידה רמי לגלויי ועליה סמך ולא חשש לבדוק אחריה אבל באיילונית לא הדבר מוטל עליה שהרי לא היתה יודעת בכך. הר"ן:

ה"ג ומדקתני בלאותיה סתם. פירוש מדקתני בלאותיה ולא קתני בלאות כדתני במתני': ה"ג וקנסו רבנן לדידה בדידיה שאין לה כתובה. והוא לשון הרי"ף. וה"ה נכסי מלוג אלא שאין יאות לו לפ' לדידה בדידיה על נכסי מלוג דהא לאו נכסיה דידיה נינהו:

ואיילונית דלא הכיר בה כו' ואי דליתנהו כו' נכסי צאן ברזל דלאו ברשותה לית לה. וגירסת תוספות פ' איזה נשך דף ס"ז באיילונית נמי אי דליתנהו אידי ואידי לית לה ע"ש:

דלאו ברשותה לית לה. ע"כ לשון הרי"ף: @11ה"ג

הא דרב נחמן פליגא וא"כ ר"נ דס"ל פירא הוי מוקי מתני' בנכסי צאן ברזל וכו'. ועפ"ז ישבתי בטוב טעם קושית תוס' פרק איזהו נשך (בבא מציעא דף ס"ז) שפי' ולא בלאות בנכסי צאן ברזל דהתם קאי אליבא דרב נחמן ולדידיה איירי מתני' בנכסי צאן ברזל. וקושיא שניה אמאי לא תני בלאותיהן קיימת. י"ל משום ממאנת ואיילונית דע"כ איירי בדליתנהו דאי איתניהו בין נכסי צאן ברזל בין נכסי מלוג אית להו:

כך תי' הראב"ד ז"ל ליישב דברי רב אלפס. כלומר שהוא מקיים לשיטתו הנך תרי פסקי דרב כהנא ודרב נתמן:

אבל רב אלפס לא כתב כן אלא כתב דשני' אין לה בלאות של נכסי מלוג בדליתניהו אבל איתנייהו אית לה. היינו ממ"ש רבינו בסמוך בשם הרי"ף גבי פסקא דאיילונית דוקא בלא הכיר בה. ובשניה בין הכיר ובין לא הכיר דלית לה בלאות בנכסי מלוג בדליתנהו אבל בדאיתנהו אית לה:

לא הכיר בה אין לה כתובה כו' אבל תוספת יש לה. דאפשר שיערב עליו המקח אע"פ שיש איסור בדבר ע"כ דלא היה הדבר מוטל עליהן לגלות. משא"כ בנדרים ומומין אין אדם מתפייס בהם הר"ן: @11ה"ג

ה"ג וכ"ש שלא הכיר בה אבל תוספת יש לה. ע"כ מלשון הרי"ף:

מאי טעמא לא דמי לשני' דהא איהו מרגלא לי'. וטען בזה הרב בית שמואל סי' קט"ז ס"ק א' דהא בפ' יש מותרות סי' ג' מסיק רבינו דלרבי דקי"ל כוותיה לא ס"ל טעמא דמרגילה בדבר שהוא מן התורה ע"ש ולכאורה קושיא עצומה היא ולי לק"מ דקושית הראב"ד הוא דרשב"א ס"ל טעמא דמרגלא ואי לדידיה באלמנה לכ"ג בלא הכיר בה לית לה לא נכסי צאן ברזל ולא נכסי מלוג ע"כ לרבי נמי תאמר הכי. דאל"כ אמאי טרח שם בשמעתתא דיש מותרות למצוא מאי בינייהו ה"ל לתלמודא לומר איכא בינייהו באלמנה לכ"ג גופה בלא הכיר בה דלרבי אית לה נכסי צאן ברזל ולרשב"א מטעם דהיא מרגילה לי' לית לה:

סעיף רפ

ואין לה כתובה. ואם יש לה תוספת פסק הרמב"ם שאין לה דדמיא לנמצא עליה מומין דאין לך מום גדול מזה והא דיש לאיילונית ע"ש באריכות סי' קי"ז בס' בית שמואל ס"ק א':

אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ח בן אנטיגנוס. ע' בש"ך בי"ד סי' קפ"ה שהאריך כזה וכוון בלשון הרי"ף: 0הדרן עלך אלמנה

סעיף רפא

ותני עלה ומתכסין בכסותי. וודאי אי מתכסן בכסות עצמן ליכא למבעי דצריכה מעשה ידיה כי מי יחוש להלביש אותה כמו אשה מבעלה דכתיב כסותה לא יגרע:

מעשה ידי הבת של מי. וא"ת מתני' היא האב זכאי בבתו במעשה ידיה. וי"ל דהאיבעיא אזלי אבת הניזונת מן האחין מכח תנאי ב"ד מעשה ידיה לעצמה או לאחין:

הדא אמרה זנה ומעשה ידיה לבעלה. ועד שלא נשאת זנה ומעשה ידיה שלה: @11ה"ג

דמתניתין בחוב קא אכלה. אבל בנן נוקבין דאכלי מתנאי ב"ד. י"ל דמעשה ידיה לאחין:

מפרש טעמא. דאין מעשה ידיה לאחין מקרא והתנחלתם:

מסתבר שאם גרשה והחזירה כו' עד אינה עמו. הן הן דברי רשב"א עיין בהר"ן: @11ה"ג

אבל המקבל עליו לפרנס אין הרפואה בכלל. וכן מוכח מפירש"י בפ' הניזקין (ניטין דף נ"א) שפי' שם מזונות של חמש שנים מקרי קצובים ולעיל פ' אע"פ (דף נ"ט) קרי לה התלמודא מזונות לא קיצי ובחידושי רשב"א בגיטין תופס לרש"י בקושיא זו. וע"פ מ"ש רבינו ניחא דוודאי מזונות דהתם של האשה אין להם קצבה דרפואה בכלל. אבל חמשה שנים שמקבל לזון בת אשתו אין הרפואה בכלל. אבל להתוס' לעיל בדף נ ב' ד"ה ומאי עלייה דרפואה בכלל אם קיבל עליו לזון בת אשתו חמשה שנים וודאי קושיית הרשב"א במקומה עומדת:

סעיף רפב

והב"ע דא"ל חייב אני לך מנה בשטר. כ"ה גי' הרי"ף ור"ת אבל רש"י מוחק וה"ג והב"ע בשער לפי פירושו והודאה:

בסמוך בשטרי פסיקתא הן הדברים שניקנין באמירה:

שמעינן מהני כולה דפלוגתא דר"י וריש לקיש במאן דקביל אנפשיה מידי דלא היה מיחייב ביה. ור"ת לא ניחא ליה בהנך ראיות משום דאיכא למדחי דבכל הנך דמטעם הודאה אע"ג דאנן ידעינן דלא נתחייב מעולם הודאת בעל דין כמאה עדים דמי וכמ"ש תוס' בשם ר"ת לעיל (דף נד.) ורבינו שנראה לו כל הני ראיות שאזיל לשיטתיה שהשיג לעיל בפרק אע"פ סי' א' וז"ל שאין טעם זה מספיק לנכסים הידועים שלא היו באותו שעה ע"ש:

סעיף רפג

ובלבד מן הנישואין הראשונים. פי' שהאב משיא לבנו ולבתו שיש להם שמחה יתירה ובהאי הנאה דמתחתני אהדדי גמרי ומקני. ודומה לזה מצינו בפ' מי שמת (בבא בתרא דף קמ"ד.) וכל זה כשפוסקין האבות בשביל בניהם אבל בשאיש ואשה פוסקין לעצמן אין תילוק בזה בין נישואין ראשונים לשנים כ"כ רמ"א בסי' כ"א. וכתב בס' בית שמואל דכן משמע ממתני' דפ' הנושא דהא שם איירי באלמון שנשא אלמנה דתנן בת אשתו ניזונית מן המשועבדים עכ"ל ודבריו תמוהין הלא במתני' היא לא פסקה עמו אלא שיזון את בתה ה' שנים ומיירי שהוא בחור ונשא אלמנה ומנין לנו שהוא פסק עמה שתכניסה לו כלל שום דבר מה. ולי נראה ראיה מהא דפריך למ"ד לא ניתן לכתוב מי לא עסקינן דהוי בשעת קנין והיכי דמי כגון דאגרשה ואהדרה משמע למ"ד ניתן לכתוב כיני מתני' הא לדידיה נמי לא מצי איירי מתני' באגרשה ואהדרה דא"כ הוי נישואין שניים ואין הדברים נקנים באמירה אלא ש"מ כשפוסקין בעצמן אין חילוק בין נישואין ראשונים לשניים ומתני' איירי למ"ד כותבין שפסקו איש ואשה לעצמן:

והר"ר מאיר הלוי תירץ דמיירי שאין לו מעות לפרוע. רבינו לא הביא תי' הזה אלא אפילו בנישואין השניים ולא קידשו מתוך הפסיקתא המוחזק יכול לומר קים לי כהרמ"ה:

ונראה לפרש ניתנו לכתוב דכמאן דקנו מידו דמי וסתם קנין לכתיבה עומד וכותבין אפילו שלא מדעת המתחייב. ויש לדקדק אמאי עשה עצמו כלא ידע מקושית תוספת לפירוש זה מה פריך הא מדעת שניהם כותבין דילמא ה"ק הא מדעת כותבין כשאמר לו לכתוב וקמ"ל דאין כותבין בסתמא. ועלה על לבי דהך נראה לפ' שכתב רבינו אינו פי' בפני עצמו כי אם לפרש דברי רש"י שלא תאמר הא דפירש"י בניתנו ליכתב אם באו להחתים עדים בדברים הללו משמע אבל העדים אין רשאין לכתוב שלא מדעת המתחייב וזהו דבר שאין לו שחר דהא אם באו להחתים עדים בדברים טרפי ממשעבדי דאמרינן למפרע שאותן הדברים שפסקו זה לזה כמו קנין ובלתי רצונם לא יחתמו העדים הא סתם קנין לכתיבה עומד על זה כתב רבינו ונראה לפרש ניתנו ליכתב וכו' וכותבין אפילו שלא מדעת המתחייב ומה שפירש"י אם באו להחתים לא כתב כן אלא מפני אידך חלוקה שלא ניתן לכתוב דאפי' אם רוצים שניהם לכתוב. אלא שעדיין קשה הא דמסיק רבינו לא ניתן לכתוב א"כ הא דקתני אין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם היינו בשטרי קידושין ממש ובפ"ק דקידושין סי' ט"ז הביא רבינו דעת בה"ג דהלכה כרבא ורבינא דמקודשת אפי' כתב שלא מדעתה וא"כ המתני' שהביא רבינו בפ' גט פשוט אין

לפ' בשום פנים. על כן נראה לפ' דהך שכתב רבינו ונראה הוא פי' בפני עצמו הא מדעת שניהם כותבין בשאומר לו לכתוב ובהא איירי מתני' והא דאמר ת"ש הא מדעת שניהן כותבין לא פריך לרב אשי אלא כמו לימא מסייע לרב אשי דאמר אין כותבין העדים שלא מדעת המתחייב ודחי לא כדרב פפא ורב שרביא וכ"פ הרב בעל המאור והרשב"א בחידושין בפ"ק דקידושין. וא"כ לפי האמת פסק רבינו דלא ניתן לכתב וכרבא ורבינא ומתני' דגט פשוט ה"ק הא מדעת שניהם כותבין כשאומר לו לכתוב:

א"ל לא ניתנו ליכתוב. ופירוש הב"ח בסי' נ"א בס"ק ד' דאפילו לפירש"י דווקא כשבאו לכתוב בשטר גמור בסתם שפלוני נתחייב בפנינו חוב גמור אבל אם העדים אין כותבין כי אם הדברים כהווייתן דפלוני אמר אני נותן לבני כך וכך כיון שמתוך השטר נראה שלא היה שם קנין לא יבואו לטרוף ממשעבדי יכולין לכתוב לזכרון דבר ע"כ. ונראה לי ראיה לדבריו מהא דאלו מגלחין דף י"ח דמוקי לה להא מתני' אלו כותבין במועד קידושי נשים ושטרי פסיקתא וקשה הא קיימא לן דלא ניתנו לכתוב אלא צ"ל דהתם איירי שהעדים כותבין הדברים כהווייתן ועוד ראיה מדברי תוספות בשמעתין ד"ה ניתנו לכתוב והיה מפרש ר' דמשמע להש"ס אין כותבין אלא מדעת היינו בידיעת שניהם דידעו גמר הפסיקתא אבל לא ידעו בכתיבה וזהו לכאורה דברי תימה הן כי מי הכריחו לפ' המתני' כך ולהקשות על רב אשי ומה שכתבו תוס' דומיא דהך דלעיל מיניה כל זה אין מן ההכרח למיתב תיובתא מיניה לרב אשי ואמאי לא משני רב אשי המתני' מדעת שניהם בשאומרים לו לכתוב ונכנס בדחוקים שקנו מידו אלא האמת הדין עם הב"ח וא"כ הא דקתני אין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם קשה דדברים כהווייתן כותבין אפילו בשלא אומרים להם לכתוב אלא צ"ל דהא דקתני מדעת שניהם היינו כשידעו גמר הפסיקתא משניהם וא"כ בשטר גמור ג"כ מדעת שניהם כותבין כשידעו מגמר הפסיקתא ומינה מותיב לרב אשי דאמר לא ניתנו לכתוב והא שכתבו תוס' דומיא דהך דלעיל אינו הוכחת המקשן אלא מפ' היכי שייך לומר מדעת שניהם בלא אומרים להם לכתוב וע"ז פי' דומיא דהך דלעיל ושייך שפיר מדעת שניהם בעיקר הדבר:

כשקנו מידו דסתם קנין לכתיבה עומד. יש כאן מקום עיון הלא התלמוד פריך א"ה בנותיהן נמי ומסיק דבבנות חיישינן לצררי. וא"כ הרי"ף ורבינו למה השמיטו הך טעמא ולא חילקו וביררו תי' א' מה שהוכיח תוס' לחלק בד"ה אומר. ועיין בא"ה סי' קי"ב בב"ש ס"ק ט"ז. וע"ק אי קנו מידו מהני משום דסתם קנין לכתיבה עומד א"כ מאי פריך א"ה בנות נמי הא לא מהני כתיבה דבנות כמו שכתב הרי"ף ורבינו בפ' הניזקין סי' ג'. וכן הקשה תוס' שם לפירש"י ע"ש. ובש"ך בח"מ סי' ס' ס"ק י"ב ראיתי שמיישב

קושיא זו דהא דאמר שאין כתובין הן אצל משועבדים היינו במזונות משום תנאי ב"ד דהוי ככתיבי אמרינן דהכי תקנו דלא לגבו ממשעבדי אבל בכתוב ממש כתובין הן אפי' ממשעבדי ע"ש. וצ"ל לדבריו אמאי לא משני בדכתב לה. משום דא"כ הוי קשה א"ה בנות נמי וליכא למימר דחיישינן שמא התפיס צררי דרש"י ס"ל דדווקא כשקנו מידו דתזינן דיפה כחה שקנה לה נוסף על תנאי ב"ד איכא למימר שחש לה שהתפיס צררי משא"כ בכתיבה אין מלתא יתירתא הוא דמסתמא כותבין לה לראיה אבל האמת יורה דרכו שא"א לומר דכתיבה ממש מהני לענין משעבדי. דהא במה דמשני התלמודא שאני פרנסה כיון דאית ליה קלא כמאן דכתיבי דמי ופירש"י משעה שמת האב הכל יודעין שהבת נוטלת עישור נכסים. ולכאורה קשה א"כ מזונות בנות נמי הכל יודעין שהבת ניזונת מנכסי אביה משעה שמת האב וצריך לחלק ביניהם בשלמא לגבי פרנסה דכתיבה מהני לגבות ממשעבדי משום דהעדים מוציאין הקול והיה להם ללקוחות להזהר וכיון דאית ליה קלא כמאן דכתיבי דמי מה שאין כן במזונות אפי' כתיבה ממש לא טריף ממשעבדי דמעיקרא הכי איתקין כתובין הן אצל בני חורי ואין כתובין הן אצל משעבדי א"כ א"א לך לומר בשום אופן דכתיבה אצל מזונות מהני. ועיין בפ' מציאת האשה סי' ט"ז. ע"כ לבי אומר לי שקושיא חדא מתורצת בחברתה דהא דפריך בהניזקין א"ה בנות נמי לא פריך למ"ד כתובין דמעיקרא הכי איתקון שאין כתובין לענין משעבדי. אלא דפריך התם ר"ש לתרויהו דלמ"ד קצובין נמי לפשוט האיבעיא דקצובין לחוד מהני וע"ז דחי התלמודא דלעולם א"ל קצובין וכתובין ושקנו מידו וע"ז מותיב א"ה בנות נמי דהא מ"ד קצובין לא ס"ל הך סברא מעיקרא הכי איתקון. אע"ג דמזונות של בנות לא קיצי דהרפואה בכלל כמ"ש רבינו לעיל בפ' זה סי' א' י"ל דהכי פריך דלפי ס"ד דמקשן משום דקנו לה מלבד תנאי ב"ד שמחייב לה בקנין למזונות בנותיה שיטרפו ממשעבדי בכגון זה אין הרפואה בכלל מה שמקבל עליו חיוב בלא תנאי ב"ד כמו שמסיק רבינו לעיל ויש לבנות שני חיובים חיוב תנאי ב"ד שרפואה בכלל למגבי מבני חורין. וא' משום מה שחייב עצמו בקנין שטורפין ממשעבדי. והרפואה אינו בכלל ומקרי קצובין ממיתת האב עד שתבגרן וצריך התלמודא למ"ד קצובין דס"ל שמא התפיסה צררי אבל למ"ד כתובין לא ס"ל הך סברא התפסת צררי דמ"ש מכתובה דנפרעת בשבועה מנכסים משועבדים ולא חיישינן ובזה נסתלקו כל הקושיות שהקשו תוס' בפרק זה ד"ה אימר והוצרכו לחלק בכמה אופנים ומ"ה ניחא שבש"ע לא חילק בכל זה דלהרי"ף ורבינו לא ס"ל לחלק בכך:

סעיף רפד

ומשמע בין גרושה בין אלמנה ועלה קתני למקום שהיא אמה. וצ"ע על הטוש"ע ובית שמואל שלא הביאו דין זה:

סעיף רפה

לא מצי משכיר למיהדר דשכירות ליומא ממכר הוא. הכי אמרי' בב"מ דף נ"ו. ובתוס' הקשו מהא דפ"ק דע"ז לא לבית דירה אמרו מפני שמכניס לתוכו עבודת כוכבים. וי"ל דהכא דווקא גבי אונאה כתיב ממכר יתירא לרבות שכירות אבל בעלמא לא ע"כ וא"כ על רבינו קושיות תוס' במקומה עומדת. אלא שהרב בעל נ"י תי' באופן אתר דהא דאמרי' דשכירות ליומא ממכר הוא. היינו לענין שישתמש בו כל ימי שכירתו לבד. אבל גוף הדבר אינו קנוי כלל ומ"ה אסרינן להשכיר בית דירה לעובד כוכבים. ועיין בטור ח"מ סי' ר"ח סעיף ג' מה שהביא הטור בשם תשובת רבינו ע"ש:

סעיף רפו

אין היורשין חייבין לבנותו. אבל נותנין לה דירה במקום אחר ומחויבים ליתן לה מזונות בפני עצמה:

הלכך לא תשפץ. דאמרינן הנכסים בחזקת יורשים קיימי ומספיקא אמרי' קולא לנתבע וקשה הא רבינו מסיק לעיל בפרק אלמנה ניזונת סי' ד' דנכסי בחזקת למאנה קיימי ומספקינן בתרי לישנא ועל היתומים להביא ראיה. וצ"ל דכאן עכ"פ נותנין לה דירה אחרת מ"ה מקילין ליורשים:

סעיף רפז

משום עובדא דחמתיה דר"ח. בסמוך סי' ח':

ומיהו י"ל דשאני התם. וכ"מ בפירש"י דלא כר"ח שפירש במתני' כ"ז שהיא בבית אביה. והיורשים זנוה שם. וכ"כ הרמב"ם. וכן משמע קצת מדלא מחלק בבית אביה בין בניזונית ובין לא ניזונית:

וקי"ל דתנאי כתובה ככתובה. בריש אע"פ חושב למוחלת לענין תנאי כתובה ככתובה:

והא דאמרי' עניה בת ישראל. אבל התוס' כתבו דר"י בן לוי ור"י אליבא דרבנן אזלי. אבל לר"מ דמפסדה משום שיש בעשרים וחמש שנים שתעשה טובה כנגד כתובתה אין חילוק בין תוספת למנה ומאתים דלפום גמלא שיחנא וה"ה נדוניא:

זו היא גירסת רש"י ועיקר. דלא כגי' הרי"ף ועיין בהר"ן: 0הדרן עלך הנושא '

סעיף רפט

ואם בא הבעל גובה בשבועה מה שלותה. וכ"פ הרמב"ם פרק י"ב מהלכות אישות **דמלתא** דפשיטא היא מאחר שהוא מוחזק וטוען ברי. עיין בטור א"ה סי' ע' בב"ח בקונטרס אחרון מה שהשיג על מהרו"ך ע"ש.

בהגה"ה ומתוך פירש"י הכא משמע דאפי' ספקא אין הבעל יכול לומר צאי מעשה ידיך במזונותיך אא"כ קיבלה ע"כ. לא ידעתי משמעות כי מה שכתב רש"י בד"ה חיישינן שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך וקבלה עליה. היינו משום דהשתא כשבאת לפני ב"ד ספקא מש"ה צריך קבלתה. וצ"ע. והנראה בזה שלקח משמעותיה מפרש"י ד"ה בששמעו בו שמת. וא"ת והרי היא משועבדת ליתומים ואף הם יאמרו לה כן. ותי' אף הוא לא יכול לומר לה אלא א"כ היא מתרצה עכ"ל וקשה מאי ס"ד שיתומים יאמרו לה כן הא עכשיו כשבאתה לתבוע מזונות מב"ד בלא ספקא איירי ומהיכא תיתי יאמרו לה כן. אע"כ צ"ל דרש"י ס"ל הא דאמר קטנה וספקא שעכשיו ג"כ ספקא ומ"ה שפיר קשה היא משועבדת ליתומים ואף הם יאמרו לה כן וע"ז תי' רש"י אף הוא לא לומר לה אף גם שספקא אא"כ היא מתרצה ובזה עולה כהוגן דברי מרדכי. אלא מה שהקשה על רש"י מפ"ק דגיטין י"ל דלפי ס"ד המקשן כיון דספקא אם אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אין חוב לה מסתמא היא עשתה ברצון ואדרבא באותו עמוד מוכח כדעת רש"י דפריך מספקא מאי למימרא ומאי פריך אימא דאתי לאשמועינן אע"ג דלא קבלה עליה וק"ל:

סעיף רצ

ואין לפרש דה"ק אני אמרתי לה קודם שהלכתי צאי מעשה ידיך במזונותיך דא"כ ה"ל למימר נאמן. ועדיפא ה"ל לרבינו לסתור פי' זה כמו פירש"י דא"כ לא תמצא לעולם מי שילוה לה שאם יבא הבעל ויאמר שאמר לה קודם שהלך צאי מעשה ידיך במזונותיך יהיה נאמן. אלא שרבינו הסכים לפירש"י לעיל סי' א' וכי משום תקנתא דידה שחמצא ללוות נוציא ממון מחזקתו מש"ה מקשה עליו דהל"ל נאמן ועוד י"ל דמ"מ ילוה לה ע"פ ציווי ב"ד ואם קדמו ב"ד מה שפסקו פסקו:

מיירי שפסקו לה ב"ד ואח"כ לוותה. עיין בסמוך בסי' ה' מ"ש רבינו בזה:

סעיף רצב

ואע"ג דאוקמא שמואל להא מתני' בששמעו בו שמת. לכאורה דברי תימה הן ועי' בהר"ן הפי' הראשון הוא דחוק ורחוק ולי נראה דכוונת הרי"ף דלמאי דאוקמיה שמואל בששמעו בו שמת וקשה כיון דשמעה שמת תגבה כתובתה יחד וצ"ל אין ה"נ והאי דקאמר מתפרנסת והולכת אם אינה רוצה ליטול כתובתה דסבורה שמא לא מת ונוח לה ליטול לשם מזונות שאם יבא בעלה תהא כל כתובתה קיימת לכך מתפרנסת עד כדי כתובתה ותו לא יהבינן לה כמו שפירש"י וא"כ י"ל שאני הכא דלית לה מזוני דהיא גורמת שאינה רוצה ליטול כתובתה משא"כ בשאר גירושין אי דקא מעכבי הבעלים י"ל דס"ל לתלמודא דידן דכל משך זמן העיכוב פרעון כתובתה עכ"פ צריך ליתן לה מזונות:

ההוא שינויא בעלמא הוא דהא לית הלכא כוותיה. ואליבא דרב הא מתני' איירי בלא שמעו שמת ואף אם היא תבעה כתובתה הם אין נותנין לה דלגבי גירושין אינה נאמנת כמו שפירש"י:

סעיף רצג

אבל לוותה ואכלה. פי' שאמרה מידי תבקשנה משו"ה המלוה תובעה והיא תובעת את הבעל כן פירש"י במתני' והכי משמעות הלשון לוותה וכ"פ המרדכי:

וכן הלכה. ע"כ דברי הרי"ף:

אבל ב"ד אין פותחין לו בטענה זו. דרוב בני אדם אינם רוצים שיתבזו נשותיהם בחיצי רעב. מרדכי:

סעיף רצד

ואם לא תוציא שטר כתובה אין לה מזונות. משמע אפי' בשבועה אין לה מזונות:

מ"מ בסברא זו לא מצינו חולק עליו. ובחידושי להרמב"ם שם תמצא באריכות מה שהביא להרמב"ם לזה שרב ס"ל הסברא להיפוך מדשמואל ע"ש ותמצא נחת:

דכמו שטוענין ליורש ולוקח יותר ראוי לטעון למי שיורדין ליפרע מנכסיו שלא בפניו. והרמב"ם ס"ל דשלא בפניו נותנין לה מזונות שאם מחלה או נטלה כתובה מבעלה תתיירא שמא יבא הבעל היום או למחר ויברר שמחלה או נטלה כתובתה מש"ה לא טענינן ב"ד עבורו וסומכין על הך סברא כדי שלא תמות היא ברעב. משא"כ ביתומים:

הא ליתא דכל אמוראי סברי דמזונות האשה דרבנן. אין מזה תפיסה על הרמב"ם שכתב להדיא בפי"ב מהלכות אישות דין א' שמזונות אשה מדאורייתא. והטור סי' ס"ט

הביא ל' הרמב"ם וז"ל העשרה שמתחייב בהן ג' מן התורה שארה מזונותיה כו' וכבר הקשה הב"ח על הטור שהעתיק לשון הרמב"ם ולא שת לבו למה שכתב רבינו בסי' זה דמזונות אשה מדרבנן:

ועוד דקי"ל דגובה כתובתה בעדי מיתה אע"פ שאין שטר כתובתה בידה. גם בזה לא פסק הרמב"ם כן בפט"ז מהלכות אישות דין כ"א במקום שדרכן לכתוב כתובה אם אין שטר כתובה יוצא מתחת ידה אין לה כלום ואפילו עיקר כתובה ואפילו תבעה ביום מיתת בעלה ע"ש:

סעיף רצה

גם הלוואתו הלואה. אבל קטן שהזיק בקטנותו פטור מלשלם אף כשהגדיל כ"כ רבי' בפ' החובל סי' ט' כיון דלאו בני עונשין נינהו וע' בפלפלא חריפתא בפרק הגוזל סי' י"ג:

סעיף רצו

ולא דמי לעושה לו שום מלאכה דאסור אע"ג דלא מציא קא תבעה מיניה מלשון זה קא תבעה לכאורה הוא כפי' מהרש"א בתוס' ד"ה ולא דמי בנודר ממעשה ידי אשתו דנאסר במלאכתה אע"ג דהיא לא מצית תבעה ליה אשכרה אף בלא נדר דמעשה ידיה שלו ע"ש. אמנם אנחתת לן חדא. מ"מ קשה עלי הדבר שלפי פירושו צריכים להגיה בשנים ושלשה מקומות. ע"כ יותר מזה נראה לפרש דברי התוס' ורבינו ביורד לשדה חבירו שלא ברשות והיא שדה שאינו עשויה לנוטעה דאם השבח יותר על ההוצאה אין לו אלא שיעור הוצאה. ובנודר אסור ליהנות ממלאכתו אפי' כשנותן לו ההוצאה וצ"ל קא תבע מיניה:

ואע"ג דבפסקו לה ב"ד איירי. דאי לאו הכי לא הוי מחוייב לכ"ע שאף לאשה עצמה לא היה מתחייב בלא פסק ב"ד. לשון תוס':

האי פורע חובו איירי באותו חוב דאיירי בו תנן דהיינו במזון האשה. ומה שיש לדקדק בזה הא להדיא קתני סיפא וזן את אשתו ש"מ דרישא פורע את חובו בשאר חובות איירי ע' במ"ש רבי' בפ' אין בין המודר תוך סי' ד' ובמ"ש שם:

הגע עצמך דהוי גביה משכון. כלומר מי הוי מפייסו למחול חובו אם יש לו משכון ומתני' סתמא קתני ופורע את חובו:

שמעינן מן הדא שוקל לו את שקלו ואם לאו ממשכנין אותו. כלומר הא קתני שוקל את שקלו. והוא בע"ח דוחק דהא אם לא שקל ממשכנין אותו כדתנן במתני' דשקלים פ"א במשנה ג'. ורבי יוסי סבירא ליה לדוחק להעמיד המשנה כחנן לחוד אלא כך"ע:

ורב הושעיא מוקי לה כחנן. וגם אדרבא פלי"ג דדחיק נפשיה לאוקמי המתני' כשלוה ע"מ שלא לפרוע. ולהירושלמי איירי מתני' בכל חוב:

וגמרא דידן לא מוקי לה אלא באבוד וגבוי. היינו לרבא. ולפי' ר"ת אפי' לרב הושעיא:

ופליג נמי בהא. כלומר כיון דאין לך להשוות הירושלמי ובבלי. אית לן למימר שהמה מחולקים אף בסברות הפוכות:

רבא אמר אפילו תימא ד"ה כגון שלוה ע"מ שלא לפרוע. יש מקשין על מה הביא רבינו אוקמתיה דרבא הא קי"ל כחנן כדפסק רבינו לקמן סי' י'. וניחא לי דלר"ת איירי מתני' אליבא דחנן ובמזון האשה. אבל שאר בע"ח אפילו לוה על מנת שלא לפרוע ה"א כיון דכסיפא ליה מיניה אסרינן במודר הנאה קמ"ל דקי"ל בהא כרבא. ועיין בפרק אין בין המודר סי' ב' ועיין בב"י ובב"ח ובל"מ:

סעיף רצח

דאף כיוצא בו בשאר חובות נמי הלכה כמותו. הקשה ב"י מזה מבואר כדברי רש"י וריב"א והרי"ף והרמב"ם דסברי דחנן אף בשאר חובות איירי ולעיל סי' ח' מסיק רבינו כדברי רבינו תם. ולפי מה שכתבתי לעיל לק"מ דכיוצא בו בשאר חובות דקאמר הכא כוונתו כגון שלוה על מנת שלא לפרוע וכשינויא דרבא ועיין לעיל סימן ח':

סעיף רצט

והלכתא כוותייהו. ר"ל כיש אומרים דאין זה מלשון יש אומרים שהוא בעל המאור ע"ש ומזה כתב הטור סי' נ"ב על דעה זו וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל והב"ח שם פי' דברי הטור מדלא הביא רבינו הך בד"א בגדולה אבל בקטנה כופין. אלא שמפרש דהך בד"א קאי אברייתא אדברי ת"ק ואנן קי"ל כאדמון דברייתא דאפילו בפסקה עצמה יכולה לומר או כנוס או פטור ובזה ניחא נמי מה דלא מייתי רבינו הך דירושלמי שהביאו תוס'. תו פי' הב"ח במה שכתב הטור וי"א דאפילו פסקה היא אם בפני אביה פסקה אומרת לו תו כנוס או פטור. דמשמע אבל אם פסקה היא שלא בפני אביה מודה לת"ק דתשב עד שתלבין ראשה. ולקח הטור דרך זה כדי שלא תקשה מתני' ובריייתא אהדדי דמתני' דקתני אילו אני פסקתי לעצמי איירי בלא מעמד האב ע"ש. ויש מקשין לדבריו

א"כ עדיין קשה ה"ל לרבינו לאתויי הך בד"א דכשפסקה לעצמה בלא מעמד האב שתשב עד שתלבין ראשה בנדולה אבל בקטנה לא. ולק"מ דאי כשפסקה לעצמה והיא קטנה מלתא דפשיטא היא שאין בדברי קטנה כלום ודברי נואש הם כיון דפסקה בלא מעמד האב לא צריך לאשמועינן:

סעיף ש

לא הוי זבין ניהלי. כך היא גירסת תוס' ופי' אבל לעצמו שמכר המערער להמוחזק אחד משדותיו וכשמיצר לו מצרים כתב מיצר פלוני שדה של מוחזק ועכשיו מערער על אותו שדה בזה לא איבד זכותו. דאי לאו דעביד הכי לא הוו המוחזק קונה ממנו והוא היה צריך למעות. וגי' הרי"ף לא הוי מזבין ליה ניהלי. וזהו לכאורם כפירש"י שגרס מזבין וזה א"א לומר דהא מביא הירושלמי וז"ל לא סוף דבר שעשאה העורר סימן וזהו דלא הפירש"י. והר"ן מפרש דברי הרי"ף ע"פ פי' תוס' אפילו לגירסא זו ע"ש:

לא סוף דבר שעשאה העורר כו'. זהו גי' רבינו והרי"ף אבל גי' רש"י הוא כמו שלפנינו לא סוף דבר עשאה סי' לאחר. ובדרישה סי' קמ"ז בח"מ קאמר שזהו ג"כ גי' תוס' וזהו שכתב ובירושלמי משמע כרש"י שהביא בפי' כר"ח ולא סוף דבר שעשאה סי' לאחר ותיבת העורר ט"ס הוא ולא צריך לדחוקים כפי' מהרש"א:

אלא אפילו עשאה אחר לאחר. וכיון דלא עשאה סימן לא המערער ולא המחזיק סד"א דאין המערער חושש להם וחותם בעד קמ"ל דאפ"ה איבד זכותו:

ומה שלא טען אביי ליורש. דהא קי"ל טוענין ליורש כדתנן בב"ב דף מ"א הבא משום ירושה א"צ טענה:

ראוי הוא שהדיין ימתין עד שיטעון האפטרופוס. שמינהו אבי יתומים כעובדא דהכא אם יטעון האפטרופוס בשם המת טענת ברי באשר שהוא מסתמא רגיל עמו ויודע מעסקיו אבל במינהו ב"ד הדיין טוען מיד ליורש ואין צריך להמתין עד שיטעון אפטרופוס. ר"ן:

היאך יכול לטעון שלקחה ממנו. בלי שטר או חזקה ג' שנים:

וכ"ת מיגו דאי הוי בעיא לא חתם מעיקרא. וכדפרש"י דאמרי' ביה הפה שאסר הפה שהתיר. ע"ז קאמר הא ליתא דלא אמרינן הכי אלא בתוך כדי דיבור אבל הכא כיון שהודה כבר מיגו למפרע לא אמרינן. וכבר האריך תוס' בזה פ' חזקת הבתים (בבא בתרא דף ל') ד"ה לאו קא מודית ע"ש:

במיגו דלא חתמתי. ולשון התוס' מכוון. מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא ולא חתמתי מעולם:

משום דטענת מזוייף לאו טענה מעלייתא היא הכא כיון שלוקח והמוכר מכחישין אותו. הכא דוקא אבל בעלמא טענינן מזוייף ליתמי דהא התוס' לעיל (דף צ"ב) ובפ"ק דמציעא דף י"ג מייתי ראיה דטענינן מזוייף ליתמי מהך דגט פשוט דאמר רב הונא ש"מ המקדיש כל נכסיו ע"ש בפנים ורבינו מביא הך מימרא דרב הונא בפרק גט פשוט סי' כ"ו. והש"ך בח"מ סי' קמ"ז ס"ק ג' הניח דברי רבינו בצ"ע ולא דק הכא:

דמיירי הכא כשהוציאה העורר מיד המחזיק בחייו. פי' אחר שעשה הודאה אלא שהמחזיק עדיין לא ידע מהודאה זאת ולכך הוציאה מידו ונשתהה ביד העורר ג' שנים:

הלכך האי עובדא מיתרץ שפיר בהאי שינויא. דאית לן לומר דהאי עובדא היה בשהחזיק העורר ג' שנים אחר שחתם בעד:

אבל מילתא דר"י דמיתאמר אמתניתין צריכין לפרושי כשינויא קמא. דאי איירי ר"י בשהחזיק בו ג' שנים א"כ המתני' נמי איירי בשהחזיק בזה לא הוי פליגי חכמים. דנהימני ליה שעשה משום שני נוח לי במיגו דבעי אמר שחזר ולקחה ממנו שהרי יש לו חזקה ג' שנים. אבל בשנוייא קמא אמתני' נמי איירי בשטר שאינו מקוים ומ"מ לית ליה מיגו דטענת מזוייף לאו טענה מעליותא היא דאין יכול להעיז נגד העד והלוקח. כמ"ש רבינו לעיל כיון שהלוקח והמוכר מכחישין אותו וה"ה נגד העד האחר וחדא מינייהו נקט:

סעיף שא

אמר ליה אי ציית ציית. עמ"ש רבינו בפ"ק דב"ק סי' ג': @11ה"ג

סעיף שב

אם אין אחד מהן רוצה ליתן אחד מדקליו בשביל מעותיו. הא אם אחד רוצה הרשות בידו דיכול לכפות את אחיו ולומר להן או תנו אחד מכם את הדקל ואני אתן את חלקי במעות או אני אתן ותנו לי חלקיכם במעות. וכל זה דווקא כשאמר דקל סתם. אבל אם אמר דיקלא פלוני לברת אין יכול לסלקה כי אם בדקל פלוני. אמנם אם היא מתפייסת באילן אחר שנתן אחד מהם לה אז אין האחים יכולים לבטל החלוקה וצריכין ליתן חלקיהם במעות ועיין בטור סי' רפ"ח שכתב דין זה בדקל פלוני:

סעיף שג

אבל מזוייף לא מהימן דאי מקויים הוא לא מצי למימר מזוייף. ורש"י פי' ואומר שטרך מזוייף הוא או פרוע. איכא למימר דוודאי אם מקוים הוא בכה"ג נמי מודה רש"י דאינו נאמן בטענת מזוייף אלא שמפרש המתני' בשטר שאינו מקוים וא"ת יתקיים בחותמיו כיון דיש ריעותא לפנינו אילו הייתי חייב לך היה לך לפרוע חובך הלכך מהימן לומר מזוף. וכמ"ש רש"י בפ"ק דב"מ דף י"ג ע"א ד"ה שמואל מוקי לה בשאין חייב מודה בכתיבת השטר שאומר לוה לא כתבתיו מזוייף הוא וא"ת יתקיים בחותמיו דכיון שנפל איתרע לי' ואמרי' מפני שפסול לא נזהר ומהימני' ליה להאי. וזה קרוב לפי' גידולי תרומה שהביא הש"ך בסי' פ"ה ס"ק ד' אך לא מטעמיה ובזה יסתלקו מעלי כל הני קושיות שהקשה על ג"ת ודברי ש"ך בפירש"י הרואה יראה שהמה דחוקים. איך שיהיה קשה על המחבר שם אם השטר מקויים. י"א שהוא נאמן מי הוא זה דליכא מאן דפליג בשטר מקויים. אכנפשך וכי ריעותא זו היה לך לפרוע יותר מריעותא דנפילה ומ"מ ס"ל לרש"י אם הוא שטר מקוים אינו נאמן לומר מזוייף הוא. אבל התוס' שם כתבו דמחמת ריעותא דנפילה והוא עומד וצוח מזוייף הוא נאמן אפילו על שטר מקויים ע"ש:

דלוה ולוה ואח"כ קנה משועבד לשניהם. כדאיתא בב"ב דף קנ"ז. והקשה הט"ז מאי מרויח דגם עכשיו אם ימכור הלוה את הקרקע הזאת לא יוכל המלוה לטרוף מן הלוקח דה"ל כלוה וקנה ומכר דלא אישתעבד אא"כ דכתב לו דאיקני. ומסתימת לשון המשנה ופוסקים משמע אפילו לא כתב דאיקני. ולק"מ דהא בלא"ה יכול המלוה לומר למעות הייתי צריך אלא שהלוה טוען אי משום כך היה לך למכור לאחר כדי שלא יהא לי עליך פתחון פה ע"י מכירה זו לזה נותן אמתלא שמכרתי לך השדה כדי שיהיה לי ממה לגבות חובי ומה תאמר שימכור את השדה מה הפסדתי למעות אני צריך ושמא לא ימכור וא"ת ימכור אדאזל ומזבנה נתוודע לי או לשאר ב"ח מוקדמין ותובעו לדין ועכ"פ מה שמכרתי לך קרוב לשכר ורחוק להפסד:

סעיף שד

כי פליגי דאית ליה לחד עידית ובינונית. הא דלא הביא הרי"ף ורבינו דין ביומא דמשלים זימניה. ודברי בעל המאור והרמב"ן באריכות עי' בש"ך ח"מ סי' פ"ה ס"ק ז':

סעיף שה

בד"א בזמן שהיה מיהודה ואירס אשה ביהודה. ובתוספת' שלפנינו ואירס אשה מיהודה. וזהו נוסחא מוטעת. דהא בין לפי' ר"ת ובין לפי' ר"מ האשה מגליל אלא שנשאה ביהודה:

אבל בן יהודה שאירס אשה בגליל. ודלא כגי' התוספתא שלפנינו מגליל. דלפי' ר"ת דווקא כשנשאה בגליל כופין אותו לצאת שע"מ כן נשאה ולגי' ר"מ ופירושו תני בגליל לרבותא דאפי' הנשואין היה בגליל כופין אותה לצאת:

ה"ג לגי' תוס' ומרדכי. אבל בן יהודה שאירס אשה בגליל. או בן גליל שאירס ביהודה כופין:

מוציאין מעיר שרובה עובדי כוכבים לעיר שרובה ישראל. בחוצה לארץ אבל מח"ל לא"י מוציאין אפילו מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עובדי כוכבים דזהו בכלל הכל מעלין לא"י והש"ס דאמר לאתויי מנוה היפה לנוה רע חדא מינייהו נקט. רמב"ם וטור וש"ע:

ונשא אשה מגליל כופין אותו. נקיט זה הכלל בידך בכולי בבא דהתוספתא והירושלמי לפי' ר"ת צ"ל כופין אותו ואין כופין אותו. ולפי' ר"מ צ"ל כופין אותה ואין כופין אותה:

אם האיש מיהודה והאשה מגליל ונשאה ביהודה. והא דקתני בתוספתא ואירס אשה ביהודה היינו נשא אשה ביהודה:

ואם האיש והאשה ממקום אחד ביהודה אע"פ שנשאה בגליל כופין אותו לצאת מגליל. לקח דין זה מדתני בתוספתא דאין כופין בשאירס אשה ביהודה הל"ל רבותא יותר בשניהם מיהודה אפי' אירס האשה בגליל. אלא ש"מ דבהא כופין וכ"ת דמזה לא נשמע אלא מעיר לעיר מכרך לכרך י"ל דזהו מן הסברא אם כופין אותו מעיר לעיר דסתמא ע"מ כן נשאה ע"ד לדור ביהודה כיון שהיא והוא המה מיהודה א"כ ה"ה והוא הטעם דכופין אותו לצאת אפילו מעיר לכרך ואם האיש והאשה אינם ממקום אחד שביהודה אך דרים בשני מקומות חזינן בשניהם מעיר או מכרך כופין אותו לצאת ולדור במקומה. מק"ו אם נשאה במקומו כיון דשני המקומות שוין יכולה לכופו להניח מקומו אף כי כשהנשואין היו במדינה אחרת. אמנם אם הנשואין היו במדינה אחרת והיא מעיר שביהודה והוא מכרך שביהודה הדבר צריך תלמוד אם כייפינן לבעל לדור במקומה שביהודה או נאמר די לנו שכופין אותו לצאת ממדינה שנשאה אבל אין כייפינן אותו לדור במקומה שביהודה. והנה בס' ב"ש סי' ע"ה ס"ק ו' מכריע שמחויבת להלוך עמו לעירו. והלשון מוכיח כן דקאמר כופין אותו לצאת מגליל ולא שכייפינן יותר לצאת נמי

ממקומו שביהודה. ואם האשה רוצה לדור במקום שנשאה בגליל הוא אין יכול לכופה לצאת למקומו או למקומה שביהודה דלפי' ר"ת יפה כח האשה יותר כנ"ל:

מה שאין כן באשה כל כבודה בת מלך פנימה. ומ"מ בשאין מקומותיהן שווין לא שייך האי טעמא. דמלבד האי טעמא שהוא ארץ מולדתו ודירתו יש עוד קפידא דבכרך שכיחי כל מילי. ובהיפך ישיבת כרכים קשה וזהו עלייתו של בעל במקום שנשאה בעיר או בכרך.

אבל אם היה מיהודה ואירס אשה בגליל וכו' אפילו הלך לגליל וקדשה בסתם כופין אותה לצאת ליהודה. ואיירי שהיא ג"כ מיהודה. אבל כשהיא מגליל והלך שם ונשאה כיון דהנישואין היו בגליל אין כופין אותה ללכת אחריו ליהודה כמו שמפרש בסמוך הך דירושלמי ועד"ז התוספתא והירושלמי אינם סותרים זה את זה וב"ש סי' ע"ה ס"ק ב' כתב דהתוספתא והירושלמי לא פליגי דהתוספתא איירי באירס והירושלמי איירי בנשא ע"ש. ואין להם שחר כי היה לר"מ לפרש דברי הירושלמי באיזה מקומות שהיה קידושין א"ו שאין חילוק בין קידושין או נשא. אך בתוספתא נקט לרבותא אירס אפילו שנשאה במקום אחר מ"מ אמרי' ע"ד קידושין ראשונים:

ה"ג **וכך** היו רגילין לכתוב ולחתום כו'. ולפי' ר"ת נמי צריכין לפרש הכי דברי הירושלמי:

פי' ר"מ דאיירי בזמן הזה. אבל התוס' כתבו בשם רבי חיים דאינו נוהג בזמן הזה דאיכא סכנת דרכים. ועכשיו אינו מצוה לדור בא"י כי יש כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולין ליזהר בהם ולעמוד עליהם. ולפי דבריו דברי הירושלמי בטעות הם כיון דפליג אמתניתין. וזהו שיטת ר"ת דס"ל יפה כח האשה ובירושלמי משמע דיפה כח האיש דס"ל דהך דהירושלמי משבשתא הוא:

לפי שסובר שאין הלכה כרשב"ג. עיין בפ' אע"פ סי' כ"ז. ובפ' גט פשוט סי' מ':

סעיף שו

לאתויי עבד שברח מחו"ל לארץ. ודין זה נוהג אפילו בזמן הזה שהארץ ביד עובדי כוכבים. רמב"ם וטור. אפילו לתוס' ור"ח דאשה בזמן הזם שאמרה לעלות אין כופין לבעל. וע' בפ' השולח סי' מ"ג כתבתי שם מלתא בטעמא:

דדינה כדין איילונית שכתבתי לעיל. פ' אלמנה ניזונת מסי' כ"ה עד כ"ח:

סעיף שז

קסבר כתובה דאורייתא. וקשה דא"כ ה"ל למיפלג נמי ברישא שצריך ליתן לה מאתים כסף צורי. וי"ל דלא יליף מכמוהר הבתולות [אלא] דיש לה מוהר ואיזה מוהר שיסכימו שניהם יש לה. הר"ן:

סעיף שח

בפרק קמא כתבתי. ועיין סימן י"ט. ובא"ה סימן ס"ו:
סליק מסכת כתובות